

Ref.nr.:

Saksnr:

Dato:

Foredrag til Kongelig resolusjon om fredning av Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat

1. FORSLAG

Miljøverndepartement (MD) legger med dette frem forslag til vern av området Trillemarka – Rollagsfjell i Sigdal, Rollag og Nore og Uvdal kommuner i Buskerud fylke.

Tilrådingen gjelder et barskogområde i Sigdal, Rollag og Nore og Uvdal kommuner og inkluderer de tidligere vernede naturreservatene Trillemarka og Heimseteråsen naturreservat. Området foreslås vernet som naturreservat i medhold av naturvernloven.

Området utgjør et totalareal på ca. 147,7 km² hvorav ca. 71,7 km² er produktiv skog. Nytt verneareal er ca. 102 km², hvorav ca. 45,5 km² produktiv skog.

Når det gjelder avgrensning viser MD til at regjeringen i beslutningen som ble offentliggjort 8.1.2008 går inn for vern av om lag 147 km² i Trillemarka-Rollagsfjell, tilsvarende DNS tilråding i vernesaken. I tillegg foreslås innlemmet et areal på ca. 0,8 km² som grunneier ønsker skal inngå i samme vernevedtak, som frivillig skogvern, jf. omtale i kap. 7.5. Tilrådingen omfatter dermed vern av ca. 147,7 km².

Når det gjelder vernebestemmelser legger verneforslaget til grunn resultatet av drøftinger mellom MD og de berørte kommunene i perioden februar-mai 2008, jf. omtale i kap. 8.2.12.

Som følge av verneforslaget foreslås samtidig at følgende tidligere vernevedtak oppheves:

1. Forskrift av 13.12.2002 om fredning av Trillemarka naturreservat i Sigdal, Nore og Uvdal og Rollag kommuner.
2. Forskrift av 13.12.2002 om fredning av Heimseteråsen naturreservat i Sigdal kommune.

1.1. Hjemmelsgrunnlag

Vern av spesielle områder eller forekomster skjer i medhold av naturvernloven av 19.6.1970, som gir hjemmel for opprettelse av ulike vernekategorier. Vedtak om opprettelse av naturreservater treffes av Kongen i statsråd etter naturvernlovens § 8 som lyder: "Område som har urørt eller tilnærmet urørt natur eller utgjør spesiell naturtype og som har særskilt vitenskapelig eller pedagogisk betydning eller som skiller seg ut ved sin egenart, kan fredes som naturreservat. Et område kan totalfredes eller fredes for bestemte formål som skogreservat, myrreservat, fuglereservat eller liknende." Naturreservat er strengeste verneform etter naturvernloven.

På bakgrunn av registreringsrapportene vurderes Trillemarka-Rollagsfjell som tilnærmet urørt, og området har særskilt vitenskapelig og pedagogisk betydning. Områdets store naturverdier, med bl.a. eldre naturskoger under overveiende naturlig dynamikk, rødlistearter samt skogtyper som er prioritert i skogvernet, kombinert med reservatets størrelse og relative urørthet, kan også gi grunnlag for å si at området også tilfredsstillende kriteriet "spesiell naturtype".

Området har også stor verdi i forhold til rekreasjon (for eksempel jakt og fiske) og tradisjonelt friluftsliv. Siden området foreslås vernet som naturreservat, har ikke de store verdiene knyttet til friluftsliv betydning for vurderingen av hjemmelsgrunnlaget og verneformålet.

Etter MDs vurdering tilfredsstillende området de krav som naturvernlovens § 8 setter til områder som skal vernes som naturreservat.

1.2. Verneverdier

Trillemarka – Rollagsfjell ligger i overgangssonen mellom lavlandsområder i sør og øst, fjellområder i nord og vest, kystnære strøk mot sørvest og kontinentale strøk mot nord. Sammen med variasjon i høyde over havet gir dette området stor spennvidde når det gjelder klimatiske, topografiske og næringsmessige forhold. Innenfor vurderingsområdet er det registrert 46 kjerneområder med spesielle kvaliteter når det gjelder skogstruktur og arts mangfold. Ytterligere 29 kjerneområder er registrert innen eksisterende Trillemarka og Heimseteråsen naturreservater.

En generell mangel ved dagens skogvern er store skogvernområder. Spesielt er det behov for å verne skogområder som er større enn 50 km². Det er et mål å verne slike skogområder for å ivareta bl.a. storskala forstyrrelsesdynamikk og for å styrke populasjoner av arter som er favorisert av strukturelle egenskaper som i mindre grad er til stede i et drevet skoglandskap. Ut fra dagens kunnskap om norske skogområder er det kun 3-4 områder i landet av en slik størrelse og kvalitet. Ved siden av Trillemarka-Rollagsfjell gjelder dette Femundsmarka i Hedmark/Sør-Trøndelag, områder i Verdal-Snåsa-Lierne i Nord-Trøndelag og Pasvik i Finnmark. Av disse fire områdene er Trillemarka-Rollagsfjell det eneste som ligger sentralt i Sør-Norge. Samtidig er også Trillemarka-Rollagsfjell det området med det største produktive skogarealet. DN arbeider også med frivillig vern av skogområder i tilknytning til etablerte verneområder ved Skrim i Telemark og Buskerud. Om en legger registreringsrapportene og eksisterende kunnskap til grunn, er ikke verneverdiene like store ved Skrim som i Trillemarka – Rollagsfjell.

Innenfor Trillemarka – Rollagsfjell er det større forekomster av gammel skog under overveiende naturlig dynamikk. Dette gjelder både gran- og furuskoger. Samlet sett er dette en viktig egenskap ved Trillemarka – Rollagsfjell og denne egenskapen er en av de mest sentrale manglene ved dagens skogvern, jf. evalueringen. Dette er en kvalitet som etter hvert er blitt svært vanskelig å finne i det sør-norske skoglandskapet, og bidrar til å gi Trillemarka – Rollagsfjell en stor naturverdi i vernesammenheng.

Et svært aktuelt og prioritert mål for vern av skog er å bevare artsmangfold knyttet til norsk skognatur, ikke minst de truede og sårbare artene. Innenfor utredningsområdet, inkludert eksisterende naturreservater, er det registrert 134 arter som står på den norske rødlista fra 2006. Vern av store områder på over 50 km² er særlig viktige (jf. NINA Fagrapport 54). Videre vil slike store områder kunne gi et bedre grunnlag for spredning av sårbare arter. Til sammen kan dette gi et landskap som på sikt kan fungere som referanseområde for barskog i regionen, både med tanke på naturlig skogdynamikk og artsmangfold.

Et siste viktig moment med verneforslaget er variasjonen av naturverdier innen området. Blant annet peker NINA på at Trillemarka – Rollagsfjell inneholder flere bekkekløfter med til dels store verneverdier. Vern av bekkekløfter er underrepresentert i norsk skogvern, og bekkekløfter representerer et svært særpreget og artsrikt naturelement som samtidig fungerer som ”hot-spot” lokaliteter for mange rødlistearter.

Graden av oppfylld av verneverdier varierer mellom de fire alternativene som ble sendt på høring. Det er etter direktoratets vurdering en kvalitetsforskjell mellom det minste og det største alternativet. Selv om både kommunene og miljøorganisasjonene prøver å kvantifisere denne forskjellen på ulike måter er det DN sin vurdering at dette er en vanskelig oppgave. I forhold til den kritiske mangelen av virkelig store verneområder i skog i Norge er det DN sin vurdering at størrelsen, verneverdiene og variasjonsbredden innen de ulike alternativene må tillegges betydelig vekt når en skal vurdere verneverdier og grad av mål oppnåelse som de ulike alternativene bidrar med for vern av skog i Norge. I denne sammenheng vil DN vise til ”Evalueringen av skogvernet i Norge” og Stortingets behandling av St.meld. nr. 25 (2002-2003).

Det vises også til omtalen av verneverdier i DN's tilråding til MD i vernesaken.

1.3. Trusler mot verneverdiene

De største truslene mot verneverdiene i området er hyttebygging og skogbruk. Flere av grunneierne har fremmet ønsker og konkrete planer om hyttebygging innenfor vurderingsområdet, særlig i Sigdal, men også i Rollag og delvis i Nore og Uvdal. Bygging av hytter i eller nær viktige kjerneområder vil kunne ha negative konsekvenser for det biologiske mangfoldet.

Selv om hogstaktiviteten i området trolig vil være relativt liten de nærmeste årene, er det et ønske om å sikre området gjennom vern. Selv om kjerneområdene forvaltes som nøkkelbiotoper i skogbruket vil det ikke nødvendigvis gi vern over så lang tid som trengs for å utvikle livsmiljøer som mange arter trenger for å overleve.

Kombinasjonen av hyttebygging og skogsdrift kan forsvare investeringer i nye veier inn i området, og gjøre skogsarealer som til nå har vært utilgjengelige for bestandsskogbruk tilgjengelige. Samlet sett kan både ytterligere hogst, vegbygging og hyttebygging bidra til en fragmentering av området.

1.4. Andre interesser

Området som er vurdert for utvidelse ligger i kommunene Sigdal, Rollag og Nore og Uvdal. Vurderingsområdet berører ca 190 eiendommer, inkludert fritidseiendommer. En historisk oversikt viser at seterdrift har vært viktig fram til første del av 1900-tallet, mens skogsdrift har vært viktig fra siste del av 1600-tallet og fram til i dag. De siste tiårene har hytter utviklet seg til en svært viktig næringsgren i de berørte kommunene.

Jordbruk

Det er ca 130 landbrukseiendommer innenfor vurderingsområdet, men ingen arealer med dyrket mark. Det er 57 nedlagte setre og setervoller innefor vurderingsområdet, men ingen aktive setre med tradisjonelt husdyrhold. En del av arealene i vurderingsområdet blir brukt til beite.

Skogbruk

Det drives i dag aktivt skogbruk innenfor vurderingsområdet for nytt vern, og det er totalt ca. 65 km² produktiv skog. I en spørreundersøkelse svarer 60% av skogeierne at de driver skogen alene eller i kombinasjon med innleid hjelp. Storparten av hogsten i de berørte kommunene skjer ved hjelp av hogstmaskin. På deler av skogarealet som er hogd etter krigen er det utført planting og ungskogpleie. Enkelte steder i utkanten av vurderingsområdet er det utført helikoptersprøyting i plantefelt. Innenfor grensene til vurderingsområdet er det ca. 19 km med skogsbilveier og traktorveier av god standard. I tillegg er det et ukjent antall km traktorveier av varierende standard og alder.

Hytter

En rekke steder mellom Sigdal og Numedal er det de siste 20 årene planlagt og bygd ut hytteområder. Det foreligger godkjente reguleringsplaner for 156 hytter innefor vurderingsområdet. Til sammen dekker disse godkjente planene 1000 dekar i utkanten av området. I tillegg kommer noen spredtliggende hytter. En rekke tidligere setre og skoghusvære fungerer i dag som hytter.

Jakt og fiske

Det foregår elgjakt og småviltjakt i området. Fisket er utnyttet i varierende grad. En rekke vann og vassdrag er kalket, og det er også satt ut ørret i de kalkede vannene. Utleie av frittliggende husvære og båt med fiskemuligheter antas å være et attraktivt tilbud i vurderingsområdet.

Friluftsliv

Det er et tett nett av stier i Trillemarka – Rollagsfjell som i stor grad følger gamle seterveier og drifteveger. Det er også etablert en god del skiløyper i området som merkes og kjøres opp regelmessig. Området er brukt som dagsturområde av lokalbefolkningen og hytteeiere i nærheten. Årlig arrangeres det skytterstevne i Gammelseterdalen i påsken.

Andre interesser

To overføringslinjer for elektrisk strøm går gjennom vurderingsområdet. En helt i nord mellom Eggedal og Nore (ca 3 km innenfor) og en som går fra sørøst til nordvest (ca 18 km innenfor).

Norsk institutt for Skog og landskap har siden 1997 drevet biologiske og skoghistoriske studier i Trillemarka-Rollagsfjell, bl.a. i Heimseteråsen naturreservat.

Felles kommunedelplan

Sigdal, Rollag og Nore og Uvdal kommuner utarbeidet i fellesskap en kommunedelplan for områdene mellom hoveddalførene i Numedal og Sigdal (Trillemarka – Rollag Østfjell). Planforslaget er en helhetlig plan for langsiktig bruk og vern av hele området mellom de to hoveddalførene. Som en del av en helhetlig lokalt forankret løsning for bruk og vern ble det utviklet en løsning med skogeierakseptert vern og avklaring av strategiske områder for næringsutvikling. Kommunene presenterte dette skogeieraksepterte verneforslaget for daværende miljøvern-minister Hareide 18.10.2004, og fikk aksept for at kommunealternativet skulle være en del av den videre verneplanprosessen. Fylkesmannens miljøvernavdeling fremmet innsigelse til kommunedelplanen hva gjelder planlagt arealbruk innen det mest omfattende vernealternativet, for å unngå konflikt mellom behandling etter naturvernloven og plan- og bygningsloven. Innen arealene for det mest omfattende vernealternativet fra NINA la kommunedelplanen opp til et lokalt grunneierakseptert verneforslag på ca. 99 km² inkl. eksisterende Trillemarka naturreservat. Arealene for øvrig hadde i hovedsak LNF-formål med forbud mot ny fritidsbebyggelse og vesentlig utvidelse av eksisterende, samt enkelte mindre byggeområder for hytter og noen større byggeområder kalt "langsiktige utviklingsområder". Utenfor største verneforslag, men innenfor planavgrensningen omfattet kommunedelplanen flere byggeområder for hytter og ytterligere flere langsiktige utviklingsområder. Fylkesmannen i Buskerud oversendte 22.11.2006 sak vedrørende innsigelser til *Kommunedelplan for Trillemarka/Rollag Østfjell* til MD.for endelig behandling.

Regjeringen offentliggjorde 8.1.2008 sin beslutning knyttet til vern av Trillemarka-Rollagsfjell. Som følge av endrede planforutsetninger sendte MD ved brev av 28.2.2008 plansaken tilbake til Fylkesmannen for videre behandling lokalt og regionalt.

Eksisterende kommuneplaner

Arealene som omfattes av vernet er i kommunenes arealplaner i hovedsak lagt ut som LNF-områder.

Den felles kommunedelplanen ble vedtatt av alle tre kommunestyre i mai/juni 2006, men planen er unntatt rettsvirkning for områdene det er reist innsigelse til – dvs områder innen det mest omfattende vernealternativet. For innsigelsesområdene er det således eldre arealplaner for hver enkelt kommune som viser gjeldende arealstatus i henhold til plan- og bygningslovens bestemmelser.

Sigdal kommune: Arealplan mot 2015 ble vedtatt i kommunestyret 28.10.2004, men områder som inngår i den felles kommunedelplanen er unntatt fra rettsvirkning i arealdelen. Vedtatt arealdel fra 1999 viser derfor gjeldende arealsituasjon i området inntil den nye kommunedelplanen blir vedtatt. Dette innebærer at det innenfor verneforslaget er et område som i kommuneplanen er godkjent for hyttebygging.

Rollag kommune: Kommuneplanens arealdel er revidert og vedtatt i kommunestyret 12.05.2004. Områdene som omfattes av den felles kommunedelplanen som har vært underlagt vurderinger for vern ble unntatt fra rettsvirkning. For noen områder vil derfor arealbruksføringer fra kommuneplanen vedtatt i 1992 inngå i eksisterende plansituasjon inntil nytt rettslig bindende arealplanvedtak foreligger. Dette innebærer at det i Rollag er et par områder hvor planstatus er LNF med spredt fritidsbebyggelse. Så langt DN kan se er begge disse områdene tatt ut av kommuneplanens arealdel for den planen som ikke er rettskraftig.

Nore og Uvdal kommune: Arealdelen av kommuneplanen med tilhørende bestemmelser er vedtatt av kommunestyret 26.06.2000.

Opplysningene er basert på fylkesmannens verneplanforslag og tilråding samt opplysninger fra kommunene, spesielt knyttet til den felles kommunedelplanen.

2. SAKSBEHANDLING

Bakgrunn

Vernet av skog i Norge er evaluert i forhold til politiske målsettinger knyttet til behovet for vern av et representativt utvalg av skog, store områder, truede, sjeldne og andre spesielle skogtyper, samt bevaring av biologisk mangfold. Evalueringen ble utført av Norsk institutt for naturforskning (NINA) og Skogforsk (NINA 2002). Ut fra forutsetningene ovenfor ble vernebehovet anslått til ca 3,4 % av produktivt skogareal, og med et anslått tillegg på ca 1 % for bevaring av artsmangfold anslås et behov for skogvern på minst 4,5 % av produktivt skogareal. Utredningen anbefaler at på kort sikt bør man prioritere vern av:

- gjenværende, forholdsvis intakte områder av lavereliggende skog i nemoral, boreonemoral og sørboreal vegetasjonssone, spesielt av rike skogtyper som edellauvskog, kalkskog, lågurtskog og høgstaudeskog, så vel som typer som Norge har et internasjonalt ansvar for (kystbarskog).
- gjenværende større forekomster av gammel skog med preg av urskog eller skog under overveiende naturlig dynamikk.
- de aller største gjenværende, noenlunde intakte og sammenhengende skogområdene (dvs. skogområder på mer enn 50-100 km²), samt andre store områder (med minst 10 km² produktiv skog), særlig i lavereliggende strøk og i nemoral, boreonemoral og sørboreal sone.
- viktige forekomster av rødlistearter, dvs. områder med konsentrasjoner av slike arter med et omfang egnet til forvaltning ved områdevern.

MD ba i mars 2003 Direktoratet for naturforvaltning (DN) sette i gang en formell verneplanprosess for Trillemarka – Rollag Østfjell for å vurdere vern etter naturvernloven. DN formidlet dette oppdraget videre til Fylkesmannen i Buskerud.

De faglige anbefalingene fra evalueringen lå til grunn for St.meld. nr. 25 (2002-2003) "Regjeringens miljøpolitikk og rikets miljøtilstand". Gjennom behandlingen av meldingen støttet Stortinget en opptrapping av skogvernet i Norge, bl.a. ved vern av arealer på Statskog SFs grunn og større satsing på frivillig vern som en viktig arbeidsmåte. Stortinget vektla også som en forutsetning at skogvernearbeidet fanger opp de områdene som har høyest verneverdi.

Saksbehandling

DN har gitt Fylkesmannen i Buskerud i oppdrag å utrede vern av området Trillemarka – Rollagsfjell etter naturvernloven. Mandatet for verneplanarbeidet har vært å vurdere ytterligere vern av ca 161 km² av et høyereliggende skogs- og fjellområde mellom Sigdal og Numedal. Området er i første rekke vurdert som "storområde" for skogvern. Området omslutter de allerede vernede områdene Trillemarka naturreservat og Heimseteråsen naturreservat.

Bakgrunnen for verneplanarbeidet var et privat verneforslag fra Norges Naturvernforbund og Natur og Ungdom, basert på biologiske registreringer utført av Siste Sjanse. Fylkesmannen har organisert arbeidet som et prosjekt med avdelingsdirektør ved miljøvernavdelingen som prosjektansvarlig og en engasjert prosjektleder. Det har vært opprettet to rådgivende utvalg, et bestående av representanter for de berørte skogeierne og et utvalg med representanter for berørte kommuner, fylkeskommune, skogeierforening og miljøorganisasjoner.

Parallelt med verneplanarbeidet har de tre berørte kommunene arbeidet med en prosess etter plan og bygningsloven, som bl.a. har resultert i et kommunalt verneforslag som er akseptert av grunneierne. MD bestemte at denne avgrensningen skulle føres videre i prosessen som et eget alternativ. På samme tid fikk også naturvernorganisasjonene aksept for at det skulle foreligge et eget avgrensningalternativ som bygger på NINA's faglige anbefalinger.

Melding om oppstart av verneplanarbeidet ble sendt til alle antatt berørte grunneiere og offentlige etater, lag og organisasjoner i juli 2003. Det ble holdt møter i Sigdal og Numedal. I juli 2004 ble et foreløpig forslag til verneplan sendt til utsjekking hos grunneiere og andre høringsinstanser. Utredningen bygger på registreringer/rapporter fra ulike institusjoner og opplysninger fra grunneiere og kommuner. Verneplanen med fire vernealternativer ble sendt på lokal høring 12.9.2005, med høringsfrist 15.1.2006. Fylkesmannen har oppsummert og vurdert de lokale høringsuttalelsene, og sendt sin tilråding til DN 7.4.2006.

DN sendte verneplanen med fire alternativer og fylkesmannens tilråding på sentral høring 19.5.2006 med høringsfrist 15.7.2006. Etter sentral høring har DN gjennomført møter med Norges naturvernforbund og de tre berørte kommunene. DN's tilråding ble sendt MD 2.10.2006.

MD har under sin saksbehandling mottatt en rekke innspill og synspunkter i saken. Disse innspillene blir ikke nærmere omtalt i foredraget til Kongelig resolusjon. MD har også avholdt flere møter med ulike parter i saken, og daværende miljøvernminister Helen Bjørnøy deltok 10.10.2006 på et følkemøte om saken i Sigdal og på befarung i det aktuelle verneområdet.

Regjeringen offentliggjorde 8.1.2008 sin beslutning knyttet til vern av Trillemarka-Rollagsfjell. 21.1.2008 besøkte miljø- og utviklingsminister Erik Solheim området og det ble samme dag avholdt møter med de tre kommunsstyrene og med ordførerne. I perioden februar–mai 2008 ble det gjennomført møter mellom MD og de tre kommunene hvor man bl.a. drøftet vernebestemmelsene for naturreservatet, jf. nærmere omtale under kap. 8.2.12.

For ytterligere detaljer vedrørende saksbehandlingen henvises til de nevnte tilrådingene fra hhv. Fylkesmannen i Buskerud og Direktoratet for naturforvaltning.

3. VIKTIGE ENDRINGER UNDER BEHANDLINGEN AV VERNEPLANEN

Fylkesmannen har etter vurderinger av berørte brukerinteresser i forhold til verneverdiene tatt noen områder ut av verneplanen før høring. Etter anbefaling av NINA er nordre del av Sølandsfjellet i Sigdal tatt ut.

Allerede godkjente hytteområder med reguleringsplan er tatt ut av verneforslaget for å redusere næringsmessige virkninger. Hytteområder som er godkjent gjennom kommuneplanens arealdel er også tatt ut, der de ikke er i konflikt med særskilte verneverdier eller er uheldig for storområdets arrondering. Dette innebærer at enkelte områder som i gjeldende kommuneplaner er godkjent for hyttebygging ligger innenfor verneforslaget.

Områder som lokalt er viktige for skogsdrift, med god bonitet, godt utbygd veinett og påvirkning av moderne bestandsskogbruk er tatt ut når det ikke er i konflikt med særskilte verneverdier eller er uheldig for storområdets arrondering.

Enkelte arealer i utkanten av vurderingsområdet med store inngrep som veier, hogster, setre og hytter er tatt ut under samme forutsetninger som ovenfor.

Samlet sett innebærer dette at det både ved avgrensning av vurderingsområdet og ved fylkesmannens opprinnelige alternativer (1 og 2) er tatt hensyn til eksisterende bruk av arealer til hyttebygging og skogsdrift.

Ved oppstart av verneplanprosessen ble navnet Trillemarka Rollag Østfjell brukt, men som en del av prosessen er navnet endret til Trillemarka – Rollagsfjell.

4. FORVALTNING, ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

4.1. DN's tilråding

DN anbefaler at det etter vernevedtak utarbeides en forvaltningsplan for området. Denne vil avklare nærmere hvordan forvaltningen skal håndtere en rekke ulike saker der verneformålet må vurderes i forhold til ulike brukerinteresser. En forvaltningsplan bør blant annet ta opp retningslinjer for å håndtere både fredede og nyere tids kulturminner, samt verdifull seterbebyggelse og gamle setervoller. Det er også viktig at forvaltningsplanen vurderer bevaring av verneverdiene i forhold til den bruk som også skal foregå i området etter et vernevedtak. Det er også ønskelig at det utarbeides en sti- og løypeplan for området. DN vil understreke at arbeidet med forvaltningsplanen vil bli svært omfattende og krevende. Etter DN's vurdering er det avgjørende at dette arbeidet kommer raskt i gang og involverer alle berørte parter på en god måte.

I et så stort og viktig verneområde som Trillemarka – Rollagsfjell eventuelt vil bli, vil det være et betydelig behov for informasjon og oppsyn. Fylkesmannen mener at området bør danne grunnlaget for en næringsutvikling tilpasset vern, og at det bør etableres et eget pilotprosjekt for å utvikle dette. Kommunene har reist spørsmål om etablering av et statlig næringsfond og gitt

klart uttrykk for at forvaltningsmyndigheten bør bli tillagt kommunene. Fylkesmannen har anbefalt at disse spørsmålene blir vurdert nærmere. DN's vurdering er at ved oppstarten av forvaltningsplanarbeidet kan spørsmålet om et pilotprosjekt for å utvikle en næringsutvikling tilpasset vern vurderes. Når det gjelder mulighetene for et statlig næringsfond må dette spørsmålet tas opp med rette myndighet i etterkant av et vernevedtak. I forhold til at kommunene kan få delegert forvaltningsmyndigheten vil DN vise til at DN har tilbudt kommuner overtakelse av forvaltningsmyndighet for verneområder basert på avtale. MD har i brev av 4.12.2002 bedt DN om å gjennomføre delegering til de kommuner som har svart ja uten forbehold. Av brevet fremgår det at forsøket med avtalebasert delegering skal evalueres etter 5 år. Dersom kommuner som fikk forvaltningsmyndighet den gang eller andre kommuner senere ønsker overført slik myndighet på de premisser som lå til grunn for delegeringen den gang, skal brevet av 4.12.2002 ikke være til hinder for dette. Dette gjelder også for senere opprettede verneområder. Dette åpner med andre ord for at kommunene kan søke DN om å få forvaltningsmyndighet i tråd de gjeldende prinsipper.

4.2. MDs tilråding

MD viser til at det er en del av Regjeringens beslutning om Trillemarka-Rollagsfjell at forvaltningsmyndigheten for naturreservatet legges til de berørte kommunene, med DN som klageinstans. Det er også bevilget midler til utarbeidelse av forvaltningsplan.

Regjeringens beslutning omfatter også at det settes av midler med sikte på å fullfinansiere en interkommunal forvalterstilling i en femårsperiode, samt årlige tilskudd i en femårsperiode til skjøtsel av bl.a. seterområder og gamle ferdselsveger. Videre er det en del av Regjeringens beslutning om Trillemarka-Rollagsfjell at det avsettes midler til et nærings- og utviklingsfond.

Utgifter til erstatninger og gjennomføring av erstatningsprosessen, samt merking og oppsetting av skilt er dekket innenfor bevilgningen og tilsagnsfullmakten på kap. 1427 post 35.

5. HØRINGER

Ved lokal høring er verneplanen sendt til grunneiere, kommuner, fylkeskommunen, lokale lag og foreninger og regionale nærings- og interesseorganisasjoner. Foruten grunneiere og berørte kommuner har følgende lokale og sentrale instanser hatt verneplanen til uttalelse:

Lokal høring: Norskog, Viken Skogeierforening, Buskerud Bondelag, Buskerud Bonde- og Småbrukarlag, Forum for natur og friluftsliv – Buskerud, Naturvernforbundet i Buskerud, Buskerud Natur og Ungdom, Drammen og Oplands Turistforening, Kongsberg og Omegn Turistforening, Ringerike Turistforening, Buskerud botaniske forening, Norsk ornitologisk forening Buskerud, Buskerud Orienteringskrets, Buskerud Skikrets, Buskerud fylkeslag av Norges Jeger- og Fiskerforbund, Forsvarets Distriktsingeniør Oppland, Buskerud Energiverk, Drammen Teleområde, Statens Vegvesen Region Sør, Nore skogeierlag, Rollag skogeierlag, Sigdal og Eggedal skogeierlag, Sigdal og Eggedal JFF, Norges Bygdevernforening, Norsk Institutt for Naturforskning, Sabima, Skogforsk, Norges naturvernforbund Skogutvalget, Natur og Ungdom, World Wildlife Foundation, Siste Sjanse, Sigdal Bonde- og småbrukarlag, Eggedal Saueavlslag, Sigdal Birøkterlag, Eggedal Beitelag, Horga Beitelag, Klubben på Eggedal Sag A/S, Sigdal Industriforening, Stjernen Skytterlag, Sigdal og Eggedal Bygdeungdomslag, Eggedal Bygdekvinnelag, Nedre Eggedal Bygdekvinnelag, 4H-Nemnda i Sigdal, Slettefjell Driftsplanområde, Grytelva Driftsplanområde, Eggedal Utmarkslag, Eggedal Driftsplanområde, Grønhovdsroa Driftsplanområde, Sigdal Rotaryklubb, Lions Club Sigdal, Nore og Uvdal Saueavlslag, Numedal og Sandsvær Saueavlslag, Rollag og Veggli Landbrukslag, Tondra Utmarkslag, Rollagsfjell Utmarkslag, Valdutvalget i Rollag, Teksle Jaktlag, Tråen - Bjørgje Jaktlag, Skrubben Jaktlag, Toen Jaktlag, Bogstrand – Helle Jaktlag, Søre Verjedalen jaktlag, Rollag og Veggli Skyttarlag, Rollag og Veggli Idrettslag, Nore Bondelag, Nore og Uvedal Bonde og Småbrukerlag, Rollag og Veggli Bonde og Småbrukerlag, Rollag Bondekvinnelag, Veggli Bygdekvinnelag, Nore Øst Storvald, Nordre Vergjedalen Grunneierlag, Vergjedalen Utmarkslag, Nore Bygdekvinnelag, Kvisle skog Velforening.

Sentral høring: Statens landbruksforvaltning, Forsvarsbygg, Statens Kartverk, Riksantikvaren, Bergvesenet, Norges Geologiske Undersøkelser, Luftfartstilsynet, Vegdirektoratet, Norges vassdrags- og energidirektorat, Statkraft SF, Statnett SF, Statskog SF, Norges Bondelag, Norsk Sau og Geit, Norges Skogeierforbund, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norskog, Norges Fjellstyresamband, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Norsk Botanisk Forening, Norsk Orkideforening, Norsk Ornitologisk Forening, Norsk Zoologisk Forening, Verdens Naturfond, Natur og Ungdom, Norges Miljøvernforbund, Norsk Biologforening, SABIMA, Den Norske Turistforening, Friluftslivets fellesorganisasjon, Friluftsrådernes Landsforbund, Norges Idrettsforbund, Norges Orienteringsforbund, Norges handicapforbund, Norsk Industri, Reiselivsbedriftenes landsforening, Norges Luftsportsforbund, Villreirådet i Norge, SKOGFORSK, Norsk institutt for naturforskning, Biologisk institutt, Universitetet i Oslo, Universitetets naturhistoriske museer og botanisk hage, Universitetet i Bergen, NTNU, Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, NTNU, Vitenskapsmuseet, Universitetet for miljø- og biovitenskap, Statens navnekonuler for Østlandet og Agderfylkene,

I tillegg har følgende levert uttalelse ved sentral høring: Arbeidsgruppa for grunneierne i Trillemarka–Rollag Østfjell, NHO Reiseliv, Norsk Innlandsfiskelag, Norsk Bygdeturisme og Gardsmat.

Bergvesenet og Norges vassdrags- og energidirektorat har ingen merknader til planforslaget.

6. GENERELLE MERKNADER TIL VERNESAKEN

6.1. Generelle merknader

De fleste grunneierne er negative til utvidet vern av Trillemarka på grunn av den betydningen skogen har for eiendommene. Da skogsdrift og hyttebygging blir umulig ved vern, mener man at verdien på eiendommene blir dårligere, noe som igjen vil ha betydning for kommende generasjonsskifter. Hvis myndighetene skal fortsette å verne skog, vil det gå ut over bosettingen i bygdene. Verneområder burde legges på statsgrunn, siden staten er den største grunneier. De kan ikke forstå at det kan være verneverdier i en skog som har vært drevet i lange tider. De mener at områdets urørthet er en sannhet med modifikasjoner, siden det finnes både kraftlinjer, flere bilveier, og nyere hogstflater. De mener også at grunneierne selv er de beste til å forvalte utmarka, og påpeker at ”miljøvernerne” ikke ville funnet noe av interesse hvis ikke grunneierne hadde skjøttet skogen sin på en bra måte. De synes de er blitt framstilt som den store fienden til disse skogområdene, og enkelte grunneiere påpeker at det ikke er de økonomiske aspektene som er viktigst, men at det er en følelsesmessig side ved saken som ikke kan måles.

Flere grunneiere uttrykker bekymring over at vern kanskje bare er et skritt på veien mot forbud mot all menneskelig aktivitet, slik at det en dag ikke blir anledning til å drive med jakt og fiske.

Arbeidsgruppa for Trillemarka – Rollag Østfjell mener at Trillemarka – Rollagsfjell ikke er spesielt attraktivt for et utvida vern fordi:

- Hele arealet er eller har vært sterkt påvirket av menneskelig aktivitet. Urskog finnes ikke.
- Evalueringsrapporten setter representativitet som det aller viktigste kriteriet ved skogvernet. De vegetasjonssoner som dominerer alle alternativene er de som det er verna mest av fra før på Østlandet.
- Etter Evalueringsrapporten er det kommet til enda mye mer areal, også storområder i disse vegetasjonssonene, og det er arbeid i gang for å verne enda mer slikt areal som frivillig vern.
- Svært mange gårder har tradisjoner og historie knyttet til området. Kultur og historie gir respekt og langsiktig tenking. Vern bryter med dette.

Arbeidsgruppa viser til at den sentrale høringa etterspør løsninger på gjenværende konflikter, men arbeidsgruppa mener at ingen konflikter er ryddet av veien så langt i verneprosessen. Det eneste som kan redusere konfliktnivået er at kommunealternativet med kommunenes forslag til forskrifter blir resultatet av verneprosessen. Den uvanlig sterke vernemotstanden henger i stor grad sammen med at det aller meste av arealet tilhører aktive gårdsbruk. Arealene innenfor

vurderingsområdet er og har vært en viktig del av ressursgrunnet, og tradisjon, røtter og historie binder grunneierne sterkt til arealene både følelsesmessig og økonomisk.

Arbeidsgruppa stiller store spørsmålstegn ved verneverdiene i Trillemarka – Rollagsfjell. Gruppa mener at området er mye mer påvirket av bruk enn det registreringsrapportene beskriver. I denne sammenhengen peker de på den omfattende seterdrifta som har foregått i historisk tid og omfanget av skogbruk helt fram til i dag. Gruppa mener at verneverdiene er oppblåste og peker på at de fleste rødlistearter er i laveste kategori (DC) og at de fleste rødlisteartene som er funnet utenfor kommunealternativet er avhengige av spesielle livsmiljø som ikke vil ha spesiell nytte av et sammenhengende storområde slik dette er beskrevet i Evalueringsrapporten (NINA fagrappport 54). Arbeidsgruppa mener at Evalueringsrapporten sin begrunnelse for vern av store områder med sammenhengende skog svekker de to største alternativene i forhold til det totale skogarealet deres. Begrunnelsen for dette fra arbeidsgruppa er at de to største alternativene omfatter skog nord i området som er fysisk skilt fra resten av vurderingsområdet med sammenhengende snaufjell og at storområdefunksjonene dermed brytes. Arbeidsgruppa er også opptatt av det frivillige aspektet ved kommunealternativet. Gruppa viser til at det i regjeringserklæringa fra dagens regjering står at regjeringa vil "øke barskogsvernet slik at det biologiske mangfoldet ivaretas. Vern skal så langt som mulig baseres på ordningen med frivillig vern". Bare kommunealternativet har element av frivillighet, og i alle andre er det full konflikt på hele arealet.

En grunneier uttrykker forståelse for vern for å tilfredsstille kravene fra storsamfunnet, men han lurer på hva som er planen med det store området. Han lurer på hvordan fremkommeligheten vil være i dette området om 100 år, og om det er meningen at skogen skal råtne på rot.

En grunneier mener at det må være et krav at Skogloven gjelder for områdene helt inntil vernegrensen, og at det i ettertiden ikke blir problemer med å drive hogst eller annen næringsvirksomhet fullt ut like inntil vernegrensen.

De fleste lokale lag og foreninger er imot utvidelse av eksisterende Trillemarka naturreservat. Sigdal Rotary Klubb har ikke tro på at det trengs 200 km² barskog for å tilfredsstille de viktigste verneverdiene i denne sammenheng. Eggedal Driftsplanområde og Eggedal utmarkslag mener Sigdal kommune har bidratt med sin del og vel så det. Eggedal Driftsplanområde er skeptisk til at området skal være så stort, da dette gjør det lettere for rovdyr å etablere seg, noe som igjen vil ha negativ effekt på den turistnæringen kommunen ønsker at det skal satses på i Eggedal.

Eggedal utmarkslag påpeker at det eksisterende Trillemarka naturreservat i sin tid ble kalt storområde, og stiller seg undrende til at denne definisjonen i ettertid er blitt endret. De påpeker også at påstanden om at Trillemarka består av mye urskog er tilbakevist

Søre Vergjedalen jaktlag er redd for at vern i området vil føre til bruksbegrensninger.

Sigdal Birøkerlag mener at produksjonen av røsslyng- og bringebærhonning vil bli skadelidende ved vern. De to viktigste trekkplanten for biene er røsslyng og bringebær. Røsslyng er lyskrevende og trues av gjengroing, mens bringebær er avhengig av hogstflater.

Nerdalen skog er positive til opprettelse av naturreservat hvor deler av deres eiendom blir berørt, men er prinsipielt tilhengere av grunneierakseptert vern. Rollag utmarkslag er enig i at området har verdier som bør vernes, og synes det er positivt at grunneierne har stilt sine områder frivillig til disposisjon gjennom kommuneplanen.

Buskerud fylkeslandbruksstyre slutter seg til ideen om å gjennomføre et pilotprosjekt som skal vurdere muligheter for å kombinere bruk og vern i området.

Buskerud fylkeskommune forutsetter at det blir kompensert for rådighetsinnkrenkningene.

Buskerud Botaniske Forening mener at det er grunnleggende viktig når en skal sikre større skogsarealer mot inngrep, at en inkluderer hele spennet i landskapstyper og økologisk variasjon, fra lavlandet til fjellet og både rike og fattige skogtyper. De mener at det i Buskerud er en mangelfull sikring av viktige verdier i de store skog- og dalområdene i midtre og indre deler, spesielt mangel på rike skogtyper.

Forum for natur og Friluftsliv – Buskerud (FNF – Buskerud) er veldig positive til vern av Trillemarka – Rollagsfjell, og mener at vernet vil være et viktig bidrag til skogvernet i Norge. Et stort verneområde vil være attraktivt og verdifullt for alle natur- og friluftinteresserte. De mener at Trillemarka – Rollagsfjell er unikt, særlig på grunn av størrelsen, og kan derfor ikke erstattes av andre alternativer. De vil påpeke at utvidet vern vil øke ”goodwill” til norsk skogbruk på det utenlandske markedet. De tror tomteverdiene på eiendommene i nærheten av reservatet vil øke, og mener det hadde vært ønskelig at de som har eiendom innenfor vernegrensen kan få dette kompensert fra skogeiere som tjener på vernet, i tillegg til fra staten.

EB-Nett (tidligere Buskerud Kraftnett) som eier ledningen helt nord i området, opplyser om at det for ledningen er tinglyste skjønnsforutsetninger som regulerer deres utnyttelse av ledningstraseen samt tilgangen til denne.

Drammen og Opplands Turistforening (DOT) er svært positive til vern av Trillemarka, og påpeker at området er unikt i norsk sammenheng med sin store variasjon i naturgrunnlaget, med mange økologiske nisjer, mye gammelskog med god kontinuitet og stor mengde egnet underlag for artene. DOT vil påpeke at de er klar over at vern av storområdet vil få betydelige konsekvenser for mange grunneiere i de berørte kommunene. De forutsetter at grunneierne får erstatning for de tap de eventuelt måtte få på grunn av opprettelsen av verneområdet.

Naturvernforbundet i Buskerud (NiB) mener at de negative konsekvensene ved vern av hele området, det være seg for enkeltskogeiere, kommuner eller hyttebygging, er meget små. De mener at utvidet vern ikke vil gå ut over den samlede hytteutbyggingen i de tre kommunene, men at det vil styre utbyggingen til mindre sårbare områder. De mener at summen av lav bonitet, store driftsvanskeligheter og betydelige sertifiseringsforpliktelser gjør skogen i området helt marginal i forhold til økonomisk skogsdrift, forutsatt at dagens ”Levende skog” standard følges. NiB mener at opprettelse av næringsfond og oppsynsstilling vil gi positiv sysselsettingseffekt. De påpeker også viktigheten av å bevare området for friluftslivet, slik at det er muligheter for å oppleve inngrepsfrie, intakte skoglandskap.

Viken Skog påpeker at bygdene som blir berørt av vernet er næringssvake, og antagelig den delen av Viken Skogs geografi med størst egenvirksomhet og lang tradisjon for utnytting av ressursgrunnlaget på respektive bruk. De stiller spørsmål ved hvorvidt vern er nødvendig i forhold til den driftspraksis som utøves og i forhold til beliggenhet mv. De opplever ikke at det er sannsynliggjort godt nok at det virkelig er et behov for verneområder av denne størrelsen, men forstår at miljøverninteressene vil ha mest mulig fredet. Viken mener at FM må ta hensyn til at det også arbeides med et stort område i Skrimfjella på ca 100 km², og at dette nedgraderer behovet i Trillemarka noe.

Den Norske Turistforening (DNT) ønsker vern av Trillemarka – Rollagsfjell med bakgrunn i nasjonale mål for skogvern og områdets betydning for biologisk mangfold og friluftsliv.

Norges sopp- og nyttevekstforbund (Nsn) påpeker at skogbruket er en trussel mot mange sopparter som har mykorrhiza med skogstrærne og vedboende arter. Uttak av tømmer fører til substratmangel i middels og grovere dimensjoner. De ber om å bli betraktet som høringsinstans under sentral høring, og å få informasjon om verneprosessen.

SABIMA er tilfredse med at saken er kommet så langt i behandlingen at den endelige verneprosessen vil være avsluttet i løpet av 2006. Sabima vil understreke at man med dette området har muligheten til å opprette et stort og meget variert skogvernområde. De mener at størrelsen er viktig for å kunne bevare leveområder for arealkrevende arter, intakte deler av nedbørfelt, hindre negative kanteffekter, bevare naturlig dynamikk og flest mulig økologiske funksjoner, og opprettholde store villmarkspregede friluftarealer. De mener at arealet er i minste laget for noen arealkrevende arter, og at området burde vært rundere i formen, optimalisert avgrensning. SABIMA vil særlig understreke den landskapsøkologiske betydningen som et sammenhengende storområde, inkludert Heimseteråsen naturreservat, vil få.

Natur og Ungdom (NU) legger stor vekt på det faglige aspektet ved sitt krav om vern av det mest omfattende forslaget. NU påpeker at Norge har forpliktet seg til å stanse artsutryddelsen innen 2010, og mener derfor at store inngrepsfrie områder må vernes for å sikre overlevelsen til dagens truede og sårbare arter. Også for bevaring av arealkrevende arter er det viktig med store

sammenhengende arealer. Vern av storområdet vil ivareta de dynamiske prosessene i upåvirket form, noe som er et av de viktigste målene for vern av skog. NU peker også viktige momenter fra evalueringen av skogvernet i Norge (2002). De påpeker at vi i dag bare kjenner til fire virkelig store naturskogsområder i Sør-Norge (over 100 km²). Trillemarka – Rollagsfjell er det eneste av disse som ligger sentralt i Sør-Norge, og eneste hovedområde for granskog på Østlandet. Dette gir i seg selv området høy verdi. Storområdet er nødvendig for å ivareta viktige kvaliteter som blant annet naturlig skogdynamikk i et sammenhengende landskap og robusthet mot kanteffekter. Generelt legger NU stor vekt på at i Trillemarka – Rollagsfjell kan landskapet beskrives som sammenhengende naturskog med mange og store verdifulle kjerneområder som er langt større, ligger tettere og dekker en langt større del av landskapet enn i ”normalskog-landskapet”. Disse kvalitetene er av Trillemarka – Rollagsfjells største særegenheter og verdier og gjør at Trillemarka – Rollagsfjell er usammenlignbart med noe annet naturområde i Norge.

NU er inneforstått med at flere av de berørte grunneierne i Trillemarka – Rollagsfjell har ønske om å bedrive alternativ næringsvirksomhet i område etter vernevedtaket. Naturbasert turisme utpeker seg som særlig interessant da Trillemarka – Rollagsfjell kan betegnes som et svært attraktivt naturområde. Samlet sett mener NU at bruk av naturreservatet kan skje i noe mer utstrakt grad enn det som tradisjonelt tillates i naturreservat. Størrelsen på verneområdet vil være svært avgjørende for artsbestandenes robusthet da det vil sikre bevaring av ytterligere habitater og dermed minske totaleffekten av inngrep.

Utmarkskommunenes Sammenslutning (USS) viser til det arbeidet som har vært utført av de berørte kommuner i samarbeid med grunneierne om en felles kommunedelplan for Trillemarka – Rollagsfjell. USS mener at dette arbeidet er et eksempel på en framtidrettet lokal tilnærming til et viktig nasjonalt vernearbeid og at dette arbeidet bør vises stor respekt av de statlige vernemyndigheter. USS mener at det omfattende frivillige vernet har en stor egenverdi, ikke bare for Trillemarka – Rollagsfjell men også for kommende verneprosesser. USS viser til at et samlet politisk miljø over flere år har understreket at konfliktnivået i vernesaker må reduseres. Denne tverrpolitiske enigheten skyldes ikke bare et ønske om å dempe den støyen som har vært rundt flere vernesaker, men bygger også på den erkjennelse at lokal aksept av et områdevern har stor egenverdi for vernepolitikken.

Norges Jeger- og Fiskeforbund (NJFF) vil understreke at opprettelsen av verneområder ikke må bli brukt til å innføre restriksjoner på en bærekraftig bruk av området som både stimulerer til et aktivt friluftsliv og samtidig bidrar til å skape interesse for å ta vare på området.

Norges Naturvernforbund (NNV) mener at Trillemarka – Rollagsfjell er den viktigste gjenstående vernesaken i skog i Norge. I Sør-Skandinavia finnes det ikke noe annet kjent område med tilnæringsvis samme størrelse og vernekvalitet. NNV viser til Stortingets føringer i St.meld. nr. 25 (2002-2003) om at vernearbeidet skal fange opp de områdene som har størst verneverdi. Samtidig har Sttingsflertallet lagt vekt på at skogvernet bør baseres på en kostnyttevurdering. NNV mener at en slik vurdering peker i retning av vern av hele vurderingsområdet begrunnet i de unike verneverdiene samtidig som NNV mener at de næringsmessige konsekvensene av å verne hele området er små. NNV mener at vern av hele Trillemarka – Rollagsfjell gir minimal virkning for skogbruket. NNV viser til beregningene fra Prevista og mener at for de fleste grunneierne er de økonomiske konsekvensene små. NNV poengterer også at mye av skogen i området er vanskelig tilgjengelig og at det også er en stor tetthet av kjerneområder som også vil redusere driftsmulighetene. I fylkesmannens utredning er det gjort et poeng av at vern kan medføre mindre lokal videreforedling av tømmer enn før et vern. NNV mener disse forutsetningene ikke er reelle da det i det siste har vært et betydelig fokus på en gedigen tilvekst i norske skoger, mens avvirkingen bare ligger på rundt halvparten av tilveksten. NNV mener at det ikke er mangel på tømmer som truer foredlingsbedriftene, men mangel på vilje til å hogge med de prisene som gjelder i markedet. Generelt mener NNV at fylkesmannens tall for tap av arbeidsplasser er satt alt for høyt, og at potensialet for nye arbeidsplasser basert på vernet høyst sannsynlig vil overstige det som tapes gjennom redusert skogbruk.

Et annet viktig moment for NNV er at et vern av hele området vil hindre at dette store naturskogsområdet vil nedbygges med hytter. NNV referer til at det finnes omfattende planer for hyttebygging innen området og at dette samlet sett over tid vil kunne redusere naturverdiene betydelig. NNV mener at det allerede i dag finnes store tomtereserver i kommunene. Det finnes

også andre områder som kan bebygges uten å være vesentlig til skade for naturverdiene andre steder i kommunene. NNV viser også til at samtlige grunneiere som har profilert seg i media med motstand mot vern har alle middels eller større hytteplaner/utviklingsområder.

NNV er opptatt av at område kan ha et stort potensial for næringsutvikling og turisme. Viktige faktorer i denne sammenhengen er et stort initiativ fra lokalbefolkningen og tilrettelegging fra det offentlige. NNV viser til at det er svært avgjørende at det opprettes et større næringsfond som kan stimulere og hjelpe i gang ulike tiltak som er knyttet opp mot mulighetene et vern gir når vedtaket først er fattet. NNV mener at markedsføringen av området vil ha gode muligheter for å lykkes fordi merkevaren Trillemarka allerede er godt kjent. NNV mener at for å lykkes med en slik satsing er det viktig at verneområdet blir størst mulig.

Stortinget har lagt vekt på at konfliktnivået i verneprosesser skal senkes. NNV mener at det er grunn til å tro at enkelte grunneiere har spekulert i dette. NNV mener at ledende politikere og talsmenn for skogeierne flere ganger har bidratt til økt konfliktnivå. I denne sammenheng referer NNV også til at grunneiere i media har slått fast at grunneierne ikke er tjent med at konfliktnivået i saken senkes. NNV mener at konfliktnivået ikke reduseres ved å velge det minste alternativet. Dels vil en slik avgjørelse undergrave Norges allerede tynnslette rykte som miljønasjon og skape ytterligere press fra vernesiden for å verne tilstrekkelige arealer og kvaliteter i skog, og dels vil det skape nye konflikter andre steder, i nye prosesser med andre grunneiere som får belastningen ved skogvernet. Det vil være vesentlig enklere og mindre konfliktskapende dersom myndighetene er konsekvente, og verner det beste, og mest verneverdige området fullt ut og med en gang.

Universitetet i Oslo, Naturhistorisk Museum (NHM) mener at verneplanen for Trillemarka – Rollagsfjell gir en unik sjanse til å verne et stort, sammenhengende område med store verdier. Det er viktig at flest mulig av de tidligere dokumenterte kjerneområdene blir tatt vare på, og at de mellomliggende områdene, som kanskje er uten de store naturverdiene i dag også innlemmes. NHMs samlinger dokumenterer utbredelse og hyppighet av arter og NHM har mange objekter fra Trillemarka – Rollagsfjell. NHM oppsummerer denne kunnskapen og mener det viser at Trillemarka – Rollagsfjell har en stor økologisk diversitet, spesielt for arter som er knyttet til død ved i alle nedbrytningsfaser. NHM mener området vil bli viktig innenfor vitenskaplig forskning og at Trillemarka – Rollagsfjell har stor pedagogisk verdi. For å ivareta alle arters leveområder må man sikre at et mangfold av leveområder blir tatt vare på. Trillemarka – Rollagsfjells store variasjon innen naturtyper gjør dette området ekstra verdifullt i så måte.

Friluftslivets fellesorganisasjon (FRIFO) viser til at den generelle samfunnsutviklingen fører til et stadig sterkere press på naturen. Mulighetene for å drive friluftsliv svekkes kontinuerlig ved at attraktive naturområder reduseres i størrelse og kvalitet, og gjenværende områder gjøres vanskeligere tilgjengelig. Blant annet har inngrepsfrie naturområder i Norge blitt redusert dramatisk i løpet av de siste 100 årene som følge av ulike typer utbygginger og inngrep. Dessverre fortsetter denne utviklingen, og FRIFO mener derfor det nå er svært viktig at Norge tar vare på de naturverdiene som fortsatt finnes, blant annet for å ivareta friluftslivet som en del av norsk kulturarv og som en del av det helseforebyggende arbeidet i Norge.

FRIFOs styre var på befaring i Trillemarka – Rollagsfjell i mai 2003 og uttalte etter befaringen: ” *Større sammenhengende skogsområder, som Trillemarka – Rollagsfjell, er viktige for utøvelsen av friluftslivet og naturopplevelsen. Disse områdene er også viktige for bevaringen av det biologiske mangfoldet, noe som er viktig elementer for friluftslivet og naturopplevelsen.*”

Undersøkelser viser at stillhet og ro er en unik kvalitet ved norsk natur og er etterspurt av mange turister, både norske og utenlandske. FRIFO er overbevist om at dette er en kvalitet som vil bli ennå mer etterspurt i framtida. Et stort verneområde som Trillemarka – Rollagsfjell med de opplevelseskvalitetene dette har, vil derfor uten tvil øke sin verdi i framtida og gi store muligheter for framtidig næringsutvikling for kommuner og grunneiere i området.

Universitetet for miljø og biovitenskap (UMB) viser til generelle politiske føringer om bevaring av biologisk mangfold og vern av skog i Norge. UMB mener at store områder ivaretar alle vernemotiver best. UMB vil særlig peke på storområdenes betydning for naturopplevelse og som potensial for naturbasert reiseliv. Det er ikke påvist andre verneverdige skogområder i Sør-Norge med denne størrelsen og så store naturverdier.

På oppdrag fra fylkesmannen har UMB tidligere vurdert negative konsekvenser på sysselsetting av verneforslaget. UMB fastslår også i sin høringsuttalelse at produksjon av tømmer i Trillemarka – Rollagsfjell har begrenset verdi, og det vil bli gitt full økonomisk erstatning basert på takst. Hogstaktiviteten er i dag liten. Etter UMB sin vurdering vil vernet være kostnadseffektivt idet man kombinerer høye og godt dokumenterte verneverdier med begrensede konflikter ut i fra dagens bruk.

De største verdiene sett fra grunneierhold ligger i framtidig salg av hyttetomter og næringsaktivitet basert på varesalg og tjenesteproduksjon til hyttebrukerne. Vern av det største alternativet vil stoppe en del slike planer. Hensikten med vern etter naturvernloven er imidlertid nettopp å stoppe inngrep i bestemte, verdifull naturområder. I et langsiktig perspektiv vil UMB peke på at slike sammenhengende naturområder kan få økende verdi, blant annet i reiselivssammenheng. UMB vil peke på at arealbruken i denne typen område, som er marginale i primærnæringsammenheng, i stor grad vil dreie seg om hyttebygging og utvikling av infrastruktur for ulike former for rekreasjon.

UMB peker også på at verneprosessen i Trillemarka – Rollagsfjell har vært lang og konfliktfylt. Dette kan dels skyldes områdets geografiske og biologiske egenskaper, men noe av årsaken til det høye konfliktnivået er også å finne i dårlig saksbehandling og kommunikasjon fra myndighetenes side. Vernet av Trillemarka – Rollagsfjell er blitt en symbolsak for forholdet mellom urbane verneinteresser og lokale næringshensyn. Velger en det største alternativet vil dette bli oppfattet som et politisk signal om at majoriteten i sentrale strøk er villig til å overkjøre mindretallet i utkanten i skogvernsammenheng. I valget mellom de fire alternativene som er utredet må biologiske og naturfaglige forhold veies opp mot hensyn til lokal og regional næringsaktivitet og grunneierinteresser. Stortinget har gitt flere politiske føringer som i denne saken trekker i ulik retning. Legges avgjørende vekt på å redusere konfliktnivået og bygge skogvernet på frivillighet fra grunneiersida og konstruktive lokale prosesser, bør alternativ 3 velges. Ved nedtoning av disse forholdene og økende vektlegging av hensynet til å inkludere biologisk særlig verdifulle lokaliteter, og sikre vern av et stort sammenhengende område, vil de andre alternativene være aktuelle. UMB har som institusjon ingen mening om de politiske avveininger som må gjøres i saken. På bakgrunn av sakens lange historie og saksbehandlingens forløp, mener UMB at den løsningen som får størst oppslutning av sakens berørte parter vil være å foretrekke, også med tanke på å oppnå et langsiktig vellykket verneresultat.

Norsk Sau og Geit er i utgangspunktet skeptisk til et utvidet vern i Trillemarka – Rollagsfjell.

Den Norske Turistforening (DNT). På DNTs landsmøte i Mo i Rana 17.6.2006 ble det vedtatt en resolusjon der DNT understreket at Trillemarka – Rollagsfjell står i en særstilling som Norges mest verneverdige skogsområde. Det er det siste store sammenhengende området med villmarkspreget gammelskog i Norge. Hensynet til det biologiske mangfoldet og de etter hvert sterkt begrensede mulighetene for friluftsliv i større inngrepsfrie skogområder i Sør-Norge gjør at DNTs landsmøte ber Regjeringen verne hele området. DNT peker på at et område som Trillemarka – Rollagsfjell er viktig for utøving av friluftsliv, og at et vern vil sikre landskapet og det biologiske mangfoldet som igjen er avgjørende for naturopplevelsen.

DNT viser til at hyttebygging er den største trusselen i området og er bekymret for at hyttebygging sammen med medfølgende vegbygging vil fragmentere området ytterligere og vil åpne for flatehogster og ødeleggelse av gammelskogen. Det er viktig å unngå hyttebygging i de mest verdifulle områdene, og heller utvikle andre områder i kommunene som ikke har dette konfliktnivået. DNT vil vise til det store potensialet innen villmarksbasert reiseliv som for eksempel jakt, fiske, villmarkssafari kombinert med overnatting og lokal mat i bygdene rundt. Dette potensialet blir vesentlig redusert dersom et av de mindre alternativene blir valgt.

Med sine 200 km² spenner Trillemarka – Rollagsfjell over alt fra fjellandskap til lavereliggende artsrike skoger. Dette enestående skoglandskapet er et aktuelt og viktig turmål for svært mange mennesker. Det er viktig for friluftsfolk også i fremtiden å kunne ferdes i inngrepsfrie skogsområder i Sør-Norge. Naturvern og friluftsliv er uløselig knyttet sammen og på sikt vil friluftaktiviteter føre til en større bevissthet blant befolkningen om behovet for vern av naturarven, og en god forvaltning der hensynet til og behovet for fysisk og psykisk helse blir vektlagt. Dette krever imidlertid at det bevares områder som ikke er for mye preget av

menneskelige aktiviteter og inngrep. Et vern av Trillemarka – Rollagsfjell vil være et viktig bidrag til at vår friluftsarv og turkultur kan gå videre til kommende generasjoner.

Norges Skogeierforbund (NSF) vil peke på at spørsmålet om vern av Trillemarka – Rollagsfjell har vært og er spesielt konfliktfyllt. Dette skyldes dels at området er meget stort og at fredning vil kunne ha store konsekvenser for grunneierne og de berørte bygdene. NSF er av den oppfatning av at naturen er bedre tjent med vern av kommuneforslaget enn en løsning der et mer omfattende og konfliktskapende vern blir tredd ned over hodet på lokalsamfunnet.

Etter NSF sin vurdering, fanger kommunealternativet opp det alt vesentlige av de konkrete verneverdiene innenfor området. 87% av det opprinnelige arealet med registrerte kjerneområder ligger innenfor grensene til verneforslaget. Samtidig innebærer vern etter kommunealternativet at Trillemarka – Rollagsfjell blir Norges største skogreservat. Det vil også kunne klassifiseres som et ekstra stort storumråde (mer enn 50- 100 km²). NSF mener at det er vernemessig sett er de mest marginale områdene som ikke fanges opp av kommunealternativet. Samtidig er det disse delene som er viktigst næringsmessig. En nytte-kostnadsvurdering vil derfor peke mot kommunealternativet. NSF understreker at Stortinget ved behandlingen av St.meld. nr. 25 (2002-2003) i november 2003 ga en klar føring om å basere skogvernet på samfunnsmessige nytte-kostnadsvurderinger. Stortinget pekte konkret på at det bør skje en avveining mellom naturfaglige hensyn, næringsmessige konsekvenser og andre samfunnshensyn ved valg av areal. Fylkesmannens konklusjon er nettopp basert på en slik avveining. NSF vil peke på at de verneverdige områdene som faller utenfor kommuneforslaget ikke vil bli ødelagt selv om arealene ikke vernes etter naturvernloven. NSF mener at dagens skogbrukspraksis tar systematisk hensyn til slike kvaliteter og at alle biotoper/livsmiljøer som blir identifisert etter MIS metoden og biotoper med kjente truede arter etter den norske rødlista vil alltid medføre hensyn. Arealer vil bli unntatt hogst om det er nødvendig for å sikre levestedet for arten.

NSF mener at området ikke er så urørt og sammenhengende som en kan få inntrykk av, og viser til omfanget av traktorveger/bilveger, setrer og en stor kraftoverføringsledning. NSF mener DN tar feil når DN i høringsbrevet omtaler at det er en kritisk mangel av virkelig store verneområder i skog. NSF mener at det ikke er en slik kritisk mangel av store verneområder i skog. NSF mener videre at arbeidet med vern av Statskog-arealer (Bjørnberga og Isteren naturreservat og Kvisleflået og Hovdliia naturreservat) og frivillig vern av et større område i Skrim viser at det finnes flere storumråder på over 50 km² i Sør-Norge. NSF mener videre at det utvilsomt finnes enda flere aktuelle områder dersom kravene til å være sammenhengende og intakte ikke stilles større enn i Trillemarka – Rollagsfjell. I stedet for Trillemarka – Rollagsfjell som det eneste ekstra store storumrådet i Norge viser det seg allerede nå at området til og med på kort sikt kun vil være et av fire slike områder på Østlandet. Dette må få konsekvenser for hvor viktig det er å få med seg mest mulig arealer i Trillemarka – Rollagsfjell som naturreservat. NSF vil peke på at det både i høringsbrevet og i NINAs undersøkelser av biologiske verdier i utredningsområdet legges betydelig vekt på forekomsten av rødlistede arter. Fremstillingen av funnene av rødlistearter er egnet til å skape et inntrykk av at det er spesiell stor tetthet av slike arter i vurderingsområdet. NSF mener imidlertid at med bakgrunn i den høye registrerings-aktiviteten i området og at vurderingsområdet omfatter mer enn 200 km², er det imidlertid ikke grunnlag for å konkludere med at ca. 80 rødlistearter er et spesielt høyt tall. Det er ikke usannsynlig at tilsvarende detaljerte registreringer av skogområder av samme type og areal ville vist omtrent samme antall. NSF finner grunn til å minne om at det med langt mindre registreringsintensitet er registrert mer enn 35 rødlistearter i Steinknapp-området i Drangedal på et areal på 3 800 dekar. Selv om dette er et biologisk rikere område viser dette at registrering av ca 80 rødlistarter på 200 km² ikke er spesielt imponerende. NSF finner også grunn til å peke på at en fordobling av vernearealet fra 100 til 200 km² kun fører til at seks nye rødlistearter blir fanget opp av verneområdet. NSF vil dessuten på generelt grunnlag gi uttrykk for at vektlegging av funn av rødlistearter er tvilsomt som grunnlag for å vurdere verneverdi. I tillegg til at registreringsintensiteten vil være avgjørende for antall funn, er heller ikke kvaliteten på rødlista tilfredsstillende for formålet. Videre finner NSF grunn til å reagere på at en i tillegg til ukritisk bruk av rødlista trekker fram funn av konkrete arter som er aktuelle for rødlista ved neste revisjon for å underbygge verneverdien. NSF mener at det er like relevant å trekke fram at flere av de rødlistede artene som er registrert i Trillemarka – Rollagsfjell trolig like gjerne kan bli fjernet fra rødlista som følge av ny kunnskap og endret vurdering av trusselbildet. Det er for øvrig ikke

opp til enkeltpersoner å foreta offisielle vurderinger av hvilke arter som bør høre hjemme på rødlista. Det er det Artsdatabanken som har ansvaret for. Etter NSF sin vurdering er ikke rødlistede arter truet hvis området ikke blir vernet. Nøkkelbiotoper vil sammen med generelle miljøhensyn sikre Trillemarka – Rollagsfjell som leveområde for de artene som fins der i dag. Det er derfor ikke grunnlag for å argumentere med at det er vesentlig forskjeller mellom de alternative verneforslagene med hensyn til bevaring av artsmangfold og spesielt rødlistede arter.

Norsk Institutt for Skog og Landskap (Skog og landskap) har de siste 10 årene drevet biologiske og skoghistoriske registreringer i deler av Trillemarka – Rollagsfjell og viser til relevante publikasjoner. Etter Skog og landskaps erfaringer er flere kjerneområder som de har undersøkt mer påvirket av menneskelig aktivitet enn det som utredningsmaterialet fra Siste Sjanse redegjør for. Skoggrensen i området har trolig steget 100 høydemeter de siste 100-150 årene. Dette innebærer at det øvre skogsbeltet per definisjon er urskog, men fordi skogen er relativt ung har det ikke blitt dannet noe særlig død ved ennå. Delområder som instituttet har undersøkt har vært sterkt påvirket av skogbrann. Instituttet har indikasjoner på at mye av den variasjonen vi i dag finner i skog og vegetasjon i større grad enn tidligere antatt er et resultat av historisk beiting, brenning og hogst. Dette er momenter som bør ha en sentral plass i forvaltningsplaner for området. I bakgrunns materialet for verneplanarbeidet har kanskje de kulturhistoriske verdiene i området blitt noe undervurdert i forhold til de rent biologiske kvalitetene. I internasjonal sammenheng er den menneskelige historiske bruken av området kanskje vel så interessant som de biologiske verdiene. Disse verdiene står imidlertid ikke i motsetningsforhold og i mange delområder har trolig den menneskelige påvirkningen virket positivt på det biologiske mangfoldet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag (NBS). I utgangspunktet mener NBS at verneplanen er unødvendig. De ulike interessene i området burde ivaretas gjennom forskrifter for hogst, ferdsel m.v.

Norges Bondelag støtter forslaget om at det i forbindelse med vern i tillegg til erstatning blir etablert et næringsfond som kan bidra til næringsutvikling i de tre berørte kommunen. Bondelaget viser i denne sammenheng til Soria-Moria erklæringen.

Verdens Villmarksfond (WWF) viser til at det faglige grunnlaget for avgjørelse i denne omfattende saken er omfattende og entydig. Vernealternativ 4 ivaretar naturverdier og – funksjoner som ikke sikres gjennom de alternative forslagene. WWF forventer at Regjeringen bruker denne muligheten til å få vernet Norges største intakte storområde med verneverdig skog. WWF viser til at Trillemarka – Rollagsfjell trolig er det siste gjenværende storområdet med økologisk intakt skognatur i Sør-Norge. Det er svært viktig å sikre noen slike områder der skogens økologiske dynamikk kan foregå i stor skala og upåvirket av fysiske inngrep. Slike store områder er ikke bare viktige ut fra rent et bevaringssynspunkt, men også som levende laboratorier for økologisk og biologisk forskning. WWF er også overbevist om at slike store, urørte områder vil bli av stadig økende verdi for rekreasjon og friluftsopplevelser. WWF viser også til evalueringen av skogvernet i Norge som viser at på lang sikt må verneomfanget økes til 9,3 % av den produktive skogen. På kort sikt må 4,6 % vernes.

Fylkesmannens vurdering av generelle merknader

Mange av uttalelsene understreker hvor konfliktfylt verneforslaget er for berørte eiendommer, for arbeidsplasser og for bygdene generelt. Mange uttrykker bekymring for hvordan et vern vil virke inn på mulighetene for kommende generasjoner, ikke bare i forhold til skogbruk, men også i forhold til fremtidig utøvelse av jakt og fiske, forholdet til utvikling av rovdyrbestanden i området, vernets innvirkning på områdene omkring hva gjelder skogbruk og utbyggingstiltak. Det reises også spørsmål om storområdebegrepet og om ikke et eventuelt frivillig vernet storområde på Skrimfjella bør få innvirkning på omfanget av Trillemarka - Rollagsfjell.

Fylkesmannen kan forstå bekymringen hos den enkelte grunneier. Negative konsekvenser i fht. sysselsetting er forsøkt vurdert ved bruk av kompetanse fra Universitetet for Miljø og Biovitenskap (tidligere NLH). Under ulike forutsetninger viser vurderingene at tap av arbeidsplasser i skogbruket og ringvirkninger er lavt. Fylkesmannen vil tro at en aktiv satsing på naturbasert næringsliv knyttet opp mot vern vil kunne erstatte arbeidsplasser som går tapt i skogbruket.

Verneverdiene er i stor grad opprettholdt over tid gjennom grunneiernes fornuftige bruk. Utviklingstrekkene i de tre kommunene går imidlertid i den retning at stadig nye arealer tas i bruk til utbygging. Den felles kommunedelplanen som er utarbeidet synliggjør også at utbyggingspresset vil øke opp mot og innen vurderingsområdet.

Storområdebegrepet er beskrevet i NINAs evalueringsrapport om skogvern i Norge og omfatter arealer større enn 50-100 km². I så måte tilfredstiller det lokale verneforslaget storområdebegrepet, men vurderingsområdet og verneverdiene beskrevet av NINA åpner mulighetene for et større verneområde. Store skogreservater er en mangel i skogvernet i Norge. Sentrale styresmakter har fastlagt at skogvernet i Norge skal økes og Fylkesmannen ser ingen grunn til at arbeidet med frivillig vern i Skrim skal få konsekvenser for vern i Trillemarka – Rollagsfjell.

Jakt og fiske kan etter forskriftene fortsette som før og etter gjeldene særlover. Det foreligger ingen signaler om at dette vil bli endret.

Et vernevedtak omfatter det areal som blir vernet med hjemmel i naturvernloven. Utenfor verneområdet gjelder annet lovverk som skoglov og plan- og bygningslov. Vernet får ingen automatisk virkning for arealene omkring, men hensynet til verneområdet må likevel vurderes ved tiltak som kan medføre negative konsekvenser for vernet.

Forvaltning av rovdyr er basert på en regional forvaltning innen gitte bestandsrammer bestemt av Stortinget. Forvaltningen baserer seg bl.a. på hensynet til beitedyr og en forvaltning som er overordnet vern etter naturvernloven. Vern av området vil ikke få konsekvenser for rovviltforvaltningen i området.

Direktoratets vurdering av generelle merknader

Generelt

Vern av skog er et viktig verktøy i norsk politikk innen miljøvernarbeidet. Skogvern er politisk forankret gjennom en rekke stortingsmeldinger de senere år (blant annet: St.meld. nr. 42 (2000-2001), St.meld. nr. 25 (2002-2003) og St.meld. nr. 21 (2004-2005)). Gjennom sin behandling av St.meld. nr. 25 (2002-2003) ga Stortinget sin tilslutning til en strategi for en økt satsing på et utvidet skogvern. Stortingets beslutning knyttet til dette var blant annet forankret i ”Evalueringen av skogvernet i Norge” (NINA fagrapport nr. 54 fra 2002) som ble utarbeidet av NINA og Skogforsk på oppdrag fra Miljøverndepartementet og Landbruksdepartementet. Fra flere hold er det også påpekt at norsk trebearbeidende industri er avhengig av et godt norsk skogvern for å være konkurransedyktige i et internasjonalt marked. Norge har også satt seg et mål om stans i tapet av biologisk mangfold innen 2010. Produktive områder og i særdeleshet skog huser det rikeste og mest varierte biologiske mangfoldet på fastlandet. Etter DN sin vurdering, er vern av skog et av de viktigste og mest effektive virkemidlene for å bevare leveområder som kan sikre et rikt biologisk mangfold. Norge har også påtatt seg internasjonale forpliktelser i forhold til områdevern og bevaring av biologisk mangfold. Konvensjonen om Biologisk mangfold (CBD) anbefaler vern av områder som et virkemiddel for å ta vare på biologisk mangfold. Under CBD ble det i april 2002 vedtatt mål om å sikre tilstrekkelige og effektivt beskyttede nettverk av vernede skogsområder.

Evalueringen av skogvernet i Norge:

Evalueringen slo fast at det per 2002 var vernet drøyt 1 % av den produktive skogen i Norge. Per 2005 er dette tallet økt til nærmere 1,4 %. Evalueringen slo videre fast at arealbehovene for å tilgodese behovene for å ta vare på artsmangfoldet (etter at effekter av skogbrukets miljøtiltak etc. er trukket fra) utgjør omtrent 6 800 km² produktiv skog, dvs. ca. 9,3 % av all produktiv skog utenom Finnmark med utgangspunkt i en modell fra Sverige. NINA og Skogforsk har i evalueringen modifisert denne modellen ytterligere og anslo et vernebehov for hele landet på ca. 3 360 km², dvs. ca. 4,6 % av all produktiv skog. Evalueringen slo videre fast at det på kort sikt bør prioriteres vern av:

- gjenværende, forholdsvis intakte områder av lavereliggende skog i nemoral, boreonemoral og sørboreal vegetasjonssone, spesielt av rike skogtyper som edellauvskog, kalkskog, lågurtskog og høgstaudeskog, så vel som typer som Norge har et internasjonalt ansvar for (kystbarskog).

- gjenværende større forekomster av gammel skog med preg av urskog eller skog under overveiende naturlig dynamikk.
- de aller største gjenværende, noenlunde intakte og sammenhengende skogområdene (dvs. skogområder på mer enn 50-100 km²), samt andre store områder (med minst 10 km² produktiv skog), særlig i lavereliggende strøk og i nemoral, boreonemoral og sørboreal sone.
- viktige forekomster av rødlistearter, dvs. områder med konsentrasjoner av slike arter med et omfang egnet til forvaltning ved områdevern.

Evalueringen slo fast at behovet for vern av store skogområder i utgangspunktet bør kunne tilfredsstilles innenfor samme ramme som formålet om verneområdenes representativitet. For de aller største områdene (på mer enn 50-100 km²) kan det være behov for sikring av slike områder i tillegg, der hvor disse kan finnes. Dette begrunner også DN's vurdering av at det er en kritisk mangel av vernede skogområder på mer enn 50 km². DN vil også bemerke at det i DN sin vernestatistikk i dag ikke er registrert områder med over 50 km² produktiv skog. I etterkant av Evalueringen fikk NINA og Skogforsk et nytt oppdrag med å gjennomføre en mangelanalyse for å vurdere hvilke skogtyper fordelt på regioner som er viktigst å prioritere ved vern, og også en arealmessig fordeling av et utvidet skogvern fordelt på regioner og vegetasjonssoner. DN vil bemerke at de konkrete arealtallene fordelt på regioner og vegetasjonssoner må vurderes kritisk. Arealene i mangelanalysen må vurderes som retningsgivende og ikke som bindende ved det framtidige skogvernet.

Spesielt om Trillemarka – Rollagsfjell

Flere høringsparter, både på lokal og sentral høring, vektlegger det faktum at det kommunale verneforslaget (alternativ 3) er akseptert av både grunneierne og kommunene. Kommunene presiserer at alternativ er et kommunalt forslag med bred politisk tilslutning både lokalt og regionalt. De viser til at kommunealternativet vil ivareta alle interesser, og at tilbudet om et så stort verneområde i skog med store nasjonale verneverdier er helt unikt i norsk miljøforvaltning.

Mange høringsparter mener at den lokale aksepten er så viktig at dette momentet må overskygge andre momenter. Andre høringsparter vektlegger at Trillemarka – Rollagsfjell har store verneverdier og at vern av Trillemarka – Rollagsfjell vil oppfylle landskapsøkologiske funksjoner som størrelse, variasjon, bevaring av naturlig skogdynamikk og forstyrrelsesdynamikk, bevaring av mest mulig overgangssoner, bevaring av levedyktige populasjoner, sikring av spredningsveier/korridorer og kontinuitet. Det er DN sin vurdering at i forhold til flere av disse viktige landskapsøkologiske funksjonene, er det vesentlig forskjell mellom de ulike alternativene, spesielt skiller alternativ 3, kommunealternativet, seg ut som mindre verdifullt i så henseende. Det er også DN sin vurdering at Trillemarka – Rollagsfjell framstår som det største og viktigste aktuelle skogvernområdet i Norge i dag. Begrunnelsen for dette er først og fremst knyttet til de dokumenterte naturverdiene og størrelsen med viktige økologiske funksjoner.

Norges Skogeierforbund legger i sin høringsuttalelse stor vekt på rødlistearter både generelt og i forhold til bruken av rødlistearter når det gjelder vurdering av verneverdier i Trillemarka – Rollagsfjell. Til dette vil DN bemerke at det er utarbeidet en egen mal og metodikk for registrering av skogområder og hvilke kvaliteter/egenskaper som skal vektlegges ved en verdivurdering. Til sammen skal 11 kriterier vurderes hvorav artsmangfold kun er ett kriterium. På bakgrunn av verdivurderinger knyttet til alle kriteriene, gis det en samlet verdivurdering av det aktuelle området. DN's vurdering er at det ikke finnes grunnlag, verken i DN's høringsbrev eller NINA's registreringsrapport, om at funn av rødlistearter har hatt en avgjørende betydning for verdivurderingene knyttet til Trillemarka – Rollagsfjell i forhold til andre viktige kriterier som legges til grunn. Det er gjort en helhetlig vurdering hvor et bredt spekter av kriterier er vurdert og som samlet medfører at Trillemarka – Rollagsfjell er vurdert som et svært verneverdig område. Det har også vært mange diskusjoner knyttet til kriteriet urørthet i Trillemarka – Rollagsfjell. DN vil presisere at dette har NINA diskutert grundig i registreringsrapporten og urørthet har da også fått en ** vurdering på en skala fra 0 til ***.

På generelt grunnlag, men også spesielt for Trillemarka – Rollagsfjell, er det DN's vurdering at et effektivt arealvern er et egnet virkemiddel for å sikre leveområder for truede og sårbare arter.

Dette i langt større grad enn for et område som er under press fra moderne skogsdrift med vegbygging og flatehogster.

Ved behandlingen av St.meld. nr. 25 (2002-2003) la Stortinget vekt på at videre skogvern bør baseres på samfunnsmessige nytte-kost vurderinger. Ved valg av areal som skal vernes mente Stortinget at det bør være en avveining mellom naturfaglige hensyn, de næringsmessige konsekvenser og andre samfunnshensyn. Når det gjelder konsekvenser ved vern av hele vurderingsområdet har fylkesmannen vurdert dette, spesielt i forhold til skognæringen (hogst, transport og industri) og hyttebygging. Fylkesmannen har i dette arbeidet kjøpt profesjonell hjelp fra Universitetet for Miljø- og Biovitenskap (UMB) som blant annet har kompetanse innen landbruksøkonomi, naturforvaltning og skogbruk. UMB har både i sin utredning til fylkesmannen og i sin høringsuttalelse på sentral høring slått fast at *”produksjonen av tømmer i Trillemarka – Rollagsfjell har begrenset verdi, og at det vil bli gitt full økonomisk erstatning basert på takst. Hogstaktiviteten er i dag liten. Vernet vil i dette tilfelle være kostnadseffektivt i det man kombinerer høye og godt dokumenterte verneverdier med begrensede konflikter ut i fra dagens bruk.”* De største verdiene sett fra grunneierhold ligger i framtidig salg av hyttetomter og næringsaktivitet basert på varesalg og tjenesteproduksjon til hyttebrukerne. Vern av det største alternativet vil stoppe en del slike planer, men UMB understreker at hensikten med vern etter naturvernloven er nettopp å stoppe inngrep i bestemte, verdifulle naturområder. I et langsiktig perspektiv vil UMB peke på at slike sammenhengende naturområder kan få økende verdi, blant annet i reiselivssammenheng.

Når det gjelder framtidig hyttebygging er det direktoratets vurdering at fylkesmannen har sannsynliggjort at det er overveiende sannsynlig at hytte og turistnæringen på kommunalt/regionalt nivå ikke vil bli skadelidende av vern av et av de største alternativene i denne verneplanen. Tvert i mot kan Trillemarka som varemerke virke positivt inn på turistnæringen. Den felles kommunedelplanen viser da også at det alt vesentlige av både eksisterende hytteplaner og framtidige utviklingsområder er lagt utenfor vurderingsområdet, og enda tydeligere utenfor alternativene 1 og 2. DN viser til fylkesmannen sin vurdering om at *”Fylkesmannen vil tro at en aktiv satsing på naturbasert næringsliv knyttet opp mot vern vil kunne erstatte arbeidsplasser som går tapt i skogbruket”*. DN vil også vise til at når det gjelder hyttebygging, har fylkesmannen i sitt verneforslag lagt til grunn *”at en innenfor de berørte kommunene lett kan finne alternative utbyggingsmuligheter”*. Samlet sett fester DN lit til vurderingene fra UMB og fylkesmannen, og det er DN sin vurdering at et kost-nytte perspektiv tilsier at det er samfunnsmessig fornuftig å verne et av de største alternativene.

Vern vs. friluftsliv, jakt og fiske, allmenn ferdsel

Etter DN sin vurdering, har området store kvaliteter knyttet til tradisjonelt friluftsliv, jakt og fiske. DN's vurdering er at verneforskriftene er utformet slik at det vil bli rikelige muligheter for et aktivt friluftsliv, inkludert jakt og fiske, også etter et vernevedtak. I tråd med foreslåtte forskrift for et eventuelt Trillemarka – Rollagsfjell naturreserervat vil det ikke bli tillatt nye inngrep i form av nye hytter og veger. Det vil derimot være tillatt med bruk og vedlikehold av eksisterende anlegg. Videre vil det etter søknad også åpnes for tiltak ved forvaltning av jakt og fiske samt en rekke tilpasninger for bruk av området. På generelt grunnlag er det ikke slik at verneområder blir opprettet for å innføre restriksjoner på tradisjonelt friluftsliv. Naturvernloven hjemler ikke at friluftsliv kan være en del av verneformålet ved områder som blir opprettet som naturreservat. På generelt grunnlag er det likevel på det rene at friluftsliv er et av de viktige bakenforliggende motivene for vern av skog. Det er også poengtert både fra FRIFO og DNT at store, sammenhengende områder som Trillemarka – Rollagsfjell, er viktige for utøvelsen av friluftsliv og den naturopplevelsen slike områder kan gi.

For øvrig viser DN til fylkesmannens vurderinger.

Miljøverndepartementets vurdering av generelle merknader

MD slutter seg til DN's vurderinger, og viser for øvrig til merknader under kap. 8.2.12.

6.2. Merknader til utredningen

Flere av grunneierne mener at det er for lite samsvar mellom skogbruksplanene og registreringene som Siste Sjanse har gjennomført. Om samme areal sier en skogbruksplan at skogen er meget hardt drevet i nyere og historisk tid, registreringene fra Siste Sjanse sier at det er et kjerneområde med beskrivelsen ”Sjeldent skogbilde med helt ubetydelig påvirket furuskog, flere steder urskognært”. Det er spesielt på eiendommer innenfor delområde 32 - Mesetfjell at skogbruksplanene oppgir få eller ingen nøkkelbiotoper, mens Siste Sjanses registrering gir området høy stjernescore. I følge grunneierne har disse områdene hatt årelang skogs- og seterdrift, og de mener at det å kalle hogstflater og ungskog for urskognært svekker tilliten til registreringene. Skrubben jaktlag legger fram bilde over nyere hogster nordøst for Lislevatn – Låkåsetvatn – Myklevatn, og stiller spørsmål ved urørthet. Asbjørn Teksle synes det er rart at et 20 år gammelt plantefelt som er sprøytet med glysofat er blitt til kjerneområde.

Grunneierne påpeker at det flere steder innenfor vurderingsområdet er kjerneområder hvor det er foretatt hogster og hvor det ligger plantefelt og grøfta arealer.

Per Lyder Frøvoll mener at kart 4 viser for stor mengde gammel skog. Hogstklasse V er ikke nødvendigvis gammel skog, i flere av områdene er det foretatt bledningshogst, men likevel vil skogen stå som h.kl. V skog. Han mener hogstklassesystemet hører til bestandsskogbruket og passer ikke like godt til bledningsskogbruket.

NiB mener at andel eldre skog er underestimert på verneplanens kartvedlegg, da hogstklassesystemet er dårlig egnet til å beskrive naturskog. De mener at antallet bygninger og bygningsfunksjoner må kvalitetssikres, og at de ikke kan brukes som faktagrunnlag slik de nå foreligger. De påpeker også at det underlaget som Fylkesmannen i Buskerud baserer seg på for vurderingen av de ulike alternativene er vesentlig endret med de nye registreringene.

Arbeidsgruppa for Trillemarka – Rollagsfjell (Arbeidsgruppa) mener at kartene får områdene til å se mer urørt ut enn de er, ved at mange hus og veier ikke er tatt med.

SABIMA savner en vurdering av effekter av fragmentering og innsnevring av korridorer under sammenligningen av alternativene i kap. 5 i høringsdokumentet. De savner også en samlet framstilling av natur- og vegetasjonstyper i utredningen. De mener verneforslaget gir dårlig grunnlag for å vurdere hvor populasjonene av rødlistearter befinner seg. Det burde vært opplyst hvilke delområder som er viktige for populasjonene. De påpeker at det etter de siste registreringene nå er kjent 82 rødlistearter og 43 kandidatarter i henhold til 1999-rødlista.

Fylkesmannens vurdering til merknader til utredningen

Flere uttalelser er uenig i beskrivelsene av verneverdiene, og poengterer særlig at området ikke er urørt, men preget av lange tiders skogs- og seterdrift. Under henvisning til at det er gjennomført gjennomhogster i gammel skog reises spørsmål om hogstklassesystemet er egnet for klassifisering av gammel skog med høy verneverdi. Uttalelsene peker også på en del feil i forhold til tekniske inngrep som veier og bygg. SABIMA savner bl.a. en vurdering av effekter av fragmentering og innsnevring av korridorer under sammenligning av ulike vernealternativer og det påpekes at verneforslaget gir dårlig grunnlag for å vurdere hvor populasjonene av rødlistearter befinner seg.

Fylkesmannen er enig i at deler av området ikke er urørt, men det er likevel kanskje det eneste store, sammenhengende arealet med stor andel lite påvirket skog på Østlandet. Arealene med gammel skog finnes spredt over vurderingsområdet, men det er også arealer med betydelig hogstpåvirkning innimellom. Det er i utgangspunktet ikke ønskelig å ha hogstflater eller veier innenfor et verneområde, men noen steder tas dette likevel med for å få en bra arrondering av området, eller fordi det finnes verdier der til tross for inngrepene.

Fylkesmannen vil presisere at både Siste Sjanses og NINAs rapporter har rimelig bred dekning av den stedvis betydelige kulturpåvirkningen i Trillemarka – Rollagsfjell. Ekte urskog i Norge

er begrenset til noen tilfeldige og små restarealer. Spesielle biologiske verdier i gammelskog behøver ikke være knyttet til helt eller delvis urørthet gjennom all tid.

Vern må også sees i et langsiktig perspektiv. Hogstpåvirkningen vil avta over tid. Hogstklassesystemet vurderes til å være et godt utgangspunkt for vurdering av andel gammel skog, men det tas også høyde for supplerende opplysninger om andel død ved mv. som grunnlag for vurdering av verdien for biologisk mangfold.

Mht. de innspill høringen har gitt i forhold til feil og mangler i forhold til veger, bygg og lignende har dette ikke et omfang som tilsier endrede vurderinger av verneverdiene. Feilene får heller ingen konsekvenser for den videre behandling av verneplanen. De tekniske inngrepene som er kartlagt er delvis et resultat av Fylkesmannens registreringer og arbeidet som ble utført av kommunene i forbindelse med den felles kommunedelplanen. Feilene vil bli rettet opp.

Utover de to etablerte reservatene er 161 km² vurdert for vern. Dette er et areal av så stort omfang at de biologiske registreringene er tilpasset tid og ressurser for prosjektet. Kjerneområdene gir en viss anledning til lokalisering av rødlisteartene, men det har vært vanskelig å gjennomføre detaljerte registreringer i stort omfang. Fylkesmannen vil peke på at hovedformålet med vern er variasjonsbredden i skogtyper over et stort område. Kjerneområder og forekomster av rødlistearter gir et viktig supplement, men er ikke avgjørende for verneverdiene.

Flere har kommentert at det er store forskjeller på det som er registrert gjennom skogbruksplaner og de registreringene som er gjort i forbindelse med verneplanarbeidet i Trillemarka når det gjelder biologisk viktige områder. Fylkesmannen synes det er vanskelig å uttale seg om hva grunnen kan være til at det er slik. En MIS registrering følger en fast instruks som går på leveområder og ikke arter. Etter en MIS registrering vil det som regel skje en utvelgelse av MIS-figurer/nøkkelbiotoper som det skal tas spesielle hensyn til, og som skal utgjøre ca 1 prosent av hele eiendommen. Det vil si at flere av de registrerte nøkkelbiotopene velges bort. Dette kan være noe av forklaringen på hvorfor det i skogbruksplanene for en eiendom er få MIS-figurer/nøkkelbiotoper, mens det er registrert større kjerneområder.

DNs vurdering til merknader til utredningen

DN viser til fylkesmannens vurderinger.

Miljøverndepartementets vurdering

MD slutter seg til DN.

6.3. Merknader til saksbehandlingen

Mange grunneiere mener verneprosessen er blitt gjennomført på en kritikkverdig måte, med overkjøring av private interesser og verdier. De påpeker at Stortingets holdninger til arbeidet med nye verneområde er at det skal være konfliktdepende og basert på frivillig vern og bruk av offentlig eide skoger. Videre at det skal baseres på kost-nyttevurderinger og respekt for privat eiendomsrett. De mener at DN og FM har vist liten vilje til å ta inn disse signalene i denne saken. De mener at grunneierne hele tiden har ønsket seg innflytelse i prosessen, noe de ikke synes å ha fått så langt.

Sigdal Rotary Klubb mener at politikere og byråkrater gang på gang understreker at vedtak ikke skal tres ned over hodene på de som blir berørt, men det er til stadighet det som blir gjort.

Nordre Vergjedalen Gunneierlag mener det er gjort alt for lite i verneprosessen for å dempe konfliktnivået.

Arbeidsgruppa kritiserer at ikke 0 alternativet ble tatt med i vurderingen, siden det i MD og DNs oppdrag bare er snakk om en eventuell utvidelse av vernet.

Flere grunneiere og Skrubben jaktlag mener at Fylkesmannen har latt seg lede av Naturvernforbundet og Natur og Ungdom i denne saken.

Grunneierne, Toen jaktlag, Skrubben jaktlag og Nore skogeierlag retter sterk kritikk mot at Fylkesmannen sender ut ny informasjon midt i høringsprosessen.

Flere grunneiere mener at rapportene som danner grunnlag for utvidelsesforslaget inneholder faktafeil. De mener det finnes mange tegn på manglende kvalitetssikring av data, som at NINA bare undersøkte to av de rikeste kjerneområdene da de skulle kontrollere Siste Sjanses

registreringer. De mener at det er lagt for lite vekt på skoghistorien når områdene er vurdert for vern, og registreringene er gjennomført. Arbeidsgruppa mener at FM var enig med dem om at en person med skogkompetanse skulle være med på storområdevurderingen, noe som ikke skjedde. De påpeker at forskerne er uenig om verdien av området, og mener at det derfor var viktig å få flere involvert i vurderingene. Viken Skog synes det er kritikkverdig å bruke de samme personene til både innledende registreringer for å skaffe grunnlaget for arronderingen, og til senere etterprøving av de samme arealene.

Eggedal Bygdekvinnelag er opptatt av å bevare bygdenes tradisjoner og identitet, og synes den sentrale verneprosessen har liten respekt for det. Dette kommer til uttrykk i at FM skriver at området er tilnærmet urørt, når dette ikke er tilfellet. Dette blir understreket av Skogforsk. Bygdekvinnelaget har problemer med å se at dagens skogbruk etter "Levende skog" standard vil true noen av de artene som har overlevd tidligere tiders omfattende hogster. De synes også utredningen av konsekvenser ved vern er ufullstendig. Den negative effekten på sysselsettinga er undervurdert i verneplanen, og det mangler vurdering av effekten på råstofftilgangen til alle sagbrukene i de tre bygdene pluss Moelven Numedal bruk i Flesberg, som vil kunne føre til tap av mange arbeidsplasser.

Mange av grunneierne, Nore skogeierlag, Skrubben jaktlag og Tondra utmarkslag mener det er uakseptabelt at et av verneforslagene går ut over vurderingsgrensa, som Miljøverndepartementet slo fast skulle være en ytre arbeidsgrense. De mener at det har FM også lovet i oppstartsmøtet, og synes det er uforståelig at Fylkesmannen godtar å ta med arealer som går ut over denne grensa i verneforslaget.

Norges Skogeierforbund (NSF) peker på at spørsmålet om vern av Trillemarka – Rollagsfjell er og har vært spesielt konfliktfylt. NSF mener at dette i stor grad skyldes en verneprosess som blant grunneiere og lokalsamfunn har blitt oppfattet som en overkjøringsprosess. Inntrykket har vært at naturvernorganisasjonene og miljøvernmyndighetene sammen hadde bestemt seg for et omfattende vern og at de var innstilt på å tvinge det gjennom. Det at fylkesmannen nå etter den lokale høringen anbefaler det grunneieraksepterte verneforslaget har imidlertid gitt håp om at lokale interesser likevel vil bli hørt. Reaksjonene vil imidlertid bli meget sterke dersom sentrale myndigheter overprøver fylkesmannens vurdering.

Fylkesmannens vurdering av merknader til saksbehandlingen

Det ble av MD bestemt at verneplanen for Trillemarka – Rollagsfjell skulle følge vanlig verneplanprosess. Derfor har ikke denne verneplanprosessen åpnet for frivillig vern.

Fylkesmannen fikk sitt oppdrag av DN og har lagt stor vekt på å få til en prosess som skulle være inkluderende i forhold til grunneiere, kommuner, organisasjoner og andre. Gjennom samarbeid i rådgivende utvalg, åpne møter, skriftlig informasjon, informasjon på nettet mv. mener Fylkesmannen at prosessen har vært tilfredstillende. I tillegg er det lagt stor vekt på å bruke tilstrekkelig tid til verneplanarbeidet. Det er dog slik at Fylkesmannen har fått et oppdrag med et bestemt mandat som skulle gjennomføres. Det har derfor ikke vært mulig å tilfredstille de som av prinsipielle årsaker har vært imot vern. Prosessen har lagt stor vekt på å være konfliktdependende og i tillegg er vederlagsordningen tatt i bruk. Som et konfliktdependende tiltak har MD også støttet det felles kommunedelplanarbeidet med et betydelig beløp.

En vurdering av 0-alternativet er gjort i høringsdokumentet. Uten utvidet vern av Trillemarka – Rollagsfjell vil det bli vanskeligere for Norge å nå de faglige målene for skogvern som Stortinget har vedtatt. Verneverdiene i området vil sannsynligvis trues av skogsdrift og hyttebygging. Dette vil redusere arealer med sammenhengende gammelskog og leved grunnlaget for sårbare arter knyttet til slike områder. På bakgrunn av dette valgte Fylkesmannen å ikke presentere 0-alternativet som et høringsalternativ. Vurdering av 0-alternativet har heller ikke vært en del av Fylkesmannens oppdrag.

Fylkesmannen har lagt stor vekt på å gjennomføre sitt oppdrag på en objektiv måte og ikke la seg påvirke av interessegrupper.

Flere uttalelser retter kritikk mot at Fylkesmannen har sendt ut ytterligere informasjon i høringsperioden. Fylkesmannen mener at en slik sak ikke skal være "lukket" i høringsperioden. Det er viktig å sørge for at saken er så godt opplyst som mulig. I dette tilfellet kom det opplysninger om flere kjerneområder etter at verneplanen var sendt ut på høring. Fylkesmannen

mener at disse opplysningene var viktig for den videre verneprosessen, og valgte derfor å sende disse ut i eget brev åtte uker før høringsfristen gikk ut.

I tillegg til å ha biologisk/økologisk kompetanse for vurdering av verneverdier har NINA lang erfaring i forhold til skog. De rent skoglige registreringer og vurderinger er gjennomført av Prevista, som anses å være svært dyktige i forhold til skog. Fylkesmannen var i en tidlig fase også i kontakt med Skogforsk for å få de med på registreringen. Skogforsk valgte til slutt ikke å involvere seg i denne verneprosessen.

Det er flere uttalelser som mener at skogbruk etter Levende Skog standard vil ta vare på de viktige verdiene. Fylkesmannen mener at selv om kjerneområder forvaltes som nøkkelbiotoper i skogbruket vil det ikke gi vern over så lang tid som det trengs for å utvikle livsmiljøer som mange arter trenger for å overleve. Enkelte livsmiljø knyttet til for eksempel godt nedbrutte læger av grove furustokker tar mange hundre år å skape. Det er bare vern etter naturvernloven som gir et tilstrekkelig langsiktig vern for å oppnå dette.

Flere mener at det negative effekten på sysselsettingen er dårlig belyst og undervurdert i verneplanen, spesielt med tanke på råstofftilgang til sagbrukene i de tre bygdene. Langsiktige effekter på sysselsettingen er vanskelig å beregne. På kort sikt vil omfanget av hogst, og dermed råstofftilgangen ikke bli redusert, fordi det i dag hogges mindre enn tilveksten i områdene. På lengre sikt er det sannsynlig at hogstaktiviteten går ned, og tilgangen på trevirke fra nærområdene blir noe dårligere. Fylkesmannen tror likevel ikke at vern vil ha betydelige konsekvenser for sagbrukene i de tre bygdene, da det er sannsynlig at disse vil kunne skaffe trevirke fra andre områder utenfor naturreservatet.

Fylkesmannen har valgt å ikke gå ut over vurderingsgrensa i sine to avgrensningsforslag. MD bestemte at NINAs avgrensningsforslag skulle følge med videre i prosessen som et alternativ.

Direktoratets vurdering av merknader til saksbehandlingen

Verneplanprosessen har fulgt vanlige saksbehandlingsregler for slike saker. Det er DNs inntrykk at fylkesmannen har lagt stor vekt på å vurdere alle sider ved vernesaken, noe som også kommer tydelig fram i det verneplanforslaget fylkesmannen har utarbeidet, og som har vært gjenstand for høringene. Fylkesmannen har også opprettet to rådgivende utvalg hvor berørte parter, både kommuner, grunneiere og miljøvernorganisasjoner, har fått bidra underveis i saksbehandlingen. Det har også vært lagt vekt på å bruke uavhengige bedrifter til å komme med vurderinger knyttet til verneverdier (NINA), skogstatus (Prevista) og økonomiske konsekvenser (UMB). Det er DN sin vurdering at saken er godt utredet, at relevante fakta er kommet fram og at berørte parter har fått si sin mening gjennom både rådgivende utvalg og som en del av høringene.

I forhold til at det er tatt med areal som går utover vurderingsområdet, vil DN bemerke at MD har bestemt at alternativ 4 skal være en del av høringene. DN legger til grunn at det blant annet har sammenheng med de store dokumenterte verneverdiene som er funnet i bekkeløfta Tundra. Dette var kunnskap som ikke var godt dokumentert da vurderingsgrensa ble trukket, noe også NINA trekker fram i sin oppdragsmelding. Det var også store diskusjoner om hvordan vurderingsområdet skulle avgrenses, men spesielt i forhold til forvaltning av areal etter skogloven ble det besluttet å bruke avgrensingen i verneforslaget fra Norges Naturvernforbund og Natur og Ungdom. DNs vurdering er at en må legge kunnskap til grunn for forvaltning og at det derfor er viktig at også Tundra-området blir vurdert i verneplansammenheng.

Miljøverndepartementets vurdering

MD slutter seg til DNs vurderinger.

6.4. Merknader vedrørende erstatninger

De fleste grunneierne ønsker at erstatningen skal utbetales årlig for å sikre inntekter i framtiden, slik at dette kommer til gode for generasjoner framover. De foreslår også at erstatningsutbetalingene blir indeksregulert etter en viss periode. De mener muligheten har vært diskutert før, uten at man har fått et skikkelig svar på hvorfor dette ikke er mulig. Flere uttrykker interesse for makeskifte.

Flere av grunneierne mener at det må utbetales ulempeerstatning på vann, veier og lignende fordi det ved vern blir bruksbegrensninger.

Flere grunneiere mener det må gjøres noe med skattereglene for erstatning, de mener staten gir med den ene hånda og tar med den andre. Veggli Bygdekvinnelag mener at økonomisk erstatning må være skattefri. Nerdalen skog mener nye skatteregler bør reflekteres i erstatningene.

Arbeidsgruppa forventer at tall som andel produktiv skog, impediment, bonitetsfordeling, totalareal og volum som også omfatter Trillemarka naturreservat blir regnet inn når totaltaksten i forbindelse med erstatningsutregningene blir tilgjengelig.

Noen grunneiere bemerker at de ønsker en skikkelig oppmåling av eiendomsgrenser innenfor verneområdet under erstatningsoppgjøret. Dette må staten betale for.

Flere grunneiere ønsker at kommunene får støtte fra staten til å drive næringsutvikling spesielt rettet mot bruk av utmark rundt vernede områder. Arbeidsgruppa og Rollag og Veggli Skogeierlag mener at kommunene må få kompensasjon i form av et omfattende næringsfond til erstatning for tap av skatteinntekter, arbeidsplasser og ringvirkninger av disse. Viken Skog mener at det bør utarbeides et interkommunalt næringsfond hvor årlig avkastning øremerkes tilskudd til aktuelle næringsutviklingstiltak.

Fylkesmannens vurdering til merknader vedrørende erstatninger

Erstatning etter vernevedtak fastsettes som et engangsbeløp ut fra det økonomiske tap partene lider. Spørsmål om årlige erstatninger med indeksregulering er reist i flere vernesaker, uten at dette har nådd fram. Fylkesmannen har forstått det slik at dette skyldes hensynet til de årlige statsbudsjettene, men vil overlate til DN eller MD å kommentere dette. Makeskifte er normalt et alternativ, men Fylkesmannen vil ikke legge skjul på at det kan være svært vanskelig å skaffe tilveie areal i et slikt omfang som kan bli aktuelt i denne saken. Ulempeerstatning vil bli vurdert når vernet medfører ulemper som betyr økonomisk tap for partene. Som et grunnlag for erstatning vil det bli gjennomført en detaljert skoglig registrering når vernevedtak foreligger. Fylkesmannen ser klart at de nye beskatningsreglene for erstatning virker uheldig, men forstår det slik at disse bestemmelsene er under ny vurdering. Fylkesmannen vil støtte at det i forbindelse med vern blir etablert et næringsfond som kan bidra til næringsutvikling i de tre berørte kommunene.

Direktoratets vurdering/tilråding til merknader til erstatninger

Det er DN sin generelle vurdering at spørsmål knyttet til erstatning i denne saken må vurderes i etterkant av et vernevedtak. DN viser til alminnelig praksis på dette området.

Miljøverndepartementets vurdering

MD slutter seg til DN's vurderinger, og viser for øvrig til merknader under kap. 4.1.2. vedrørende nærings- og utviklingsfond.

6.5. Feil i høringsdokumentene

Fylkesmannens vurdering/kommentarer til feil i høringsdokumentene:

Det er tydelig at det finnes en del konkrete feil både i forhold til kart, beskrivelse og navnetting. Som tidligere påpekt baserer verneplanen seg også på noe informasjon fra den felles kommunedelplanen. Fylkesmannen vurderer det slik at feilene ikke er av en slik karakter at det får konsekvenser for den videre behandling av verneplanen. Feilene vil bli rettet opp så snart som mulig og innen Miljøverndepartementet får planen til sluttbehandling.

Direktoratets vurdering/kommentarer til feil i høringsdokumentene:

DN viser til fylkesmannens vurderinger og støtter disse. DN vil også bemerke at i forhold til bygninger og veger vil dette bli et sentralt tema i arbeidet med en forvaltningsplan for området. I slutfasen før DN sender sin tilråding til MD har fylkesmannen gått gjennom merknadene til feil i kartene og rettet opp det som har vært forsvarlig ut i fra merknadene og eksisterende kunnskap. Rettingene inngår dermed i de kartene som oversendes MD.

Miljøverndepartementets vurdering

MD slutter seg til DN's vurderinger, og viser for øvrig til merknader under kap. 8.2.12. Her framgår bl.a. at i forbindelse med forvaltningsplanarbeidet vil det være nødvendig å dokumentere tilstanden til alle lovlig oppsatte bygninger som er i bruk på fredningstidspunktet. Det samme gjelder for veier og andre anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.

6.6. Merknader til DN i etterkant av fylkesmannen sin tilråding

Følgende har overfor DN kommet med uttalelser til fylkesmannen sin tilråding: Sigdal kommune, Rollag kommune, Nore og Uvdal kommune, Arbeidsgruppa for Trillemarka – Rollag Østfjell, Knut Tore og Rita Bergerud, Per Lyder Frøvoll, Viken Skog, Skogeierlagene i Sigdal, Rollag og Nore og Uvdal. DN har oppsummert disse i eget brev datert 2.6.2006. I tillegg til de refererte uttalelsene nedenfor har Naturvernforbundet i Buskerud kommet med et notat hvor de redegjør for hogst rundt en setervoll innenfor alternativ 4.

Sigdal, Rollag og Nore og Uvdal kommuner har avgitt en felles uttalelse fra kommunene ved ordførerne. Ordførerne er svært fornøyde med at Fylkesmannen i Buskerud har tilrådd kommunenes grunneieraksepterte alternativ (alternativ 3). De vil likevel påpeke at alternativ 3 vil bli Norges største barskogsvernområde og at dette alternativet er en del av en felles kommunedelplan. Kommunene understreker frivilligheten fra grunneierne og at alternativet må sees i sammenheng med en gjenytelse i form av økonomisk kompensasjon og verneforskrifter som kan godtas. Kommunene mener at alternativ 3 gir en unik mulighet til å bringe konfliktnivået ned slik at en kan samarbeide om fornuftige løsninger med bruk og vern som alle parter kan akseptere. Videre presiserer kommunene at de ønsker å stå for forvaltningen av verneområdet men at driftsmidler til forvaltningen er en forutsetning.

Rollag kommune viser til felles uttalelse fra de tre berørte kommuner men vil spesielt understreke betydningen av at kommunenes forslag til verneforskrift må følge saken videre samt at frivilligheten som ligger i alternativ 3 også må vektlegges sterkt i den videre saksbehandling. Nore og Uvdal kommune mener at alternativ 3 er det eneste alternativet som kan aksepteres.

Arbeidsgruppa for Trillemarka – Rollag Østfjell er svært glade for at fylkesmannen har tilrådd vern av kommunealternativet. De vil samtidig minne om at dette alternativet er en del av en pakkelsøsning, der tilhørende verneregler og en akseptabel erstatning også er viktige elementer. Arbeidsgruppa viser til at skogtakst for det eksisterende Trillemarka naturreservat viser at området har 6-7000 dekar mer med produktiv skog enn anslaget ved vernetidspunktet. Dette vil innebære at alle alternativene har tilsvarende større samlet areal med produktiv skog enn arealene i fylkesmannens tilråding. Arbeidsgruppa mener at kommunealternativet i praksis freder et mye større areal enn noen av de andre alternativene, da kommunealternativet inngår i et helhetlig forvaltningsregime for et større område enn vurderingsområdet. Arbeidsgruppa mener nøkkelbiotoper og kjerneområder utover kommunealternativet også vil bli sikret for framtiden gjennom skogbrukets miljøsyn og at det derfor ikke er nødvendig med vern utover kommunealternativet. Arbeidsgruppa mener at de rødlistede artene som er funnet utenfor kommunealternativet i stor grad er knyttet til bekkeløfter, kalkgranskog og sørboreale utposter. Disse artene vil etter arbeidsgruppa sin vurdering ikke dra spesiell nytte av et storområde da de ikke vil finne egnede livsmiljø i de mellomliggende areal. Arbeidsgruppa mener at de grunneierne som gjennom generasjoner har gjort området verdifullt nå mistenkes for å ødelegge det. Arbeidsgruppa mener at historia viser det motsatte. For å sikre at ingen grunneiere etter et vernevedtak hogger i affekt, er det viktig å velge det grunneieraksepterte alternativet.

Knut Tore og Rita Bergerud vil påpeke at det etter deres mening bør være tillatt å gjenreise gamle seterbuer. I det forskriftsforslaget som kommunene har utarbeidet åpnes det for at dette kan være tillatt. Disse grunneierne har gått inn på et grunneierakseptert verneforslag under forutsetning av at det vil bli tillatt å gjenreise gamle seterbuer.

Per Lyder Frøvoll ser positivt på at fylkesmannen tilrår kommunealternativet, men vil påpeke et par forhold hvor han mener fylkesmannen skriver feil. For det første skriver fylkesmannen at 95 % av delområdet "Fagerliåsen" ligger i vegetasjonssonene lavalpin og mellomboreal. Dette er feil; området ligger i lavalpin og nordboreal vegetasjonssoner. For det andre vises til temakart 4 som viser at nordre del av Trillemarka naturreservat er omkranset av fjell på alle kanter og at det

ikke er grunnlag for å si at Trillemarka naturreservat henger sammen med områdene nordover som en økologisk enhet. Frøvoll bemerker at han er svært godt kjent i området og at han er imponert over hvor godt kartet får fram fordelingen mellom impediment, skrapskog og produktiv skog.

Viken Skog viser til fylkesmannens konklusjon om prioritering av det grunneieraksepterte kommunealternativet. Etter Viken Skog sin mening er dette alternativet det eneste bygdene kan leve med samtidig som det på en god måte fanger opp det aller meste av alle miljøstrategiske hensyn. Viken Skog reagerer sterkt på en uttalelse fra 29 internasjonale laveksperter fra "Nordic Council of Ministers Nordplus Neighbor Lichen Workshop" som støtter vern av det største alternativet. Viken Skog mener at dette "*er intet annet enn et bestillingsverk fra det norske fredningsmiljøet. Innspillet bør av den grunn ikke tillegges noen vekt*".

Skogeierlagene i Sigdal, Rollag og Nore og Uvdal er svært fornøyd med Fylkesmannen i Buskerud sin tilråding av kommunealternativet overfor DN. Skogeierlagene gir sin tilslutning til kommentarene fra de berørte kommunene og Arbeidsgruppa fro Trillemarka – Rollag Østfjell. Videre presiserer de at kommunenes forslag til verneforskrifter må følge alternativet videre, da disse verneforskriftene er en del av det kommunale forslaget.

Direktoratets vurdering/tilråding til merknadene:

DN viser til at samtlige merknader til fylkesmannens tilråding understreker den lokale støtten til kommunealternativet, men presiserer at det følger med egne forskrifter til kommunealternativet. DN har tidligere bestemt at det ved den lokale høringen skulle utarbeides et sett med forskrifter, og at kommunenes forslag til forskrifter måtte følge som et innspill i den lokale høringen. Fylkesmannen har vurdert dette og tilrådd et forslag til forskrifter som ikke harmonerer med kommunens forslag. DN støtter fylkesmannen sin tilråding til forskrifter. Det kommunale forslaget til forskrifter vil følge saken fram til sluttbehandling. Forskriftene er innbakt i den felles kommunedelplanen.

Miljøverndepartementets vurdering

MD viser til omtale under kap. 8.2.12. når det gjelder verneforskriften.

6.7. Møter i forbindelse med DN's saksbehandling

DN har etter at sentral høring ble avsluttet gjennomført møter med Norges Naturvernforbund og de tre berørte kommunene.

Etter et initiativ fra naturvernforbundet ble det gjennomført et møte mellom naturvernforbundet og DN på DN 25.8.2006 med Lars Haltbrekken (leder) og Gjermund Andersen. NNV gikk gjennom saken sett fra deres ståsted og argumenterte for vern av alternativ 4. For øvrig vises til NNV sin høringsuttalelse.

DN's kommentarer: DN tar Naturvernforbundet sine synspunkter til etterretning.

Etter initiativ fra DN ble det gjennomført et møte i Rollag mellom de berørte kommuner, Fylkesmannen i Buskerud og DN 26.9.2006. Kommunene var representert med ordførere og saksbehandlere. Sigdal var også representert med varaordfører. På møtet gikk DN gjennom status i saken og framla hovedtrekk i DN's tilråding. Først og fremst presenterte DN saksgangen, viktige momenter i forskriften og avgrensingen av området. DN sa at det gikk i retning av at DN ville tilråde et av de største alternativene, noe som medførte sterke reaksjoner fra kommunene. Fra alle tre kommuner ble det hevdet at et vern utover kommunealternativet ikke ville få en lokal forankring og at reaksjonene både blant grunneiere og andre ville bli meget sterke. Det ble også understreket at tilliten til statlig miljøforvaltning blir borte og at grunnlaget for en konstruktiv prosess knyttet til forvaltningsplanen også blir borte, dersom et av de største alternativene velges. Om derimot kommunealternativet velges, vil det være stor motivasjon lokalt både for vernevedtaket og også for det videre arbeidet med forvaltningen av området, inkludert arbeidet med en forvaltningsplan. Det ble også stilt spørsmål ved det faglige grunnlaget for de største alternativene, og kommunene mener at deres alternativ ivaretar alle interesser. Det understrekes at verneformålet må stå sentralt ved avgrensingen av området. Kommunene er godt fornøyd med den konstruktive lokale prosessen og mener at den har skapt

en større forståelse for verneverdiene hos folk i bygdene. Kommunene mener at de må få tillit i denne saken. Det lokale politisk arbeidet i saken har vært formidabelt og positivt. Det er en frykt for at saken kan slutte som den begynte, nemlig med et svært høyt konfliktnivå.

Kommunene var svært opptatt av spørsmål knyttet til forvaltningsmyndighet for det framtidige verneområdet. Lokal forankring er viktig fordi alle tre kommunene ønsker det, og også fordi det er kommunenes vurdering at det vil gi vernet en bedre lokal forankring. Kommunene ønsker å få forvaltningsmyndigheten og at de skal utarbeide en forvaltningsplan for området.

Kommunene viser til at lokal forankring av Trillemarka – Rollagsfjell kan betraktes som et forsøk på lik linje med forsøkene med lokal forvaltning av nasjonalparker/landskapsverneområder. Kommunen ser på lokal forvaltning som et partnerskap mellom gode krefter med et samarbeid på alle nivå. I forhold til forskriftene ble det bemerket fra kommunene at de ser det som viktig at det kan bli anledning til å sette opp nye bygninger. Særlig er dette viktig ved eksisterende seterbebyggelse blant annet som et ledd i en satsing på utmarksbasert reiseliv. Det ble også understreket at kommunene finner det urimelig strengt om en skoleklasse som skal på telttur i verneområdet må søke forvaltningsmyndigheten om tillatelse.

DNs kommentarer

Kommunene var krystallklare på at deres krav er at kommunealternativet må velges, og har liten forståelse om et av de største alternativene velges. Utover dette har også kommunene noen sentrale krav. Først og fremst er dette at de ønsker lokal forvaltning og at det må stilles midler til rådighet slik at en god forvaltningsplan raskt kan utarbeides. Kommunene har også foreslått at det må opprettes et næringsfond for de berørte kommunene som kompensasjon for vernet. Når det gjelder spørsmål knyttet til forskriftene, avgrensning og forvaltningsmyndighet viser DN til egne vurderinger om dette.

Miljøverndepartementets merknader

MD viser til DNs kommentar, og til Regjeringens beslutning om verneomfang. Det er videre en del av Regjeringens beslutning om Trillemarka-Rollagsfjell at forvaltningsmyndigheten for naturreservatet legges til de berørte kommunene, med DN som klageinstans. Det er også bevilget midler til utarbeidelse av forvaltningsplan. Det må forutsettes at ulike interesser involveres på en god måte, både når det gjelder utarbeidelse av forvaltningsplan og i forhold til den løpende forvaltningen av verneområdet.

7. MERKNADER OG TILRÅDING TIL AVGRENSNING

7.1 Merknader knyttet til spesielle delområder og kjerneområder

Ole Erik Aasen mener at hans område Vergjelie har liten verneverdi (*), og ønsker at det tas ut av planen, og at grensa følger langs det eksisterende reservatet. NINA konkluderer med at dette området er uten nyere hogstingrep, noe han mener er feil. Han påpeker at det er foretatt stor uthogst i området på 1960 tallet, hvor det meste av granskogen ble hogd ut. Han mener at dette kan være vanskelig å se for et utrent øye.

Fylkesmannens vurdering: Det er riktig at området Vergjelie isolert sett har liten eller lokal verneverdi. I storområdesammeng har NINA gitt området 2 stjerner, dvs. regional verdi. NINA begrunner dette med at Vergjelie representerer et større vestvent liområde med naturskogpreget furuskog som ikke er godt representert noe annet sted innen storområdeforslaget. Selv om området ble gjennomhøgd i 60-åra mener Fylkesmannen at det ikke er aktuelt å ta ut området.

Per Lyder Frøvoll mener at det er på tvilsomt grunnlag man forslår utvidet vern nord for Trillemarka naturreservat, da det her er store områder med snaufjell som skiller skogområdene. Han mener at dette ikke kan kalles skogvern, men vern for friluftsliv. Han påpeker at Fagerliåsen er fjellandskap med 95 % av arealet i lavalpin og mellomboreal sone og mener dette må være lavt prioritert for skogvern. Han markerer på kart områder hvor det er foretatt hogst de siste 40–50 år og som ligger innenfor vurderingsområdet. Han mener Stavalidalen er et område uten spesielle verneverdier, og påpeker at FM har tatt med områder der, som NINA har anbefalt å utelate.

Fylkesmannens vurdering: Både NINAs anbefalte vernealternativ og Fylkesmannens største forslag omfatter arealer nord for Trillemarka NR og som går over og ned i lia nord for Fagerliåsen. Det er riktig at de høyeste partiene kan karakteriseres som snauffjell. De skoglige registreringene viser imidlertid at det er sammenhengende partier med skog i H.kl.4 og 5 øst, nord og vest for Fagerliåsen. Det samme gjelder partiet mellom Fagerliåsen og Vatnelifjellet. Til dels er det også større partier med skrapskog som også representerer en skogtype. De to alternativene legger vekt på å fange opp disse skogpartiene selv om snauffjellsområder kommer med i forslagene. Fylkesmannen finner ingen grunn til å endre vernealternativene. I området Stavalinatten - Stavalidalen er Fylkesmannens største vernealternativ sammenfallende med NINAs anbefalte forslag. Det er riktig at NINA har gitt området ingen verneverdi isolert sett. Som en del av storområde har området imidlertid fått 2 stjerner, regional verneverdi.

Direktoratet for naturforvaltning vil bemerke at området Stavalinatten-Stavalidalen ikke er vurdert selvstendig, men at området av NINA er vurdert som viktig for storområdefunksjon.

Björg Flatin er overrasket over at Fagerliåsens nordside er utpekt som kjerneområde, da hun har vært med på hogst der for 50 år siden.

Fylkesmannens vurdering: Se vurderingene under Per Lyder Frøvoll's merknader.

Narve og Mona Lid mener at kjerneområdet ved Svartetjønn har "krøpet" østover på kartet i løpet av verneprosessen uten at nye funn er dokumentert i det skriftlige materialet og at dette er et forsøk på skjult grenseutvidelse.

Fylkesmannens vurdering: Originalmaterialet til kjerneområdene befinner seg i Siste Sjanses rapporter med egne kartvedlegg. Kartvedleggene er digitalisert og overført på Fylkesmannens høringskart. Kjerneområdet Svartetjønn (nr. 47) er klassifisert med nasjonal verneverdi. Fylkesmannen kan ikke se at avgrensningen er endret i forhold til opprinnelig registrering.

Liv Jorunn Ruud lurer på hvorfor Litlevatnet er tatt med i FMs to verneforslag når de andre vannene som ligger like inntil ikke er med. Olav Prestmoen mener at vannene som tilhører vassdraget Tundra, og vassdraget i sin helhet må holdes utenfor et barskogvern.

Fylkesmannens vurdering: Opprinnelig var Torbjørnstjørni, Myklevatnet og Låkasetvatnet og arealene på vestsida med i Fylkesmannens avgrensningsforslag. Før høring ble alternativene 1 og 2 endret slik at avgrensningsforslaget følger strandlinja på østside. Endringen ble ikke foretatt i forhold til Litlevatnet. Dette må betraktes som en uteglemmelse og alternativene vil bli endret også for Litlevatnet slik at grensa følger øst og nordsiden av vannet.

Inger Randi Huflåtten m.fl. sier at deler av deres område (Båsheimseter, Gudbrandseterfjellet til Standemyran) er uten særskilt biologisk interesse, og de er av den oppfatning at området bare er med for å sikre forbindelse til Heimseteråsen naturreservat.

Fylkesmannens vurdering: Det er riktig at deler av området nord for Heimseteråsen opp mot Båsheimseter har liten eller ingen verneverdi isolert sett. Som del av storområde har arealet fått klassifisering med 3 stjerner, nasjonal verneverdi. Det er et poeng å knytte Heimseteråsen sammen med et eventuelt utvidet vern av Trillemarka. Dette gjelder ikke bare Heimseteråsen, men også områdene nord-østover mot Grasbakåsen og Slettefjell. Disse områdene er karakterisert som henholdsvis nasjonalt og regionalt verdifulle. Strandemyrane representerer også en naturtype som er aktuell i et større verneområde.

Eli Bjørge ønsker en ny vurdering av området rundt Øvre og Nedre Fjøsli (53/3) der verneområdet nå omfatter et større skogområde i hogstklasse 1 og 2 som er hogd på 1970- og 1980-tallet, plantet og i de senere år drevet aktiv tynning og ungskogpleie. Hun mener at et kulturlandskap ikke har noe i et barskogreservat å gjøre. Ønsker justering av grensa slik at den går utenfor plantefeltet og følger traktorveien ned mot Fjøsli.

Fylkesmannens vurdering: Øvre og Nedre Fjøsli berøres av kjerneområde 44, Fjøsli dalen og kjerneområde 45, Fjøsli. Og deler av eiendommen har fått vurdering nasjonalt verneverdig i NINA's registreringer. I et så stort verneforslag vil det i tillegg måtte aksepteres noe innslag av snaufflater og ungskog. På lang sikt vil dette utjevne seg når skogen vokser til.

Rollag og Veggli skogeierlag mener at kjerneområde 32 Mesetfjell – Vardefjell har en områdebeskrivelse som er av en slik art at det juridiske grunnlaget for vern ikke er tilstede.

Fylkesmannens vurdering: Dette er et stort kjerneområde som i registreringene har fått verdi på 4 stjerner som betyr nasjonalt verdifullt og svært viktig. Graden av urørthet, omfanget av død ved har fått trestjerner verdi. Området oppfyller kriteriene for vern. Det juridiske grunnlaget ligger imidlertid i naturvernloven og lovens vilkår for vern anses for oppfylt.

Per Torsrud mener beskrivelsen til kjerneområde 47 er feilaktig da det er dels tørr lyngmark med svært glissen skog. Han mener verneverdiene i området allerede er dekket ved at de er registrert som nøkkelbiotoper. Han mener også at dette kjerneområdet er kraftig utvidet i forhold til tidligere.

Fylkesmannens vurdering: Fylkesmannen kan ikke se at kjerneområdet er utvidet i forhold til tidligere. Siste Sjanses registreringer er direkte overført til Fylkesmannens verneforslag. Kjerneområdet er registrert med et areal på 350 daa og gitt 3 stjerner for urørthet, mengde død ved, kontinuitet av død ved og det samme for artsinnholdet. Samlet er området gitt 3 stjerner som innebærer nasjonalt verdifullt. At området i tillegg er registrert som nøkkelbiotop bekrefter de biologiske registreringene.

Håvard og Gunnhild Kjøntvedt opplyser om at mye av eiendommen er gjennomhugget på 1950-tallet, og det som den gang var yngre skog og ble satt igjen, er det som i dag er gammelskog.

Fylkesmannens vurdering: Dette er en bekreftelse på den faktiske situasjonen i området.

Ola Hov opplyser at ”mye død ved i ulike nedbrytingsstadier” som beskriver kjerneområdet Møretjønn NV (supplerende liste over kjerneområder) er et resultat av menneskelig aktivitet og forsøk på god skogskjøtsel. I 1980 ble det hogd og barket trær for å hindre barkebilleangrep.

Fylkesmannens vurdering: Opplysningene tas til orientering.

Universitet i Oslo Naturhistorisk Museum vil ikke gå inn på delområder i Trillemarka – Rollagsfjell, men understreker likevel betydningen av at Tundra må komme med i verneplanen. Flere høringsparter har også fremhevet at det er viktig at nettopp bekkekløften Tundra kommer med i verneforslaget. SABIMA viser til at bekkekløfta Tundra framviser så unike naturforhold og verneverdier at det ikke finnes erstatningsmuligheter dersom den ikke vernes. SABIMA vil i denne sammenheng minne om Norge sitt internasjonale ansvar for å verne en slik naturtype.

Direktoratets vurdering: DN viser til at Miljøverndepartementet har bestemt at NINA alternativet (alternativ 4) skal vurderes i verneplanen og bekkekløfta Tundra inngår i dette alternativet.

7.2 Merknader til de ulike avgrensingsforslagene

Verneforslag alternativ 1 - Fylkesmannens verneforslag , stort alternativ

DOT støtter sekundært dette alternativet.

NiB påpeker at dette forslaget mangler 8 av 46 kjerneområder og 7 rødlistearter. Mener det er flere steder det bør vurderes grenseendring.

- I Myrsetåsen – Kårset – Kupefjell er det viktig å få med areal helt opp til fjellet/lokale vannskiller mot nord, for å få med hele små nedbørsfelt, og god arrondering.
- Vest for Skålasetra har FM skjært vekk den mest produktive delen av fjellskoglia.
- Nord for Langlitjenn er grensa svært uheldig lagt langs bekken nede i dalen. Dette er uheldig da grensa bør følge høydedrag slik at landskapsrom og nedbørsfelt holdes helhetlige. Veien som går inn her utgjør et lite inngrep.
- Storvassåsen – hele lia opp fra Storvatnet bør være med til tross for hytteregulering
- Det er viktig å få med mest mulig naturskog rundt hele fjellet, også på nordsiden. Selv om skogen er hardt påvirket vil den kunne restaurere seg selv.
- Ved Lauvåstjørni må det være mulig å legge grensa helt opp til det hytteregulerte arealet.

- Ved Kvislefeltet, vest for Trihinningen, bør vernegrensa gå så nært inntil hyttefeltet som mulig, slik at mest mulig av den gamle skogen kommer med.
- Gammalsetra – her er det viktig at kilen lages så liten som mulig, selv om skogen må betraktes som restaureringsareal.
- Tondra – Myklevatnet er et svært viktig delområde, som tilfører store kvaliteter til storområdet som helhet, og som må inkluderes.
- Rollagsfjellets vestsida er viktig for å få med gradienten fra relativt produktive granskogslie nederst, til glissen fjellskog øverst.
- Ved Øgnevatn–Grunntjern–Tråenvatnet må grensa trekkes så langt ned mot dalbunnen som mulig for å gjøre kilen inn i området smalest mulig. Bør følge vurderingsområdets grense.
- Strandemyran – dette er det største myrkomplekset innen storområdet, og er viktig for variasjonsbredden, og er et viktig viltområde.
- Gørrkimetjenn – Skjærsbekken er viktig for landskapsrommet og det er stor fare for at hyttebygging vil fragmentere arealet.

Verneforslag alternativ 2 - Fylkesmannens verneforslag, redusert alternativ

NiB påpeker at dette forslaget bare fanger opp 31 av 46 kjerneområder, og at det er spesielt områdene i nord, med betydelige kvaliteter, som blir fjernet. En rekke arter utgår fra området, variasjonsbreidd og økologiske funksjoner blir vesentlig forringet og områdets oppfylling av mangelanalysen blir vesentlig dårligere. Mange delområder kommer ikke med. I tillegg til de nevnt under alternativ 1 nevnes disse:

- I Vergjelii – Kårsethøgda – Stavalinatten er det mange kjerneområder, og arealet er viktig for den totale variasjonsbredden i området.
- Ved Tverrhøggvatnet – Venelisetra må grensa sør for Sinern trekkes slik at hele landskapet og toppen av åsryggen mellom Sinern og Dukelivatna blir innenfor verneområdet.

Verneforslag alternativ 3 – Kommunenes alternativ

Nesten alle grunneiere som har uttalt seg, alle lokale lag og foreninger (til sammen 32 stykker), Sigdal kommune, Rollag kommune, Nore og Uvdal kommune, Flesberg kommune, Buskerud fylkeslandbruksstyre, Buskerud fylkeskommune, Buskerud bondelag, Viken skog, SLF, USS, NJFF, NHO Reiseliv, NSF, Norskog, NB, NBS, NSG, NIL og NBG støtter alternativ 3.

Grunneiere, lokale lag og foreninger og flere sentrale høringsinstanser mener at dette er det eneste alternativet de kan støtte og som det går an å leve med. De mener at grunneierne har tatt miljøvern på alvor ved å jobbe seg fram til kommunenes forslag og at dette er et kompromiss alle må kunne leve med. Alternativet bevarer det meste av det som sies å være sårbart, både kjerneområder og artsmangfold, og er i tråd med Stortingets retningslinjer om frivillig vern og lavt konfliktnivå. Forslaget tilfredsstiller NINAs primære ønsker om et stort sammenhengende område på over 50 km² og nødvendig konsentrasjon av rødlistearter. Forslaget ivaretar best de ulike interessene i området, det tar hensyn til grunneiernes innspill, det fokuserer på bruk og vern, og det går inn for lokal forvaltning. Det er den mest skånsomme løsningen for alle parter og vil skape minst konflikt for videre drift og bosetting på eiendommene som blir berørt. En del grunneiere og Viken skog mener at dette er en unik mulighet for vernemyndighetene å få prøvd en ny verneform, fordi forslaget kombinerer bruk og vern på en helt ny måte.

Asbjørn Teksle mener alternativ 3 er for stort og strekker seg for langt østover.

Narve og Mona Lid mener grensa for kommunealternativet ser ut til å være feil i kart 1, den skal gå mellom Sølset sameie og fjellskogene til Torsrud og Lid.

Nerdalen skog ønsker dialog om fastsetting av endelige grenser, da de tror mindre justeringer bør vurderes, som å ta med noe areal rundt Grasbekken. De ønsker befaringsområde om dette.

Arbeidsgruppa mener det er feil at kommunealternativet er utarbeidet uten medvirkning fra FM, slik det står i høringsutkastet. FM fikk forslaget tilsendt, og hadde kommentarer på grensendringer som kommunene tok hensyn til. De mener også det er feil at alt. 3 bare baserer seg på det grunneierne er villige til å frigi, det bygger på arealer med størst dokumentert miljøverdi.

NiB mener at dette alternativet bare fanger opp fjellskog og påpeker at det kun er 18 av 46 kjerneområder som er med i forslaget. De mener at arronderingen og avgrensningen av dette området er veldig uheldig, med rette streker gjennom tilfeldige punkter som gir en unaturlig grense med halve nedbørsfelt, halve lisider og avskårne bekkedaler. NiB mener at bare begrensede deler av verneverdiene fanges opp. Store deler av områdets økologiske variasjon går tapt, og ikke minst reduseres området så mye at en står igjen med et areal som ikke kan fange opp viktige deler av skogdynamikk og økologiske prosesser. De påpeker at det utenfor vernealternativet er påtenkte hyttefelt med betydelig konfliktgrad. I tillegg til områdene nevnt under alt 1 og 2 nevner NiB disse arealene som kommer utenfor.

I Liene Åsan – Sandskard blir bare en liten del av området inkludert, og fanger bare opp en liten del av verdiene. Kun den minst produktive skogen i øvre del av lia er tatt inn i forslaget.

Ved å ta ut sørsiden av Venlifjella vil en miste et særpreget landskap med småkupert, eldre naturskog som spiller en viktig rolle som buffersone og forsterkningsareal mot sterkt uthogde og utbygde planlagte hytteområder mot sør.

Tuftnevatnet – Skjærsbekken – Heimseteråsen er viktig som del av storområde, og innehar svært verdifulle kjerneområder. Dette er eneste stedet innenfor storområdet med vidstrakte furuskoger under 600 moh og de største myrflatene i hele området. Det er også svært uheldig at øvre del av Vestmannåas nedslagsfelt ikke kommer med. I tillegg vil Heimseteråsen NR avskjæres fra resten av området, og dermed øker fragmenteringseffekten betydelig.

NiB har fotografert hytter, veier, dammer og hogster som enten ikke er tegnet inn på kartet i kommunealternativet, eller som er tegnet inn på kartet, og viser seg å ikke eksistere eller være mye mindre enn oppgitt. De påpeker at flere gamle seterhus som i dag bare er ruiner, er beskrevet som ”seter/gammelseter omgjort til hytte”. De mener det er manglende kvalitetskontroll av data i felt i kommunedelplanen, og at denne derfor ikke kan brukes som grunnlag for beslutninger av faglige eller politiske myndigheter.

Natur og Ungdom mener at dette alternativet ikke er aktuelt, da det ikke omfatter alle registrerte kjerneområder, flere av de som er utelatt har nasjonal verdi. De mener at potensialet for vern av produktiv skog ikke er godt nok utnyttet i kommunealternativet. Det at forslaget ikke omfatter alle rødlisteartene svekker det betydelig, da det er et viktig mål for vern å ivareta truede arter. Natur og Ungdom synes ikke det er tilfredsstillende at det i kommunedelplanen tas utgangspunkt i at de områdene som ikke inngår i verneforslaget skal ivaretas gjennom ”Levende skog” standard. Da kan grunneierne selv velge vekk nøkkelbiotoper som blir gjenstand for hogst i og med at det er en begrensning på å verne 1% av skogarealet på denne måten. De påpeker også at delplanen åpner for hyttebygging innenfor vurderingsområdet, noe som på ingen måte kan forsvares fra et naturvernperspektiv. De frykter at viktige deler står i fare for å bli bygget ned og rasert av fritidsboliger hvis ikke hele området vernes i sin helhet.

NNV og WWF peker på følgende konsekvenser av å redusere arealet slik kommunene foreslår:

- Vi taper siste mulighet til å verne et så stort, sammenhengende område med naturlig skog.
- Vi taper 27 av 46 kjerneområder, hvor mange av de mest verdifulle. 7 av 8 kjerneområder med sørboreal skog og 6 av 8 bekkekløfter faller ut.
- Arealet produktiv skog i utvidelsesforslaget reduseres til 1/3.
- 2 184 funn av rødlistearter vil falle utenfor verneområdet.
- Antallet rødlistede arter i området vil bli redusert fra 99 til 59.

NNV viser til at det har vært et høyt støynivå forbundet med saken. NNV vil likevel hevde at konfliktene ikke er reelle, men blåst opp av grunneiere og noen sentrale politikere, i tro på at høyt støynivå vil hindre vern. Imidlertid er de reelle konsekvensene små, både for kommunene og for den enkelte grunneier.

FRIFO finner fylkesmannen sin tilråding om alternativ 3 helt uakseptabel. Dette er begrunnet ut i fra at denne verneplanen sannsynligvis er den siste sjansen Norge som nasjon har til å verne et så stort og sammenhengende og urørt skogsområde. FRIFO viser til de betydelige verneverdiene som er dokumentert i Trillemarka – Rollagsfjell.

Statens Landbruksforvaltning (SLF) er enig i fylkesmannens argumentasjon og konklusjon og støtter valget av alternativ 3. Lokalt er det nedlagt en betydelig innsats for å få fram dette

alternativet som har fått betegnelsen grunneierakseptert vern, og SLF er enig i at det bør legges avgjørende vekt på at dette alternativet bygger på en form for frivillighet som gjør at konfliktene som har vært i området knyttet til de ulike vernealternativene blir redusert.

Verneforslag alternativ 4 – basert på NINAs vernefaglige anbefalinger

Bjørn Rangbru, Buskerud Botaniske forening (BBF), Norsk Ornitologisk forening avd. Buskerud (NOF – Buskerud), Drammen og Oplands Turistforening (DOT), Naturvernforbundet i Buskerud (NiB), Den Norske Turistforening (DNT), Norges sopp- og nyttevekstforbund (Nsn), Samarbeidsrådet for biologisk mangfold (SABIMA), Norges naturvernforbund (NNV), WWF og Natur og Ungdom støtter alternativ 4.

Bjørn Rangbru støtter alternativ 4 fordi det er det største området, noe som er viktig med tanke på kanteffekter og problematikken rundt små bestanders mulighet til å overleve. Han mener kommunenes forslag er alt for lite, og virker å inneholde mye fjell og lite skog. Han mener også næringsinteressene vektlegges i for stor grad i forhold til viktige naturverdier i kommunealternativet. Han ønsker utvidelse av verneområdet med flere km² i den sørøstlige delen til og med Flåganflaket og Soneren, slik at leveområdene for de rødlistede lavartene hodeskoddelav, mjuktjafs og ulvelav blir ivaretatt. Foreslår sørlig grense over Grytehøgda.

Arbeidsgruppa mener at FM har ”tatt i for å være sikker” (jf dom i Gulating lagmannsrett angående ugyldig vernevedtak for Krakksfjellet) ved avgrensning av alternativ 4, når de har tatt med det som er anbefalt å utelate, og tatt med alle utvidelsene som foreslås. Arbeidsgruppa mener at dette ikke er akseptabelt, og viser til at det i starten på verneprosessen gang på gang ble understreket at vurderingsområdet var en ytre ramme og at det endelige vernet ville bli mye mindre. Arbeidsgruppa viser i denne sammenheng spesielt til alternativ 4 som har inkludert bekkekløfta Tundra innenfor verneforslaget.

BBF mener at dette alternativet er det eneste akseptable, fordi det også inkluderer de viktige ytterkantene ut mot hoveddalføret der særlig bekkekløftene inneholder viktige verneverdier. De mener at man må inkludere disse arealene om man skal oppfylle vernemålsetningene og mangelanalysen i skogvernet, fordi dette er de rikeste og mest produktive skogarealene med det største biologiske mangfoldet samlet sett. De mener disse områdene er spesielt utsatt for inngrep om de ikke vernes (jf. tilfellet i Skjærsbekken). BBF trekker fram spesielt viktige delområder: Sælandsfjellet med sjeldent stort granskogsareal i bratt lisode, Skjærsbekken med rik flora og eneste område som strekker seg helt ned i lavlandet, Fjøsli med gammel skog med mye død ved og områdets mest verdifulle kulturlandskap, Mykle – Låsåset – Tundra med unik karplanteflora og Søråi som er en verdifull bekkekløft. De mener grensa i Sælandsfjellet bør rettes ut i bunnen for å få en mer hensiktsmessig avgrensning.

NOF – Buskerud støtter dette alternativet på bakgrunn av områdets viktighet som storområde, og fordi spesielle kjerneområder har viktige funksjoner som bl.a hekkelokalitet og funksjonsområder. De påpeker at det er et kongeørnreir som står i fare for å bli ødelagt hvis det ikke blir et vern. De mener framtidige økte inngrep og trafikk i området vil være uheldig for flere arter.

NiB mener at bare alternativ 4 i tilstrekkelig grad ivaretar alle viktige verneverdier. Det er også det eneste alternativet som fullt ut tilfredsstillende Stortingets og regjeringens kriterier om skogvernet, inkludert kravene til kostnadseffektivitet og kvalitet. De mener det er det eneste forslaget som: fanger opp hele det økologiske spennet, tar opp maksimalt med lavereliggende og rike skogtyper, fanger opp områdets viktigste bekkekløft, fanger opp områdets eneste kalkgranskog, ikke mister verneverdier knyttet til størrelsen, fullt ut kan ivareta områdets verneverdi på lang sikt og fullt ut maksimerer oppfylling av mangelanalysen av skogvern i Norge.

Nsn støtter vern av et størst mulig naturreservat for å bevare naturskoger med mange sjeldne og trua sopparter. Mener alternativ 4 ivaretar flest mulig soppforekomster. De ber om at lavereliggende områder, som har særlig rik soppflora vernes, og at forbindelsen til Heimseteråsen opprettes, slik at det er størst mulighet for spredning.

SABIMA mener alternativ 4 har flest overgangssoner mellom natur-/vegetasjonstyper, som er viktige for biomangfoldet. De mener at ved å velge alternativ 3 ødelegges muligheten man har

til å verne et stort område med god sammenheng og gode spredningsveier for viktige og sårbare arter, fordi bredden og lengden på området krympes betraktelig, og sammenhengen til Heimseteråsen NR blir borte. De påpeker at det største alternativet gir mest variasjon ved at det strekker seg over 800 høydemeter, og dekker mellom-, nord-, og sørboreal samt lavalpin sone. De mener at det er områdene i sørboreal sone som er nøkkelområdene i verneforslaget, og at det er viktig at disse kommer med.

SABIMA nevner delområder/kjerneområder som har et særdeles viktig mangfold knyttet til seg: Tundra, Vardefjell – Mesetfjell, Sølandsfjellet, Skjærsbekken, Svartetjennet og Fjøsliia, samt de gamle fjellskogene gjennom hele området.

Under sentral høring har SABIMA vist til at et flertall av viktige skogtyper i randområdene som edelløvskog, sørboreal blandingsskog og bekkekløfter ikke blir fanget opp av fylkesmannen sin tilråding (alternativ 3). SABIMA er av den oppfatning at det kun er det største alternativet (alternativ 4) som fanger opp variasjonsbredden på en god måte. Etter SABIMAs oppfatning, finnes det faglig solid dokumentasjon for dette. SABIMA vil spesielt påpeke at det er vesentlige kvalitative forskjeller i hvordan de ulike alternativene fanger opp forekomstene av rødlistearter. Mønsteret er også gjeldende for andre interessante arter. Alternativ 4 fanger i mye større grad enn alternativ 3 opp antall og omfang av rødlistearter. Videre vil SABIMA også fremheve den landskapsøkologiske betydningen av en fysisk sammenheng med det artsrike området som utgjøres av Heimseteråsen naturreservat. Dette blir ikke ivare tatt av alternativ 3.

NNV har flere hovedargumenter for at det er nødvendig å velge det største vernealternativet.

1. NNV har 5 overordnede synspunkter:
 - a. Trillemarka – Rollagsfjell er det siste store naturskogsområde i denne størrelsen (200 km²) og NNV mener at det er vår siste sjans til å overlate et så stort og så verdifullt område til våre etterkommere
 - b. NNV finner støtte i 2010 målet om å stanse tapet av biologisk mangfold. Etter NNV sin mening, er vern av skog ett av de viktigste virkemidlene for å nå dette målet.
 - c. Ut i fra skogvernevalueringen fra 2002 går det fram at vern av virkelig store områder er det beste virkemidlet for å nå de faglige målene ved skogvern.
 - d. NNV mener at NINA sine naturfaglige registreringer og faglige vurderinger også tilsier vern av det største alternativet.
 - e. Store områder er viktige for å nå faglige vernemål.
2. Etter NNVs vurdering er det kun NINAs anbefalte forslag (alternativ 4) som ivaretar verneverdiene på en tilfredsstillende måte. De viktigste faglige konsekvensene av et redusert areal er:
 - a. Redusert storområdekvalitet
 - b. Sterk reduksjon av produktiv skog
 - c. Sterk reduksjon av lavereliggende skog
 - d. Mange svært verdifulle kjerneområder vil falle utenfor
 - e. Mister 6 av 7 bekkekløfter
 - f. Mister 7 av 8 kjerneområder med sørboreal skog
 - g. Mister 2 184 funn av rødlistede arter

Universitet for miljø og biovitenskap har også pekt på de sentrale momentene som NNV har listet opp om hva som tapes ved å verne det minste alternativet.

I valget mellom de ulike alternativene vektlegger Natur og Ungdom omfanget av produktiv skog og at det største alternativet på dette punkt skiller seg klart fra kommunealternativet. Spesielt siden målene med skogvernet også relaterer seg til begrepet produktiv skog er det viktig for NU at mest mulig produktiv skog blir innlemmet i vernet. Et annet punkt hvor det er stor forskjell mellom det største alternativet og kommunealternativet er at det største alternativet inneholder betydelig flere kjerneområder med prioriterte naturtyper som bekkekløfter og sørboreale blandingsskoger. Spesielt fremhever NU bekkekløften Tundra, som kun er inkludert i det største alternativet. I tillegg er det også betydelig mange flere kjerneområder i det største alternativet sammenlignet med kommunealternativet.

WWFs analyser av dokumentasjonen i denne saken viser at alternativ 4 i langt større grad enn de andre alternativene tilfredsstiller punktene i forskernes mangelanalyse. Sjelden har et skogområde i Norge vært så grundig dokumentert å inneha verneverdier av internasjonalt format. Både arealmessig og kvalitetsmessig er dette alternativet av unik verdi i sørnorsk sammenheng, siden dette trolig er det største av noen få gjenværende storområder med noenlunde intakt skognatur.

7.3. Fylkesmannens tilråding til avgrensning

Fylkesmannen har vurdert fire ulike alternativer til avgrensning i Trillemarka – Rollagsfjell. Alternativene varierer i areal og mengde produktiv skog. Likevel oppfyller de flere av kriteriene for mangler ved skogvern i Norge. Alle alternativene er storområder på 50 – 100 km² med noenlunde intakt, sammenhengende skog, alle alternativene har viktige forekomster av rødlistearter og alle alternativene har gjenværende større forekomster av gammel skog med preg av urskog eller skog under overveiende naturlig dynamikk.

Fylkesmannens to avgrensningsforslag, alternativ 1 og 2 har tatt hensyn til de viktigste brukerinteressene i området, og veid disse opp mot verneverdiene i ulik grad. Begge alternativene har stor andel produktiv skog, de fanger opp stor variasjon i vegetasjonstyper og skogdynamikk, de inkluderer de viktigste kjerneområdene og nesten alle rødlisteartene. De inkluderer også de to allerede vernede naturreservatene, noe som sikrer et stort sammenhengende område.

Alternativ 3, som er kommet fram gjennom arbeidet med kommunedelplanen i de tre berørte kommunene, er betydelig mindre enn de andre tre alternativene. Forslaget tar utgangspunkt i de sentrale områdene i det som er vurdert for vern. Det omfatter kun halvparten så mye produktiv skog som det største alternativet. Variasjonen i vegetasjonstyper er noe redusert og en del kjerneområder faller utenfor forslaget. Sammenhengen til Heimseteråsen naturreservat er borte. Alternativet tilfredstiller kravet til storområde.

Alternativ 4 er det største alternativet og basert på NINAs vernefaglige anbefaling. Forslaget omfatter alle kjerneområder og rødlistearter og omfatter stor variasjon i vegetasjonstyper. Forslaget går noen steder ut over vurderingsgrensen og har fanget opp den verdifulle bekkekløften Tundra. Forslaget bygger ikke på en reell vurdering av verneverdier mot berørte brukerinteresser, og derfor kan ikke Fylkesmannen anbefale denne avgrensningen.

Ut fra forholdet til skogvern mener Fylkesmannen at alternativ 1 er det beste avgrensningsalternativet. Dette er fylkesmannens største alternativ, og det er kommet fram gjennom en avveining mellom brukerinteressene og verneverdiene. Det er likevel så stort at det fanger opp de viktigste verdiene i området som er vurdert for vern. Det har høy andel produktiv skog, omfatter 69 av 75 kjerneområder og 70 av 71 rødlistearter (i henhold til 1999-rødlista).

Etter en samlet vurdering anbefaler Fylkesmannen likevel alternativ 3. Dette er et forslag som er utarbeidet av de tre kommunene og som er akseptert av alle grunneierne. Forslaget støttes av fylkeskommunen, fylkeslandbruksstyret og de fleste høringsuttalelsene for øvrig. Det er viktig at dette alternativ bygger på en form for frivillighet som gjør at konfliktene i området blir redusert. Alternativ 3 oppfyller definisjonen på et storområde, det omfatter i stor grad de viktigste kjerneområdene, og fanger opp et stort antall rødlistearter. Om alternativ 3 gjennomføres vil dette bli Norges største skogreservat.

Det er kommet to konkrete uttalelser på avgrensningen av alternativ 3. Nerdalen skog har ytret ønske om at ytterligere areal på eiendommen blir med i vernealternativet. Narve og Mona Lid mener at grensen er tegnet inn feil på kartet. Disse arealene er så små at de ikke får konsekvenser for den sentrale høringen av verneplanen. Fylkesmannen vil avklare disse avgrensningene til våren. Fylkesmannen vil også være positiv til andre utvidelser som måtte komme som resultat av frivillighet fra grunneierne.

7.4. Direktoratets tilråding til avgrensning

Generelt

Når det gjelder avgrensningen/arronderingen av området vil DN bemerke at grensene for vurderingsområdet ble trukket ut fra både verneverdier og hogstpåvirkninger fra moderne skogsdrift. I tillegg ble også flere større områder med konsentrert hyttebygging holdt utenfor

vurderingsområdet. Hensynet både til hyttefelt og kulturskog gjør at vurderingsområdet i utgangspunktet hadde en lite gunstig form vurdert ut i fra faglige arronderingshensyn. Det har også fra fylkesmannen sin side vært lagt stor vekt på verneverdier, men også på å unngå for store kulturskogsområder i de to alternativene som fylkesmannen har utarbeidet (alternativ 1 og 2). Verneplanforslaget som fylkesmannen har utarbeidet viser da også at av den produktive skogen i vurderingsområdet er 3 % i hogstklasse I, 8 % i h.kl. II, 4 % i h.kl. III, mens 85 % er eldre naturskog. NINA har i sin oppdragsmelding fra 2004 grundig diskutert både arrondering og muligheter for optimalisert avgrensning. NINA har diskutert mange muligheter og anbefalt flere for å øke vurderingsområdet for å få en mer optimalisert avgrensning. Spesielt har NINA pekt på at et større område i Nedalsfjellet – Hallsteinrudnatten burde undersøkes som potensielt verneområde for funksjonelt å kunne kompensere for det store innhakket i Nedalen som ikke kommer med i et verneområde på grunn av store moderne hogstingrep. For enkelte av NINA sine forslag er utvidelsene inkludert i alternativ 4, mens et flertall av utvidelsesforslagene til NINA heller ikke er inkludert i dette alternativet. Om en ser på alternativ 1 og 2 er det kun noen få (2) av NINA sine utvidelsesforslag som er tatt til følge. Begrunnelsen fra fylkesmannen og DN om ikke å følge NINA sine anbefalinger på dette området er først og fremst hensynet til eksisterende bruk. De fleste aktuelle del-områdene er areal som er tatt i bruk i moderne skogsdrift med flatehogst og planting. Den ytre avgrensning er dermed et kompromiss mellom bruk og vern. DN sin vurdering er at det ikke er grunnlag for Arbeidsgruppa sin påstand om at fylkesmannen har tatt i for å være sikker ved avgrensning av alternativ 4. Da fylkesmannen utarbeidet sine alternativer 1 og 2 ble det tatt ytterligere hensyn til dette aspektet sammenlignet med avgrensningen av vurderingsområdet og alternativ 4.

DNs tilråding

DN registrerer at høringspartene har delt seg i grovt sett to bolker. Den ene siden har lagt avgjørende vekt på det lokale initiativet og det faktum at grunneierne stiller seg bak alternativ 3. Den andre siden har lagt avgjørende vekt på de biologiske argumentene og de dokumenterte verneverdiene i området og har dermed stilt seg bak alternativ 4. Utover hovedargumentene har begge sider argumentert for at kost-nytte vurderinger taler for at hvert sitt alternativ bør velges.

Fra blant annet lokale aktører og sentrale primærnæringsorganisasjoner er det lagt stor vekt på at alternativ 3 er et kommunalt forslag og er lokalt akseptert fra grunneierne og at vern av dette forslaget vil virke konfliktdepende. Flere viser til at Stortinget i sin behandling av St.meld. nr. 25 har vektlagt at det er viktig at konfliktnivået blir redusert i framtidige skogvernsaker. Arbeidsgruppa for Trillemarka Rollag Østfjell slår fast at valg av alternativ 3 med forskriftene som kommunene har foreslått er det eneste som virker konfliktdepende og at alt annet vil medføre en stor konflikt med grunneierne i flere generasjoner. DN viser til at i alternativ 1 og 2, som var fylkesmannen sine opprinnelige forslag til vern, er det gitt betydelige arealinnrømmelser til grunneierne både i forhold til areal for hyttebygging og areal til moderne skogsdrift. Under behandlingen av St.meld. nr. 25 i november 2003 uttrykte Stortinget at ”behov for rådighetsinnskrenkninger bør søkes løst gjennom prosesser som så langt som mulig ivaretar grunneierens interesser, frivillige avtaler, konfliktreduserende tiltak, makeskifte av eiendom og erstatning som kompenserer for det faktiske økonomiske tap ved inngrepet etter til enhver tid gjeldende rettsgrunnsetninger”. Dette viser at det fra Stortinget sin side ikke bare er tenkt på frivillighet som konfliktreduserende tiltak, men at det også er viktig med tradisjonelle virkemidler som erstatning, makeskifte og vederlag.

DN viser videre til at både NINA i sin oppdragsmelding og høringsuttalelser fra fagmiljø påpeker at valg av andre alternativer enn alternativ 4 vil føre til redusert verdi av vernet rent biologisk. Institutt for Skog og Landskap (tidligere Skogforsk) nøyter seg med å bemerke at området kan være noe mer påvirket av mennesker enn det bakgrunns materialet gjør rede for, men at den kulturhistoriske verdien og de biologiske verdiene ikke står i et motsetningsforhold til hverandre. Fylkesmannen har vurdert 0-alternativet (ikke utvidet vern i Trillemarka – Rollagsfjell) og konkluderer med at Norge vil få vanskeligheter med å nå sine politiske mål i skogvernet om ikke et av de største alternativene vernes. Samlet sett er det DN sin vurdering at for et faglig sett best mulig utvidet skogvern bør et av de største alternativene i denne verneplanen vernes. Dette vil på en bedre måte enn vern av alternativ 3 sikre de nasjonale politiske målsettingene for et utvidet skogvern.

I sin tilråding argumenterer fylkesmannen at ”ut fra en rent faglig biologisk begrunnelse ville det vært ønskelig å tilrå et alternativ som i større grad tar hensyn til omfanget av produktiv skog, variasjonsbredden i skogtyper og omfanget av kjerneområder og rødlistede arter. I tillegg ville det vært ønskelig at et nytt, større verneområde også hadde vært sammenhengende med Heimseteråsen naturreservat. Trolig ville Fylkesmannens alternativ 1 vært den naturlige tilrådingen ut fra rent vernefaglige hensyn.

Etter en samlet vurdering tilrår Fylkesmannen at alternativ 3 velges for utvidet vern. I tillegg til verneverdiene som omfattes av alternativet legges avgjørende vekt på at grunneiere, kommunene, fylkeskommunen, fylkeslandbruksstyret og en rekke andre høringsinstanser anbefaler alternativ 3 som er det alternativ som har fått betegnelsen grunneierakseptert vern eller lokalt verneforslag. Lokalt er det nedlagt en betydelig innsats for å få fram et slikt alternativ”.

Etter DN's vurdering, oppfylder alle alternativer de samme kriteriene på et overordnet nivå knyttet til bevaring av gjenværende større forekomster av gammel skog under overveiende naturlig dynamikk, sikre et gjenværende, noenlunde intakt og sammenhengende skogområde på mer enn 50-100 km² (mer enn 50 km² produktiv skog) og sikre viktige forekomster av rødlistearter. Alternativ 3, derimot, oppfylder i mindre grad mål knyttet til spesielt viktige skogtyper som bekkekløfter og sørboreale blandingsskoger. Det er også flere viktige kjerneområder knyttet til eldre naturskog som heller ikke omfattes av alternativ 3. Videre vil sammenhengen med Heimseteråsen bli brutt ved valg av alternativ 3. Alternativ 3 har også en mer uheldig arrondering enn for eksempel alternativ 1 og 2, ved at sammenhengende lisider blant annet sentralt i vest og i nordøst ikke blir inkludert. Samlet sett har alternativ 3 en faglig dårligere arrondering enn de andre alternativene og er dermed noe dårligere egnet enn de andre alternativene til å oppnå de nasjonale målene knyttet til et utvidet skogvern.

Den viktigste kvaliteten ved Trillemarka – Rollagsfjell som storområde, er det store arealet med sammenhengende eldre, naturskog inkludert store areal med viktige kjerneområder. Det er derfor DN sin vurdering at det er viktig å inkludere alle kjerneområder med nasjonal verdi knyttet til eldre naturskog. Dette vil innebære at områdene i sørøst mellom Slettefjell – Skålavatn og det eksisterende Heimseteråsen naturreservat bør inkluderes i et framtidig naturreservat. Dette vil sikre betydelige nasjonale verneverdier knyttet både til kjerneområder med gammel naturskog og storområdefunksjoner. Videre er det DN sin vurdering at det er viktig å sikre prioriterte skogtyper som bekkekløfter og sørboreale blandingsskoger innen et storområde. Dette vil både sikre viktige naturområder isolert sett, men også bidra til å øke Trillemarka – Rollagsfjell sin representativitet som skogvernområde for regionen. Videre er det også DN sin vurdering at alternativ 1 og 2 har en bedre økologisk avgrensing både i sør, vest og nordøst enn alternativ 3, noe som bidrar til å øke kvalitetene knyttet til storområdefunksjonene.

DN vil berømme de berørte kommunene og lokale aktører for deres arbeid og initiativ ved utarbeidelse av alternativ 3 (kommunealternativet). DN vil vise til at fylkesmannen i sin tilråding på mange måter argumenterer for alternativ 1, men at hensynet til de lokale aktørene og det lokale initiativet gjør at fylkesmannen etter en samlet vurdering tilrår alternativ 3. DN vil i denne saken legge mer vekt på verneverdiene og oppfylging av nasjonale mål i det utvidete skogvernet, jf. Evalueringen av skogvernet i Norge og St.meld. nr. 25 (2002-2003). DN vil dermed tilrå alternativ 2 med to mindre utvidelser. Dette gjelder bekkekløften Tundra og en utvidelse av Heimseteråsen naturreservat i sørøst vil bli inkludert i DN's verneforslag.

Når det gjelder Tundra vil DN vise til de store dokumenterte verneverdiene med blant annet funn av 29 rødlistarter. Bekkekløfter er også en prioritert skogtype som er vurdert som svært viktig å sikre i arbeidet med utvidet skogvern. NINA angir at det er et viktig biologisk område sørøst for det eksisterende Heimseteråsen naturreservat som isolert sett har en nasjonal til regional verneverdi. DN vil derfor tilrå at det eksisterende reservatet blir noe utvidet i sørøst for blant annet å sikre dette viktige delområdet. Området inneholder blant annet ulike sumpskogtyper som også er en prioritert skogtype. Når det gjelder områdene østover fra det eksisterende Heimseteråsen naturreservat er det her ikke dokumentert særskilte naturverdier knyttet til skog, og dette området vil ikke DN tilrå at blir vernet.

Den største forskjellen mellom alternativ 1 og 2 er at et større område nord for det eksisterende Trillemarka naturreservat ikke inngår i alternativ 2. DN legger til grunn at dette delområdet som

en helhet har verneverdier, og NINA har gitt delområde en regional verneverdi. DN vil videre vise til at kjerneområdene i dette delområdet har lokal og regional verdi og er lavere verdier enn kjerneområder innenfor andre delområder innen vurderingsområdet. Det er også slik at det eksisterende Trillemarka naturreservat har en god økologisk avgrensning mot nord hvor hele landskapsrommet sørover er inkludert. Det finnes elementer av sammenhengende skog videre nordover, men dette er relativt dårlig utviklet. For delområdet Vergjelii viser NINA til at lia har preg av naturskog men at verneverdiene isolert sett har lokal verdi (*). For delområdet Fagerliåsen er det NINA sin vurdering at som en del av en større helhet har delområdet regional verneverdi (**). Delområdet Stavalidalen har ingen kjerneområder og har ikke fått en særskilt verneverdier av NINA. NINAs vurdering er at området har større betydning som et potensielt utvidet verneområde og bufring mellom hyttegrend og indre deler av verneområdet enn delområdets egenverdi. Samlet sett er derfor DN's vurdering at dagens nordgrense for eksisterende Trillemarka naturreservat også er egnet som nordgrense for et framtidig storområde.

Generelt er det DN sin vurdering at fylkesmannen har sannsynliggjort at de økonomiske konsekvensene ved vern av alternativ 2, samlet sett, ikke vil være spesielt store for de berørte kommunene. Samtidig er det også i DN's verneforslag tatt betydelig hensyn til eksisterende bruk og DN's forslag til avgrensning er et kompromiss mellom bruk og vern.

7.5. MDs merknader til avgrensning

MD viser til at regjeringen i beslutning som er offentliggjort 8.1.2008 går inn for vern av om lag 147 km² i Trillemarka-Rollagsfjell, tilsvarende avgrensningen som er foreslått i DN's tilråding.

I tillegg ønsker en grunneier at et areal på ca. 0,8 km² inngår i samme vernevedtak, som frivillig skogvern. Dette arealet inngikk i utredningsområdet og har dermed vært på høring. MD tilrår at dette arealet innlemmes i naturreservatet, og totalt areal for Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat blir følgelig ca. 147,7 km².

Også areal innenfor utredningsområdet som ikke vil omfattes av vernevedtaket har viktige naturkvaliteter og verneverdier. På dette arealet legges til grunn at naturkvalitetene i bl.a. kjerneområder, nøkkelbiotoper og MiS-områder ivaretas i tråd med skoglovens bestemmelser og gjeldende miljøkrav i Levende skog.

Det vil være positivt om man på sikt kan få til utvidelser av naturreservatet ved at verneverdige skogaerler fanges opp gjennom ordningen med frivillig skogvern.

8. MERKNADER OG TILRÅDING TIL FORSKRIFTEN

8.1. Generelle merknader til forskriften

De fleste grunneiere, lokale lag og foreninger, kommunene, Arbeidsgruppa for Trillemarka – Rollag Østfjell, NHO Reiseliv, Norges Skogeierforbund og Norskog mener at kommunenes forslag til forskrifter er de eneste som kan aksepteres, og flere påpeker at kommunenes avgrensingsforslag ikke er grunneierakseptert hvis ikke kommunenes verneforskrifter følger med. Disse forskriftene støttes også av Fylkeskommunen og Fylkeslandbruksstyret. De mener at disse forskriftene åpner mer for bruk av området, mens Fylkesmannens forslag virker unødig strengt og firkantet i forhold til verneformålet. Flere mener at tilgjengeligheten er viktig for at man skal kunne benytte seg av de gjenværende rettighetene. Noen ønsker seg større muligheter for å drive naturbasert næring i området enn det som er i tillatt etter forskriften i dag. Flere grunneiere mener at riktig utformede verneforskrifter i noen grad vil kunne reparere uheldige konsekvenser av vernet. De mener derfor det er viktig at disse utformes i samråd med brukerne, slik at en unngår unødig byråkrati som ikke tjener noen.

Nybu/Bjørge sameie mener at forskriftene ikke må være så strenge at det byr på problemer å holde kulturlandskapet i hevd. De synes man skal ta hensyn til at mennesket også er en del av naturen, og at det har rett til å utnytte naturens ressurser på en forsvarlig måte. De mener det må åpnes for å utnytte arealene til vernevennlig inntektsbringende bruk av utmarka, slik at det blir fristende for neste generasjon å overta. De synes det er viktig at de generelle unntakene gjøres lempelige, slik at det kan være levelige forhold for de som er bosatt i utkantstrøk.

En del grunneiere og Nore skogeierlag, påpeker at vernereglene må bli like for de allerede vernede naturreservatene Trillemarka og Heimseteråsen og det nye verneområdet.

De aller fleste grunneiere og lokale lag og foreninger, Buskerud fylkeslandbruksstyre og Viken Skog ønsker lokal forvaltningsmyndighet som finansieres av staten, og flere påpeker at dette må tas inn i forskriften. Kommunene signaliserer at de ønsker å være forvaltningsmyndighet.

Naturvernforbundet i Buskerud er kritiske til delegering av forvaltningsmyndighet til kommunalt nivå, siden kommunene klart har negative holdninger ang. sikring av naturverdier i arealforvaltningen. De er positive til friluftsliv, jakt og fiske, bruk av eksisterende bygninger, beite, vedlikehold m/uttak av lokalt trevirke, forsiktig veduttak, transport av materialer og utstyr vinterstid, uttransport av felt storvilt m/beltekjøretøy, kalking og fisketiltak i vassdrag som kultiveres på fredningstidspunktet. Tilbygg til eksisterende bygninger må vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Norges Naturvernforbund mener det er uakseptabelt å redusere områdets areal. Skal det gis konsesjoner til grunneiersiden, bør dette skje gjennom en varsom tillempling av verneforskriften, slik at bruken av området ikke unødig hindres. NNV støtter det forslaget til forskrift som er sendt på sentral høring.

Natur og Ungdom mener at bruk av naturreservatet kan skje i noe mer utstrakt grad enn det som tradisjonelt tillates i naturreservat, forutsatt at alternativ 4 blir valgt. Størrelsen på verneområdet vil være svært avgjørende for artsbestandenes robusthet da det vil sikre bevaring av ytterligere habitater og dermed minske totaleffekten av inngrep.

Norges Skogeierforbund (NSF) støtter i utgangspunktet de vernebestemmelsene som kommunene foreslo i sin kommunedelplan. NSF vil dermed be om at det foretas en liberalisering av vernebestemmelsene for å komme kommunenes forslag i møte.

Statens Landbruksforvaltning (SLF) viser til at fylkesmannen i sin tilrådning holder fast ved sitt forslag til verneforskrifter, men går relativt langt i å imøtekomme en del momenter som er framkommet i den lokale høring. SLF har forståelse for at fylkesmannen/DN ikke kan akseptere forskrifter for et naturreservat som ikke har forbud mot bergverksdrift, vassdragsregulering, sprengning og boring og bakkeplanering. SLF har imidlertid forståelse for kommunenes forslag om at det i et så stort naturreservat - med eksisterende veier og bygninger - må være mer liberale regler enn i forskriftene for mindre skogreservat. SLF er enig i alle de forslag fylkesmannen fremmer som endringsforslag for å imøtekomme uttalelser fra den lokale høringen.

Fylkesmannens vurdering av generelle merknader til forskriften

Fastsettelse av forskrift har stor betydning for sikring av verneverdiene samtidig som forskriften er viktig i forhold til brukerinteressene i området. Det er flere forskjeller på forslaget til forskrift som kommunene legger fram, og det som Fylkesmannen har sendt på høring. Kommunenes forslag åpner for mer aktivitet. Blant annet har kommunens forslag ikke forbud mot bergverksdrift, vassdragsregulering, sprengning og boring og bakkeplanering. Tilrettelegging for friluftsliv ved merking av stier og løyper og bygging av bruer er det ikke forbud mot. Men den største forskjellen mellom Fylkesmannens og kommunens forskriftsforslag ligger i forholdet til motorferdsel og oppføring av bygninger. Kommunene foreslår at motorferdsel skal være generelt tillatt på alle eksisterende bilveier og traktorveier og det samme gjelder vedlikehold av disse. De foreslår også generell tillatelse til bruk av terrengkjøretøy til frakt av felt storvilt. Gjenoppføring av bygninger som er ødelagt ved brann eller naturskade foreslår de generell tillatelse til, og det åpnes for å søke om oppbygging og oppgradering av setre og stølshus på gamle tufter.

Fylkesmannen er enig i at det kan være grunnlag for å vurdere forskriften ut fra områdets størrelse og vil vurdere muligheten til en viss liberalisering i forhold til forskrifter for mindre skogreservater. Det kan være av positiv betydning at forskriften åpner for mindre tilbygg til eksisterende husvære når disse skal benyttes i en naturbasert næringsutvikling. Fylkesmannen vil også vurdere muligheten for noe mer liberale forskrifter i forhold til motorferdsel når dette er nødvendig av samme hensyn.

Direktoratets vurdering av generelle merknader til forskriften

DN viser til fylkesmannens vurderinger og støtter disse. Det er også DN's vurdering at vedlagte forslag til forskrift reflekterer dette.

Miljøverndepartementets vurdering av generelle merknader til forskriften

MD viser til merknadene fra Fylkesmannen og DN over, og henviser for øvrig til kap. 8.2.12.

8.2 Merknader til de ulike temaene i forskriften

8.2.1. Formålet

NiB ønsker mer fokus på at verneverdiene er knyttet til områdets størrelse, og ønsker tilføyelse om at "området utgjør en spesiell naturtype". De mener at det bør omformuleres til "leveområde for en rekke rødlistede arter", fordi sårbar og hensynskrevende bare er ulike grader av rødlisting, og blir derfor lite presist.

DNT foreslår at områdets verdi for friluftsliv tas med i formålsparagrafen.

NJFF finner det viktig å fremheve områdets store verdi for friluftslivet, herunder jakt og fiske, selv om dette ikke naturlig kommer inn som en del av formålet.

Fylkesmannens vurdering knyttet til formål

Fylkesmannen mener at området ikke kan kalles en spesiell naturtype på bakgrunn av størrelsen og store variasjoner i skogtypene. Fylkesmannen er enig i at uttrykket rødlistede arter er mer riktig å bruke i denne sammenheng, og vil skrive om den delen av formålsparagrafen.

Formålet med å opprette naturreservater er knyttet til rene naturfaglige forhold (jf. naturvernlovens § 8), og friluftsliv kan derfor ikke tas med i formålsparagrafen.

Direktoratets vurdering knyttet til formål og hjemmelsgrunnlag

På bakgrunn av registreringsrapportene vurderer DN at området må vurderes som tilnærmet urørt og at det har særskilt vitenskaplig og pedagogisk betydning. De store naturverdiene i området, med blant annet eldre naturskoger under overveiende naturlig dynamikk, rødlistearter og prioriterte skogtyper kombinert med reservatets størrelse og relative urørthet, kan også gi grunnlag for å si at området også tilfredsstiller kriteriet "spesiell naturtype". Kriteriet tilnærmet urørt kan være omstridt da det blant annet finnes en kraftlinje og et betydelig antall bygninger og veger innenfor verneforslaget. DN's vurdering er at når en skal vurdere urørthetsbegrepet, må dette også vurderes opp i mot vernekvalitetene og de intakte økologiske prosessene og strukturelle kvaliteter som området som helhet har. For eksempel kan i Trillemarka-Rollagsfjell naturlige forstyrrelser virke inn på økosystemet på relativt stor skala og det samme gjelder både tilstand og framtidig utvikling av både mengde og kontinuitet i død ved. De sammenhengende store arealene med naturskoger på landskapsnivå har også betydning for en slik tolkning av kriteriet tilnærmet urørthet. Videre gjenspeiler også artsinventaret, med både antall og mengde interessante arter, at området har store kvaliteter knyttet til tilnærmet urørte naturskoger.

Området har også stor verdi i forhold til rekreasjon (for eksempel jakt og fiske) og tradisjonelt friluftsliv. Siden området foreslås vernet som naturreservat, har ikke de store verdiene knyttet til friluftsliv betydning for vurderingen av hjemmelsgrunnlaget og verneformålet.

For øvrig støtter direktoratet fylkesmannen sine vurderinger.

Miljøverndepartementets vurdering

MD støtter DN's vurdering og viser for øvrig til kap. 8.2.12. hvor det er gitt merknader vedrørende verneforskriftens § 2 Formål.

8.2.2. Bygninger

Mange av grunneierne, lokale lag og foreninger og Viken Skog er opptatt av at det må være tillatt å vedlikeholde, restaurere og gjenoppbygge gamle seterhus på gamle tufter. Flere grunneiere, Eggedal Sau og Geit og Eggedal Beitelag, Numedal og Sandsvær Sau og Geit, Nore

og Uvdal Saueavlslag, Sigdal og Eggedal skogeierlag og Viken Skog ønsker også at det skal være tillatt med mindre tilbygg til eksisterende bygninger, blant annet for å tilfredsstille fremtidige krav i husdyrnæringen. Fulsaas sameige ønsker fortsatt å drive med tilsyn og vedlikehold av setre uten å søke om det.

NiB mener at tilbygg til eksisterende bygninger må vurderes i hvert enkelt tilfelle. De ønsker ikke at nye bygninger skal tillates, og heller ikke gjenoppbygging på gamle tufter. De mener vedlikehold av kulturhistorisk verdifulle bygninger er viktig.

Sigdal og Eggedal skogeierlag ønsker at grunneiere med fiskerett skal ha anledning til å sette opp båthus. Viken Skog mener at det må åpnes for å sette opp båthus.

SABIMA mener at det er nødvendig med en omforent liste over bygninger og anlegg i bruk på vernetidspunktet. Hvis ikke dette er mulig må § 4.8 flyttes til § 5 etter søknad.

SLF vil tilrå fylkesmannens forslag om at forvaltningsmyndigheten etter søknad kan gi tillatelse til mindre tilbygg til eksisterende bygninger. Dvs. at § 5 nr. 2 i fylkesmannens forslag til verneforskrift opprettholdes. SLF ber også om at man vurderer om det etter søknad og i tråd med forvaltningsplan kan gis tillatelse til rekonstruksjon og gjenreising av seterhus på gamle tufter hvis dette skjer som et ledd i en ønsket næringsutvikling og ikke er i strid med verneformålet.

Natur og Ungdom (NU) mener at det etter søknad kan åpnes for tilbygg inntil 20 m² bebygd areal til eksisterende bygninger som er i bruk på fredningstidspunktet. Søknad kan ikke godkjennes om tilbygg berører eller er i nærheten av kjerneområder, eller vil tilføre økt ferdsel i kjerneområdene. NU ønsker også at det etter søknad bør kunne tillates oppføring av nye bygninger på rene bygningsruiner/tufter.

Fylkesmannens vurdering

Forskriften gir generell tillatelse til vedlikehold av bygninger og anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til restaurering av bygninger som er kulturminner, og gjenoppføring av bygninger som er ødelagt ved brann eller naturskade etter søknad. I naturreservater er det forbud mot tiltak som kan endre naturmiljøet.

Fylkesmannen mener at rekonstruksjon og gjenreising av seterhus på gamle tufter kan endre naturmiljøet, og vil derfor ikke foreslå anledning til dette

Oppføring av båthus kan ha negative effekter for et verneområde og Fylkesmannen vil ikke foreslå at dette blir tillatt.

Fylkesmannen hadde i sitt forslag til forskrifter med et punkt om å tillate mindre tilbygg til bygninger etter søknad. Etter den faglige gjennomgangen i Direktoratet for naturforvaltning ble det bestemt at dette skulle tas ut i høringen, fordi det er i tråd med gjeldende praksis for naturreservater. Fylkesmannen mener at forskriften for Trillemarka – Rollagsfjell naturreservat bør åpne for noen flere typer bruk enn det som er det normalt for naturreservater, på bakgrunn av områdets størrelse og hensynet til brukerinteressene. Fylkesmannen vil derfor anbefale at det tas inn i forskriften igjen, slik at det kan vurderes i hvert enkelt tilfelle.

Direktoratets tilråding

DN viser til at naturreservat er den strengeste verneformen i naturvernloven. Det å tillate utvidelser av eksisterende bygg og oppbygging av nye bygg på tufter og ruiner kan medføre en betydelig byggeaktivitet innenfor forslaget til Trillemarka – Rollagsfjell NR. Dette vil etter DN's vurdering både kunne medføre en betydelig økt motorferdsel i området men det vil også kunne øke presset på naturen og de viktige verneverdiene innenfor området. DN erkjenner likevel at Trillemarka – Rollagsfjell står i en særstilling i forhold til andre naturreservater. For det første vil DN tilrå at Trillemarka – Rollagsfjell blir Norges største naturreservat på land og det i seg selv kan åpne for andre vurderinger enn i andre vernesaker. For det andre erkjenner også DN at omfanget av eksisterende setre/hytter og andre bygninger ved vernetidspunktet er høyt. DN legger til grunn at setre/hytter samlet vil generere mye bruk av området. Gitt verneformålet om bevaring av et større skogområde, legger DN til grunn at mindre utvidelser av eksisterende setre/hytter vil kunne aksepteres i Trillemarka – Rollagsfjell med bakgrunn i områdets størrelse. DN vil dermed tilrå at fylkesmannens forslag om å tillate ”Mindre tilbygg til eksisterende bygninger” tas inn i forskriften. DN vil tilrå at det blir opp til forvaltningsplanen å sette rammer

for denne type tilbygg. I denne sammenheng vil også DN vise til praksis ved opprettelse av flere større nasjonalparker i de senere år, og arbeidet med forvaltningsplaner for disse.

For øvrig vil DN tilrå at det etter vernevedtaket iverksettes et prosjekt som går ut på å dokumentere tilstand og status for eksisterende bygninger i området. Dette både for å kunne få en konstruktiv debatt rundt temaet under arbeidet med forvaltningsplanen samt at det også vil kunne være til stor nytte ved forvaltningen av området på lang sikt.

DN vil vise til at ved dispensasjoner etter § 5 i verneforskriften er det en generell forutsetning at et tiltak ikke skal være en trussel mot verneformålet og verneverdiene. Det er derfor ikke nødvendig etter DN sin vurdering å spesifisere dette i forskriften, slik enkelt høringsuttalelser tar til orde for.

Ut over dette viser DN til fylkesmannen sine vurderinger.

Miljøverndepartementets tilråding

MD støtter DN's vurdering og viser for øvrig til kap. 8.2.12. hvor det er gitt merknader vedrørende bygninger. I forbindelse med forvaltningsplanarbeidet vil det bl.a. være nødvendig å dokumentere tilstanden til alle lovlig oppsatte bygninger som er i bruk på fredningstidspunktet. Det samme gjelder for veier og andre anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.

Når det gjelder kulturminner viser MD til at verneforskriftens § 5 pkt. 10 åpner for istandsetting og vedlikehold av kulturminner. Det er vanlig at nevnte formulering står under § 5 og ikke under § 4. Dette fordi det er behov for et tett samarbeid mellom kulturminnemyndighetene og forvaltningsmyndigheten for verneområdet når det gjelder behandlingen av enkeltsaker knyttet til kulturminner innenfor verneområdene. Det legges opp til at istandsetting og vedlikehold av kulturminner skal skje på en slik måte at både natur- og kulturminneverdier ivaretas på best mulig måte. Tiltak knyttet til forvaltning av kulturminner må derfor omsøkes etter § 5 for å sikre at det ikke oppstår konflikt med verneformålet etter naturvernloven. For tiltak som er uproblematisk i forhold til verneverdiene, bør det vurderes om det er hensiktsmessig å gi flerårige tillatelser.

8.2.3. Jakt og fiske

Flere grunneiere og lokale lag og foreninger uttrykker at de ønsker at det skal kunne drives jakt og fiske som i dag. Fulsaas sameige, Nybu/Bjørge sameige, Aslak Ulberg og Bjørn Karsten Ulberg, Åse-Anny og Reidar Mohagen, og Grønhovdsroa Driftsplanområde ønsker at det fortsatt skal være mulig å sette ut fisk og kalke vann i området. Noen uttrykker ønske om å fortsatt kunne bruke båt på vannene. Jon Låg ønsker at ordningen med opplagret båt ved fiskevann (Kvitvann) på vernetidspunktet skal kunne fortsette. Rud sameie mener at transport i forbindelse med jakt blir vanskeligere med et vern.

Eggedal Sau og Geit og Eggedal Beitelag og Numedal og Sandsvær Sau og Geit ønsker at nødvergeparagrafen og kvotejakt på rovvilt blir presisert i § 4.13.

Norges Bondelag (NB), Norsk Innlandsfiskelag og Norsk Bygdeturisme og Gardsmat mener det er viktig at jakt og fiske og bruk av bygninger kan videreføres innen rammen av verneformålet.

Fylkesmannens vurdering

Utøvelse av jakt og fiske skal kunne foregå som normalt innenfor skogreservater. Forskriften tillater jakt og fangst etter viltloven og fiske etter lakse- og innlandsfiskeoven.

Utsetting av fisk er generelt forbudt i § 3.2, men forvaltningstiltak knyttet til fiskestell kan eventuelt tillates etter søknad. Her vil det være aktuelt å vurdere tillatelser til utsetting av fisk og kalking av vann. Utsetting av fisk må kunne skje så lenge formålet er å bevare bestander av stedegen fisk. Normalt vil kalking bli tillatt i de vassdrag der det er gjort tidligere. Spørsmål om kalking og andre fiskekultiveringstiltak må tas opp mer detaljert i en forvaltningsplan.

I skogreservater er det normalt ingen restriksjoner på ferdsel med båt, men bruk av motorbåt er forbudt. Se ellers kapittel om motorferdsel.

Forslaget som Fylkesmannen sendte på høring har ikke forbud mot opplagring av båter.

Nødvergeparagrafen og kvotejakt nedfelles i andre lover og forskrifter, og det vil ikke være aktuelt å fravike eller gjenta dette i forskriften.

Direktoratets tilråding

DN viser til fylkesmannens vurderinger og støtter disse.

Miljøverndepartementets tilråding

MD viser til vurderinger over fra Fylkesmannen og DN, og henviser for øvrig til kap. 8.2.12.

8.2.4. Beite

Flere grunneiere mener det er viktig at det blir tillatt å bruke utmarka til aktiv beiting og føre tilsyn med dyr på beite. Anne Kristine Strand mener at dersom det blir restriksjoner på beitet (*jf* § 4.11) vil dette føre til inntektstap. Nybu/Bjørge sameie ønsker at det skal være mulig å starte opp igjen med beitedyr. Toensameiet mener at beiteretten vil bli redusert ved at forskriften ikke gir rom for ny moderne seterdrift. Asbjørn Skarpmoen ønsker at det skal gis tilgang til å rydde og gjerde inn beiteområder. Eggedal Sau og Geit og Eggedal Beitelag mener oppsetting av gjerder i utmark ikke har innvirkning på verneformålet, og ønsker at dette tas ut av forskriften.

Eggedal Sau og Geit og Eggedal Beitelag, Numedal og Sandsvær Sau og Geit og Nore og Uvdal Saueavlslag mener at eventuell reduksjon i beitet må vurderes av folk med beitefaglig kompetanse. Beitebrukerne må sikres erstatning, som annet beiteareal, evt midler til innkjøp av for. Dette må avklares før beitet reduseres. De ønsker nytt punkt i forskriften som tillater etablering av samle-, og sankekkever eller andre tiltak som er naturlig for mer rasjonell beitebruk.

NJFF støtter opp om at saltsteiner skal kunne settes ut i det foreslåtte verneområdet.

NiB mener at det i § 4.17 må presiseres at saltsteiner bare kan plasseres på tørr mark, utenfor kjerneområdene, da de flere ganger har observert at saltsteiner er satt ut i svært sårbart terreng, ofte i sumpskog og myrkanter der det raskt blir store terrengskader med tilhørende negative effekter på vegetasjonen.

Norsk Sau og Geit (NSG). Det er viktig for NSG at det ikke må legges restriksjoner på næringsmessig bruk av området uten at dette har klare faglige begrunnelser, spesielt i forhold til næringsdrift med beitedyr. Beitenæringa må gis handlingsrom som ei moderne, utviklingsorientert næring der tidsmessig verktøy og hjelpemidler må kunne utnyttes. Det må være åpning for gjerder og andre anlegg i forbindelse med beite. Motorisert ferdsel er i mange tilfeller et nødvendig element i moderne beitenæring for uttransport av sjuke/skadede/døde dyr samt i tilsynsarbeidet. Motorferdsel må ikke hindres på noen veger i området i forbindelse med beitenæringa. Vedlikehold av veger er en sjølsagt nødvendig forutsetning. Skjøtsel av setervoller betinger også i praksis beitebruk. Det er viktig at det gis rom for utsetting av saltstein.

Natur og Ungdom mener at saltsteiner ikke bør plasseres innenfor registrerte kjerneområder og at dette bør komme fram i forskriften.

Fylkesmannens vurdering

Beiting er generelt tillatt i naturreservatet. Forskriften definerer ikke beiteomfang, derfor er det ikke forbud mot å starte opp igjen med beitedyr for grunneiere som ikke har det på fredningstidspunktet.

Rydding av nye beiteområder er ikke tillatt, men Fylkesmannen mener at det bør kunne skje rydding av gamle setervoller. Det er ønskelig at beite benyttes som et virkemiddel for at slike voller fortsatt holdes åpne. Beite er også ofte gunstig for plantelivet på vollene. Derfor vil Fylkesmannen anbefale at rydding av nye beiteområder på setervoller tas inn som et punkt under § 5 Eventuelle unntak etter søknad.

Oppsetting av gjerder kan tillates etter søknad. Å sette opp gjerder kan ha innvirkning på verneformålet ved å øke slitasjen i inngjerdede områder. Fylkesmannen ønsker derfor at dette skal være søknadspliktig, for å kunne sette vilkår og styre beitingen til områder som er mindre sårbare for slitasje.

Det er DN som har mulighet til eventuelt å regulere beitetrykket i naturreservater. Fylkesmannen vil overlate til DN å svare på uttalelsene som dreier seg om erstatning i forbindelse med reduksjon av beite, og hvem som skal vurdere reduksjonene. Beitetrykket i området er i dag forholdsvis beskjedent og det er lite trolig at det i overskuelig framtid blir aktuelt å begrense beiting. Skulle dette komme til å skje og om dette skulle få negative konsekvenser for beite som pågår vil Fylkesmannen anta at dette kommer inn under økonomisk tap som må erstattes.

Flere uttaler seg om at det er ønskelig med et nytt punkt i forskriften som gir mulighet for å søke om tillatelse til å etablere samle- og sankekvever eller andre tiltak som er naturlig for en mer rasjonell beitebruk. Fylkesmannen mener at dette er tiltak som bør kunne vurderes, og foreslår at dette tas inn som en tilføyelse i forskriftens § 5 punkt 6.

Utsetting av saltsteiner er generelt tillatt i forskriften. Saltsteiner vil kunne medføre spesiell slitasje, men Fylkesmannen har tillit til at steinene settes ut i områder som tåler slitasje, og vil derfor opprettholde dette punktet slik det er i høringsutkastet.

Direktoratets tilråding

Når det gjelder utsetting av saltsteiner er motorferdsel knyttet til dette søknadspliktig. DN finner ingen grunn til å utdype denne bestemmelsen nærmere. For øvrig forutsetter DN at grunneierne viser aktsomhet ved valg av lokalisering for utplassering av saltsteiner.

Det er noe uklart for DN hva NSG mener med at tidsmessig verktøy og hjelpemidler må kunne utnyttes. Om NSG mener motorisert ferdsel i utmark ved tilsyn av beitedyr, vil ikke DN tilrå dette. I forhold til uttransport av sjuke/skadde/døde dyr er dette en type akutte situasjoner som er vanskelige å regulere i en verneforskrift. DN forutsetter at grunneierne kan uttransportere sjuke og skadde dyr om dette er nødvendig i forhold til dyrehelse. Det forutsettes at som et minimum må forvaltningsmyndigheten varsles i etterkant.

For øvrig viser DN til fylkesmannen sine vurderinger og støtter disse.

MDs tilråding

MD viser til DN's vurderinger over, og henviser for øvrig til kap. 8.2.12.

8.2.5. Hogst, rydding og skjøtsel

Flere grunneiere og Viken Skog ønsker at det skal være mulighet til å ta ut materialer til vedlikehold av bygninger og flere grunneiere ønsker også mulighet for å ta ut ved i nærområdet, og at dette bør være generelt tillatt. Det er også flere av grunneierne som mener det er viktig med vedlikehold av setervoller, og at det må være tillatt med slått. Asbjørn Teksle ønsker også å kunne rydde rundt hytte.

Valdutvalget i Rollag, Søre Vergjedalen jaktlag og Toen jaktlag mener oppkvisting og rydding av elgposter og skytegater er nødvendig for å utøve sikker jakt. De er avhengig av god tilgjengelighet til området også utenom jaktseasonen.

NiB mener det er viktig med skjøtsel av setervoller og skjøtsel i kulturskog for raskere utvikling til naturskog. De mener at § 4.12 må omformuleres til: *setervoller og kulturmark inntil 2 dekar, som er åpne på fredningstidspunktet kan holdes åpne ved rydding og skjøtsel*. Gamle gjengrodde setervoller vil ha mistet sine opprinnelige kvaliteter knyttet til kulturmarka, og bør ikke åpnes opp igjen. De mener videre at for å unngå at viktige nøkkelementer blir hogd (jf § 5.9) bør det presiseres at dette kun kan gjennomføres etter befaring og blinking av aktuelle trær utført av kompetent personell. De mener også at det bør presiseres i § 5.10 at vedhogst kun kan omfatte levende trær som ikke er spesielt gamle, og kun av treslagene gran og vanlig bjørk, for at ikke viktige trær skal tas.

SABIMA mener at § 4.12 må flyttes til § 5, siden det i dag ikke er tradisjonell drift på setervollene. Skjøtsel må kun skje i tråd med godkjent forvaltningsplan som er utarbeidet av faglig kompetente personer. Det må knyttes betingelser til skjøtselen i en tillatelse. De mener at

§ 5.9 må endres til: *uttak av tømmer etter forutgående blinking og godkjenning av biologisk ekspertise, for restaurering av tømmerbygninger.*

Fylkesmannens vurdering

Flere grunneiere ønsker generell tillatelse til uttak av tømmer for restaurering av tømmerbygninger i reservatet og hogst av ved til setre og hytter. Fylkesmannen er enig i at tømmer til vedlikehold av bygninger samt uttak av ved til bruk på hytter/setre kan tas ut i området. Det ønskelig at slike tiltak skal være søknadspliktig fordi dette gir mulighet til å sette vilkår for hvordan hogst skal foregå, slik at ikke spesielle verneverdier skades. Fylkesmannen mener at SABIMAs og NiBs forslag til endring av forskriftens punkt § 5.9 med hensyn til blinking og godkjenning av biologisk ekspertise, ikke er nødvendig, da dette kan gå inn som et vilkår i en eventuell tillatelse. NiBs kommentar om at vedhogst kun kan omfatte levende yngre trær av gran og bjørk er også noe som kan legges inn som vilkår i en eventuell tillatelse. Fylkesmannen anbefaler derfor å beholde punkt 9 og 10 i § 5 slik de er i høringsutkastet.

Flere av uttalelsene påpeker behov for og ønske om vedlikehold og skjøtsel av setervoller og hyttetomter. Forskriften gir generell tillatelse til dette for inntil 2 daa. NiB mener at dette må gjelde kun de som er åpne på fredningstidspunktet, mens SABIMA mener at dette må tillates kun etter søknad. Fylkesmannen mener at dette punktet trenger å utdypes mer, blant annet med en definisjon på hvor grensen mellom åpen og gjengrodd setervoll går. I forvaltningsplanen bør man også lage en oversikt over hvilke setervoller som det skal være tillatt å rydde. Fylkesmannen anbefaler derfor å beholde dette punktet under § 4, og heller omformulere det til ”Vegetasjonsrydding og stell av setervoller definert i forvaltningsplan og rydding og stell av hyttetomter, inntil 2 daa”.

Direktoratets tilråding

DN mener at fylkesmannen sin tilråding om å gi et generelt unntak for rydding og stell av setervoller definert i forvaltningsplanen kan skape usikkerhet rundt forvaltningen. For denne vernesaken er det likevel DN's vurdering at rydding både rundt setervoller og hyttetomter må gis et generelt unntak. Denne bestemmelsen er av en slik art at det viser nødvendigheten av at forvaltningsplanarbeidet starter raskt og at det også blir helt avgjørende med en god prosess knyttet til dette arbeidet.

Miljøverndepartementets tilråding

MD viser til vurderinger over fra Fylkesmannen og DN, og henviser for øvrig til kap. 8.2.12.

Her framgår bl.a. at verneforskriftens § 4 pkt. 13 åpner for rydding og stell av eksisterende setervoller som er listet opp og avgrenset på kart i forvaltningsplan, og rydding og stell av hyttetomter inntil 3 dekar. I forbindelse med utarbeidelse av forvaltningsplan vil det være nødvendig å kartfeste avgrensningen av eksisterende setervoller i området.

Når det gjelder bestemmelsen i verneforskriftens § 5 pkt. 5, hvor det åpnes for å vurdere søknader om rydding av nytt beite på gamle setervoller, må det legges til grunn at på arealer hvor det har vært skog i lang tid og hvor det har utviklet seg skogvernverdier, bør det ikke åpnes for rydding av nytt beite.

Verneforskriftens § 5 pkt. 7 åpner for at man etter søknad kan vurdere uttak av tømmer for restaurering av tømmerbygninger i reservatet, gitt visse vilkår som er omtalt i kap. 8.2.12. Man har her med hensikt brukt begrepet ”restaurering” i motsetning til bl.a. i verneforskriftens § 5 pkt. 10 hvor det er åpnet for ”istandsetting og vedlikehold” av kulturminner. Dette for å klargjøre at § 5 pkt. 7 ikke omfatter ordinært vedlikehold, men derimot er begrenset til spesielle tilfeller hvor restaurering er aktuelt. Det vil kun være aktuelt med uttak av små tømmermengder.

Videre åpner verneforskriftens § 5 pkt. 8 åpner for hogst av ved til setre og hytter som ligger i naturreservatet, gitt visse vilkår som er nærmere omtalt i kap. 8.2.12.

8.2.6. Kraftlinjer

NiB mener at § 4.3 må flyttes til § 5 Unntak etter søknad, da forvaltningsmyndighetene må bestemme hva som er ”*vesentlige fysiske endringer i forhold til verneformålet*”.

Statnett ønsker et generelt unntak fra forskriften for motorisert ferdsel i forbindelse med vedlikehold og rydding av traseer. Alternativt bør dispensasjoner gis ved en generell søknad der Statnett vil kunne rette seg etter krav om særskilt varsomhet visse tider av året.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen mener at det i forvaltningsplanen kan defineres nærmere hva som kan regnes som tillatt etter § 4.3, og opprettholder punktet slik det står i forskriften som ble sendt på høring.

Direktoratets tilråding

DN viser til generelle avtaler mellom MD og OED, jf. vernevedtak i de senere år (for eksempel Kronprinsregentens resolusjon fastsatt 19.12.2003). DN vil også vise til at ved en god dialog mellom Statnett og forvaltningsmyndigheten, vil det være fullt mulig å sikre en rasjonell praktisering av forskriften. Ved bruk av motorisert transport ved akutte utfall, skal det i ettertid sendes melding til forvaltningsmyndigheten.

Miljøverndepartementets tilråding

MD viser til DN's merknader.

8.2.7. Veier og ferdsel, herunder motorferdsel

Flere av grunneierne og lokale lag og foreninger påpeker at det er viktig å kunne vedlikeholde og bruke veiene i området til ulike transportbehov, spesielt veier som går fram til setrene. De mener det er behov for transport i forbindelse med bruk, vedlikehold og ettersyn av setre og jakthusvær. Bitten Toverud Buen mener at alle begrensninger som blir lagt på slik ferdsel vil øke utgiftene og redusere bruk, inntekter og verdi på setrene. Mange ønsker at ferdsel til setre og hytter skal være generelt tillatt for eieren. Tor S. Fulsaas synes det er helt uhørt at man skal måtte søke om å få kjøre på en vei som en selv har betalt og vedlikeholdt.

Mange grunneiere, Valdutvalget i Rollag, Toen jaktlag og Skrubben jaktlag påpeker behovet for motorisert ferdsel i forbindelse med uttransport av felt storvilt og utsetting av poster. De mener det bør være tillatt å bruke traktor og bil på veiene, og jernhest i terrenget. Valdutvalget i Rollag mener at også stier og løyper må kunne vedlikeholdes og ryddes for å transportere elgkjøttet ut av skogen på en praktisk måte

Marie og Edvin Evensen mener det må være tillatt med motorferdsel i forbindelse med fiske.

Stjernen Skytterlag og Rollag og Veggli skytterlag ønsker varig dispensasjon til motorferdsel i forbindelse med pokalkonkurransen i Gammelseterdalen.

Flere mener at lov om motorferdsel i utmark må gjelde likt innenfor og utenfor verneområdet. NiB mener det må komme klart fram at forskriftene ikke går ut over motorferdsellovens bestemmelser om motorferdsel i utmark.

Viken Skog ønsker at det skal være lov med bruk av skuter/motorredskap på definerte traseer i samsvar med nærmere detaljer i forvaltningsplanen.

Eggedal Sau og Geit og Eggedal Beitelag, Numedal og Sandsvær Sau og Geit og Nore og Uvdal Saueavlslag kommenterer til §4.8 at alle eksisterende veier i området må kunne benyttes og vedlikeholdes med tanke på transport av husdyr og tilsyn av husdyr på beite. De mener også at motorisert ferdsel i forbindelse med jordbruk må følge bestemmelser i lov om motorferdsel i utmark og vassdrag.

EB-Nett (tidl. Buskerud Kraftnett) påpeker at forskriften ikke gir generell tillatelse til motorisert ferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av kraftledning. I feilsituasjoner brukes lett terrenggående kjøretøy sommer og vinter. Av og til kan det være nødvendig med tyngre maskiner til transport av materiell og til reparasjoner. De er avhengig av å iverksette tiltak raskt i feilsituasjoner. De ber derfor om at behov for motorisert ferdsel i forbindelse med drift og

vedlikehold av kraftledninger blir sikret enten direkte i et punkt i forskriften, eller at det gis generell tillatelse etter søknad.

Drammen og Oplands Turistforening (DOT) håper at dispensasjonsreglementet vil være strengt når det gjelder motorferdsel innenfor vernegrensen.

NJFF støtter bestemmelsene knyttet til uttransport av felt storvilt. NJFF ønsker også at det skal kunne nyttes motorisert transport på eksisterende veger til utsetting av elgposter, og ser det som relevant at det stilles krav om at disse vegene skal være definert i forvaltningsplanen. På generelt grunnlag vil NJFF understreke at regulering av ferdsel (jf. § 6) kun må vurderes i helt spesielle tilfeller.

SLF viser til at DN skriver i høringsbrevet: ”§ 4 nr. 4 flyttes som nytt punkt § 4 nr. 10 da det må søkes om motorferdsel.” SLF antar det her er en skrivefeil og forutsetter i tråd med fylkesmannens tilrådning at motorferdsel på følgende veger skal være tillatt etter forskriften: Øytjønnvegen i Rollag, Bufjelltjønnvegen i Rollag, Hasliveien i Sigdal til bom ved Skodøltjern. SLF mener det bør være mulig å dispensere for bruk av nødvendig motorferdsel i forbindelse med § 5 nr 7. Rydding av nytt beite på gamle setervoller.

Fylkesmannens vurdering

I et verneområde er det ønskelig med minst mulig motorferdsel, men Fylkesmannen ser likevel at det er behov for transport til ulike formål. Forvaltningsmyndighetene ønsker å ha oversikt over motorferdsel i reservatet, og eventuelt kunne gi vilkår. Derfor anbefaler Fylkesmannen at forskriften beholdes slik den er, hvor det meste av motorferdselen er søknadspliktig. Det forutsettes imidlertid at tillatelser kan gis for flere år om gangen.

Forskriften tillater motorferdsel på de veiene som i dag er åpne for det. Dette er Øytjønnvegen i Rollag, Bufjelltjønnvegen i Rollag og Hasliveien i Sigdal til bom ved Skodøltjern. I høringen har det kommet inn mange innspill på at det bør være tillatt med vedlikehold av eksisterende veier. Fylkesmannen ser at det vil være behov for å bruke flere av veiene innenfor reservatet til ulike formål. For at de skal være mulig å bruke må de også vedlikeholdes, og Fylkesmannen anbefaler å ta inn en generell tillatelse til dette i forskriften. Fylkesmannen mener også at det i forvaltningsplanen må være en oversikt over veiene som er generelt tillatt å vedlikeholde.

I forskriften er utkjøring av felt storvilt med lett terrenggående beltekjøretøy generelt tillatt. Flere av uttalelsene påpeker at det også bør være lov å bruke bil og traktor. Fylkesmannen mener at utkjøring av felt storvilt også bør kunne skje på de eksisterende veiene i reservatet med bil eller traktor. Motorferdsel i forbindelse med utsetting av elgposter er også noe Fylkesmannen mener bør være tillatt på de eksisterende veiene. Fylkesmannen vil ta inn dette i forskriften, og anbefaler at forvaltningsplanen gir en oversikt over hvilke veier dette gjelder.

Fylkesmannen mener at det ikke er behov for bruk av motor ved fiske, siden det ikke drives næringsfiske i området. Motorisert ferdsel i forbindelse med forvaltning av fisk og vilt, herunder fiskekultiveringstiltak, kan tillates etter søknad.

Fylkesmannen mener at motorisert ferdsel i forbindelse med Pokalkonkurransen bør være søknadspliktig av samme grunn som nevnt over. Det vil bli tatt inn et punkt i forskriften under § 5.15 om dette.

Fylkesmannen mener at det må være generelt tillatt med motorferdsel på eksisterende veier som er definert i forvaltningsplanen, i forbindelse med tilsyn av dyr på beite. Det tas inn et punkt i forskriftens § 4 som omhandler dette.

Motorferdsel i forbindelse med merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier, løyper, bruer, skilt og lignende var ikke tatt med i forskriften som ble sendt på høring, men Fylkesmannen mener at dette bør kunne tillates etter søknad, og vil ta inn et punkt om dette i § 5.15. Motorferdsel i forbindelse med stikking og oppkjøring av skiløyper er søknadspliktig, men Fylkesmannen forutsetter at slike tillatelser gis for flere år om gangen.

EB-Nett etterlyser mulighet for å få tillatelse til motorisert ferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av kraftledninger. I forskriften som ble sendt på høring er det åpnet for at

forvaltningsmyndighetene kan gi tillatelse til dette etter søknad, og Fylkesmannen forutsetter at det kan gis flerårige tillatelser.

Direktoratets tilråding

Når det gjelder motorisert ferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av kraftledninger, er dette søknadspliktig i tråd med tidligere føringer.

Når det gjelder vedlikehold av vegger er det en forutsetning at vedlikeholdet må skje på en slik måte at vegen ikke endrer karakter.

Direktoratet viser for øvrig til fylkesmannen sine vurderinger og støtter disse.

Miljøverndepartementets tilråding

MD slutter seg til DN's merknader, og viser til kap. 8.2.12. samt til forslaget til verneforskrift vedrørende bl.a. reguleringen av motorferdsel.

8.2.8. Friluftsliv og organisert aktivitet

Nybu/Bjørge sameie, og Asbjørn Teksle mener det bør være tillatt med vedlikehold og rydding av stier og løypenett. Knut Tore og Rita Bergerud ønsker forskriften skal åpne for å kunne arrangere rideturer med overnatting og fiske. Veggli Bygdekvinne mener det bør være tillatt for grunneier å drive turisme til fots, med sykkel, med hest til ridning og kløv, og med lama som kløvdyr. Kvisle Skog Vel har ønske om at området fortsatt skal kunne brukes på samme måte som i dag. Det vil si som turområde om sommeren, og at det skal være mulig å kjøre opp skuterløyper om vinteren. De bruker flere løyper i området, men vil spesielt nevne skiløypa som går fra deres hytteområde i Rollag kommune, opp til Vardefjell, ned til Danmark og over Buvann tilbake til hyttefeltet. DOT er positive til at preparering av skiløyper kan foregå i samme utstrekning som i dag.

NiB er imot at det skal tillates standardheving på sti- og løypenett. De ønsker at § 4.16 og alle tiltak vedrørende stier, løyper, bruer og skilt etc bør flyttes til forvaltningsplanen, og gå inn i en samlet sti og løypeplan.

Stjernen Skytterlag og Rollag og Veggli skytterlag ønsker varig dispensasjon til å avholde den tradisjonsrike pokalkonkurransen mellom de to skytterlagene som er blitt arrangert hvert år siden 1949. De påpeker at denne konkurransen er unik i sitt slag.

NJFF ber om at det spesifiseres at jakthundprøver, arrangementer i regi av jeger- og fiskeforeninger eller andre tilsvarende tilrettelagte arrangementer ikke vil omfattes av forbudet i § 3 nr. 5. NJFF viser her til tidligere avklaringer i verneplan for barskog.

Natur og Ungdom (NU). I forhold til § 3 nr. 5 mener NU at bruk av reservatet til arrangementer er kun tillatt ved grupper opp til 40 personer. Ved bålrensing bør det være et forbud mot bruk gadder og læger til ved.

FRIFO er glad for at forslaget til verneforskriften ikke er til hinder for å drive et enkelt og naturvennlig friluftsliv.

Fylkesmannens vurdering

Merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier, løyper, bruer, skilt og lignende er generelt tillatt. Omlegging og etablering av nye stier og løyper er søknadspliktig.

Forvaltningsplanen vil gå nærmere inn på sti og løypenettet. Det bør utarbeides et kart over stier og løyper som kan merkes og prepareres, og en forvaltningsplan vil definere retningslinjene for hvordan dette skal utføres.

Det er uttrykt ønske om at forskriften skal åpne for å arrangere turer til fots, med hest eller sykkel. I et naturreservat er det normalt ikke tillatt med organisert aktivitet. Men Fylkesmannen mener at organisert aktivitet med inntil 30 deltagere bør kunne skje uten spesiell tillatelse. Turer med over 30 deltagere bør kunne tillates når det ikke er i strid med verneformålet. Dette må forvaltningsmyndighet vurdere i hvert enkelt tilfelle, og derfor er større organisert aktivitet

søknadspliktig. Turer med hest og sykkel er bare tillatt på eksisterende veier og traseer. Det bør likevel være mulig å vurdere organiserte rideturer og annen bruk av hest utenom eksisterende veier der underlaget tillater det. § 5.12 åpner for dette.

Forvaltningsplanen bør gi nærmere bestemmelser om ferdsel og hva som er forenlig med verneformålet. Den bør inkludere et kart over traseer hvor sykling og ridning er tillatt.

Fylkesmannen mener at den tradisjonsrike Pokalkonkurransen som Stjernen Skytterlag og Rollag og Veggli skytterlag arrangerer hvert år er en aktivitet som ikke vil stride mot formålet med vernet. Derfor vil Fylkesmannen åpne for at denne konkurransen kan arrangeres slik som den er på fredningstidspunktet. Dette tas inn i forskriften som et nytt punkt i § 4 Generelle unntak. Området hvor skytterkonkurransen holdes kommer ikke innenfor vernegrensen i alternativ 3, og tas derfor ikke med i forskriften for dette alternativet. Hvis konkurransen endrer karakter eller størrelse må Fylkesmannen varsles om dette, og en generell tillatelse må vurderes på nytt.

Direktoratets tilråding

DN understreker at vedlagte forskrift ikke skiller mellom organiserte og uorganisert aktiviteter. Jakthundprøver er å betrakte som alle andre arrangement som er aktuelle i verneområdet. Generelt er det slik at mindre arrangement kan det gis et generelt unntak for, mens større arrangement må det søkes forvaltningsmyndigheten om. Om det er forutsigbare, årvisse arrangement kan forvaltningsmyndigheten gi flerårige tillatelser om dette er hensiktsmessig. Når det gjelder bålbrenning viser DN til at det i følge forslag til forskrift er tillatt med bålbrenning ved bruk av tørrkvist eller medbrakt ved. Bruk av gadder og læger er ikke inkludert i begrepet tørrkvist.

I forskriften vil DN presisere i § 5 nr. 12 at det også er mulighet for å søke dispensasjon for riding utover eksisterende veger og stier. Dette er en presisering av fylkesmannen sitt forslag til forskrift og i forståelse med fylkesmannen.

Når det gjelder telting legger DN til en grunn en tolkning av vernebestemmelsene at det vil være søknadspliktig med organisert telting utover 3-4 telt. Dette innebærer at om en skoleklasse skal på telttur i reservatet må dette søkes om.

For øvrig viser DN til fylkesmannen sine vurderinger.

Miljøverndepartementets tilråding

MD viser til kap. 8.2.12. For øvrig viser MD til DN's merknader over og støtter disse. I følge forslag til forskrift er det tillatt med bålbrenning ved bruk av tørrkvist eller medbrakt ved, noe som innebærer at bruk av gadd og læger er forbudt.

8.2.9. Forvaltningsplan og rådgivende utvalg

Flere grunneiere mener at arbeidet med forvaltningsplanen blir viktig. Valdutvalget i Rollag mener at alle momenter rundt storviltjakta må tas med i forvaltningsplanen. FNF-Buskerud er positive til utarbeidelse av forvaltningsplan, og mener det bør åpnes for å opprette et rådgivende utvalg hvor friluftsansjonene er representert. NOF – Buskerud mener at det i arbeidet med forvaltningsplanen blir viktig å sørge for at stier, skiløyper og lignende blir lagt i god avstand fra sårbare lokaliteter. NiB mener at alle interessene må delta i arbeidet med forvaltningsplanen. Buskerud fylkeskommune og Viken Skog forventer lokal deltagelse i arbeidet med forvaltningsplanen. Buskerud bondelag mener forvaltningsplanen burde vært sendt på høring samtidig med verneplanen på grunn av usikkerhet rundt de tiltakene som krever dispensasjon listet opp i § 5.

DNT anbefaler at det, for å få en operativ forvaltningsplan, utarbeides ett sett med prinsipper for tilrettelegging for friluftsliv i verneområdet. Dette vil sikre en best mulig utvikling for allmennhetens friluftsliv basert på miljøvennlige kriterier.

NJFF mener at rent prinsipielt bør det foreligge utkast til forvaltningsplan parallelt med at det fremmes forslag om opprettelse av et verneområde. NJFF vil understreke betydningen av at en skjøtsels-/forvaltningsplan kommer på plass så raskt som mulig. NJFF ser positivt på forslaget

om å utarbeide en sti- og løypeplan for området. Man må finne fram til en modell som involverer de aktuelle kommunene i samarbeid med FM når det gjelder forvaltning av området.

Norges Bondelag, Norsk Innlandsfiskelag og Norsk Bygdeturisme og Gardsmat ber om at arbeidet med en forvaltningsplan i samarbeid med næringsorganisasjonene settes i gang så raskt som mulig. Det er av stor betydning at forvaltningsmyndigheten legges til kommunene og i nær dialog og samarbeid med eiere og forvaltere av området.

NJFF ser positivt på at det legges opp til at det kan etableres et rådgivende utvalg som blir bredt sammensatt. Jeger- og fiskerinteressene er naturlige aktører i et slikt utvalg.

SLF støtter fylkesmannen i at det bør utarbeides en forvaltningsplan for hele verneområdet. En forvaltningsplan vil avklare og ta stilling til hvordan ulike verne- og brukerinteresser skal håndteres og den vil gi konkrete retningslinjer om bruk, informasjon, skjøtsel og eventuell tilrettelegging. I et så stort verneområde som Trillemarka – Rollagsfjell, med så store og sammensatte brukerinteresser er det spesielt viktig at arbeidet med en forvaltningsplan gis høy prioritet, kommer raskt i gang og at arbeidet skjer i tett samarbeid med alle interesser, ikke minst grunneierne i området.

Fylkesmannens vurdering

Fylkesmannen anbefaler at det utarbeides en forvaltningsplan. Fordi vernevedtak trekker opp de ytre rammene for forvaltningsplanen er det vanlig at arbeidet med en slik plan starter opp etter at vernevedtak er truffet. Forvaltningsplanen vil gi konkrete retningslinjer om bruk, informasjon, skjøtsel og eventuell tilrettelegging. I prosessen med å utarbeide en forvaltningsplan skal man avklare og ta stilling til hvordan ulike verne- og brukerinteresser skal håndteres. Fylkesmannen mener dette er spesielt viktig i et så stort verneområde som Trillemarka – Rollagsfjell, hvor det er så store brukerinteresser. Fylkesmannen anbefaler at en sti- og løypeplan inngår som en del av forvaltningsplanen.

I arbeidet med planen blir det lagt vekt på at alle interessene skal få mulighet til å delta. Saksgangen ved utarbeidelse av forvaltningsplan er lik som ved verneplanarbeid.

Direktoratets tilråding

DN vil understreke at det er avgjørende at det utarbeides en forvaltningsplan for området etter at vernevedtaket er fattet. Det er også viktig at dette blir en bred prosess, slik at alle berørte parter/interesser får et eierskap til en slik forvaltningsplan. Utover brukerinteressene er det DN sin vurdering at verneinteressene må være et sentralt element også i forvaltningsplanen. Bevaring av verneverdier må vurderes i forhold til et overvåkingsopplegg samt i forhold til eksisterende inngrep samt fortsatt aktiv bruk av området. For å få en best mulig prosess knyttet til arbeidet med forvaltningsplanen vil DN tilrå at forvaltningsmyndigheten vurderer om det bør nedsettes et rådgivende utvalg for det nye verneområdet. Et slikt eventuelt utvalg bør nedsettes så raskt det lar seg gjøre etter vernevedtaket og bør ha en sammensetting som gjenspeiler alle relevante brukerinteresser og verneinteresser. Det rådgivende utvalget kan også ha en rolle i arbeidet med forvaltningsplanen. DN vil også tilråde at DN skal godkjenne forvaltningsplanen før den trer i kraft, på lik linje med områder som inngår i nasjonalparkplanen.

I forskriftens §§ 5 og 4 vises det i flere av bestemmelsene til nærmere presiseringer i forvaltningsplan. I perioden fra verneforskriften vedtas til det foreligger endelig godkjent forvaltningsplan, bør bruker/tiltakshaver kontakte forvaltningsmyndigheten som må ta stilling til om det aktuelle tiltaket /bruken skal være tillatt inntil forvaltningsplanen er godkjent

Miljøverndepartementets tilråding

MD slutter seg til DN's tilråding, bl.a. når det gjelder at DN skal godkjenne forvaltningsplanen før den trer i kraft.

MD viser for øvrig til at det er en del av Regjeringens beslutning om Trillemarka-Rollagsfjell at forvaltningsmyndigheten for naturreservatet legges til de berørte kommunene, med DN som klageinstans. Det er også bevilget midler til utarbeidelse av forvaltningsplan.

Det forutsettes at ulike interesser involveres på en god måte både når det gjelder utarbeidelse av forvaltningsplan og i forhold til den løpende forvaltningen av verneområdet inkludert deltakelse i et eventuelt rådgivende utvalg for forvaltningen av naturreservatet.

For øvrig viser MD til kap. 8.2.12., samt forslag til verneforskrift. Her framgår bl.a. at mange bestemmelser i verneforskriften forutsetter at tiltak skal være i samsvar med forvaltningsplan.

8.2.10. Fylkesmannens tilråding til forskrift

På grunn av størrelsen på området og av hensyn til aktuelle brukerinteresser, anbefaler Fylkesmannen at verneforskrift og forvaltningspraksis åpner for noen flere typer bruk enn det som er normalt for naturreservater. Tilpassede verneforskrifter vil også være i tråd med Stortingets føringer når det gjelder å ivareta grunneiernes interesser i skogvernområder. Så langt det er hensiktsmessig vil det gis flerårige løyver for ulike tiltak etter verneforskriften for å redusere byråkratiet knyttet til forvaltningen.

Kommunene har kommet med et eget forslag til forskrift, men dette forslaget ble ikke presentert som et alternativ i høringen. DN ba Fylkesmannen om å utarbeide ett forslag til forskrift som er likt for alle alternativene. I høringen er det uttrykt stort flertall for kommunenes forskrift, men Fylkesmannen mener at disse er for lite restriktive blant annet når det gjelder motorferdsel og oppføring av bygninger. Fylkesmannen mener at det er viktig å ha kontroll med slik aktivitet i verneområdet og eventuelt kunne sette vilkår. Derfor anbefales ikke kommunenes forskrift.

Fylkesmannen anbefaler følgende endringer i fht. verneforskriften som ble sent på høring:

§2 Formål

- å erstatte formuleringen ”sårbare og hensynskrevende” arter med ”rødlistede arter”

§4 Generelle unntak

- at det legges til en formulering om at det også er generelt tillatt å bruke bil og traktor på eksisterende veier som er definert i forvaltningsplan ved uttransport av felt storvilt og i forbindelse med utsetting av elgposter
- at det tas inn et nytt punkt om at det er generelt tillatt med motorferdsel på eksisterende veier definert i forvaltningsplan, ved tilsyn av dyr på beite
- at det tas inn et punkt som tillater vedlikehold av eksisterende veier definert i forvaltningsplan
- at det i punktet om drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg tilføyes at dette inkluderer rydding av linjetrasè
- at det i punktet om vedlikehold av setervoller tilføyes at de setervollene som kan holdes åpne skal være definert i forvaltningsplanen
- at det tas inn et punkt som gir generell tillatelse til å avholde Pokalkonkurransen. Denne blir bare berørt av vern av alternativ 4.

§5 Eventuelle unntak etter søknad

- at det tas inn et punkt som gir mulighet for å søke om tillatelse til mindre tilbygg til eksisterende bygninger
- at det tas inn et punkt om etablering av samle- og sankekeveer
- at det tas inn et punkt som gir mulighet for å søke om tillatelse til rydding av nye beiteområder på setervoller
- at det etter søknad kan gis tillatelse til motorferdsel i forbindelse med merking og vedlikehold av eksisterende stier, løyper og bruer, rydding av nye stier og løyper og omlegging, og gjennomføring av Pokalkonkurransen (ved vern av alternativ 4)

Siden alle fire avgrensingsalternativene skal følge med videre i prosessen har Fylkesmannen i sin tilråding utarbeidet tilpassede forskrifter for hvert alternativ. Det som skiller de fire forskriftsforslagene er berørte eiendommer og punktene som omhandler Pokalkonkurransen, som bare er med i forskriften for alternativ 4. Fylkesmannen tar med den forskriften som anbefales i dette dokumentet, de tre andre følger med som vedlegg.

8.2.11. Direktoratets tilråding til forskrift

DN viser til kommentarer i kapittel 8.2 og støtter forøvrig fylkesmannens tilråding til forskrift, men DN viser til det sentrale høringsbrevet og tilrår at det kan åpnes for dispensasjoner fra motorferdselsforbudet knyttet til aktiviteter nevnt i § 5; uttak av stein og torv til vedlikehold av bygninger, uttak av tømmer for restaurering av tømmerbygninger i reservatet, restaurering og skjøtsel av kulturminner og oppgradering og fornyelse av kraftledninger. Videre foreslår også DN at det kan gis dispensasjon til mindre tilbygg til eksisterende bygninger. DN har også gjort en presisering i § 5 om at det også kan søkes om dispensasjon for riding og sykling utover bestemmelsene i § 4.

DN har gjort en gjennomgang av forskriftene og foreslår noen få endringer av mer teknisk/redaksjonell art som ikke har konsekvenser for restriksjonsnivået.

8.2.12. MDs tilråding til forskrift

I perioden februar til mai 2008 ble det gjennomført flere møter mellom MD og de tre kommunene hvor hovedtemaet var innholdet i vernebestemmelsene. Også Landbruks- og matdepartementet deltok på møtene mellom MD og kommunene.

Med utgangspunkt i denne dialogen ble det fattet følgende likelydende vedtak i de tre kommunestyre: "Kommunene Nore og Uvdal, Rollag og Sigdal støtter det framforhandlede forslaget til verneforskriftene for Trillemarka-Rollagsfjell oversendt fra Miljøverndepartementet 20. mai 2008." Det ble i tillegg vedtatt en protokolltilførsel i Rollag som lyder: "Nærings-, miljø- og ressursutvalget vil presisere at forvaltningsplanen må vektlegge at forholdene tilrettelegges, særlig når det gjelder ferdsel av større grupper i området. Med tilrettelegging mener NMR forhold som hindrer forsøpling, forstyrrelser av fugle- og dyreliv, anlegg og drifting av sanitæranlegg m.m."

På grunnlag av den nevnte dialogen med kommunene i 2008 foreslår MD at vedlagte forslag til verneforskrift legges til grunn, med følgende merkneder knyttet til forskriften:

Verneforskriftens § 2 Formål

MD viser til at DN i sin tilråding til MD i vernesaken er gitt følgende vurderinger knyttet til hjemmelsgrunnlaget: "På bakgrunn av registreringsrapportene vurderer DN at området må vurderes som tilnærmet urørt og at det har særskilt vitenskaplig og pedagogisk betydning. De store naturverdiene i området, med blant annet eldre naturskoger under overveiende naturlig dynamikk, rødlistearter og prioriterte skogtyper kombinert med reservatets størrelse og relative urørthet, kan også gi grunnlag for å si at området også tilfredsstiller kriteriet "spesiell naturtype". Kriteriet tilnærmet urørt kan være omstridt da det blant annet finnes en kraftlinje og et betydelig antall bygninger og veger innenfor verneforslaget. DNs vurdering er at når en skal vurdere urørthetsbegrepet, må dette også vurderes opp i mot vernekvantitetene og de intakte økologiske prosessene og struktur-elle kvaliteter som området som helhet har. For eksempel kan i Trillemarka-Rollagsfjell naturlige forstyrrelser virke inn på økosystemet på relativt stor skala og det samme gjelder både tilstand og framtidig utvikling av både mengde og kontinuitet i død ved. De sammenhengende store arealene med naturskoger på landskapsnivå har også betydning for en slik tolkning av kriteriet tilnærmet urørthet. Videre gjenspeiler også artsinventaret, med både antall og mengde interessante arter, at området har store kvaliteter knyttet til tilnærmet urørte naturskoger."

MD slutter seg til DNs vurderinger. De store sammenhengende naturskogsarealene har et preg av urørthet, samtidig som det finnes både kraftlinje, bygninger og veger innenfor det foreslåtte verneområdet. MD vil imidlertid peke på at området har relativt sett begrensede innslag av inngrep som for eksempel skogsbilveier og nyere større flatehogster, samtidig som området har meget viktige verneverdier. MD vurderer det slik at området totalt sett oppfyller kravene til tilnærmet urørt natur og til særskilt vitenskapelig og pedagogisk betydning, jf. naturvernloven § 8. De store naturverdiene i området kan også gi grunnlag for å si at området også tilfredsstiller kriteriet "spesiell naturtype".

MD viser til at bruken av den opprinnelig foreslåtte formuleringen ”tilnærmet urørt” i § 2 har vært kritisert. Dette har også vært tatt opp i den dialogen MD har hatt med de tre berørte kommunene i 2008. MD foreslår at formuleringen i verneforskriftens § 2 Formål endres til ”... Området domineres av eldre naturskog med preg av urørthet, ...” MD har også foreslått en endring i formålet for å presisere at ikke bare skogarealene, men også setervollene, har forekomst av rødlistearter.

Verneforskriftens § 3 pkt. 6 og § 5 pkt. 9

MD mener at man i Trillemarka-Rollagsfjell kan akseptere en mer omfattende bruk enn i mindre naturreservater uten at dette antas å komme i konflikt med verneformålet. For eksempel bør en tur med inntil 40 deltagere, tilsvarende en skoleklasse med lærere/ veiledere, kunne skje uten spesiell tillatelse. Dette gjelder også turer med inntil 40 deltagere der telting inngår. Forvaltningsplanen bør angi steder som ut fra hensynet til verneverdiene og andre relevante hensyn er egnet for telting. Forvaltningsmyndigheten bør gjennom informasjonstiltak søke å kanalisere ferdsel som innebærer telting til disse stedene. Turer med over 40 deltagere bør vurderes etter søknad, jf. § 5 pkt. 9.

Verneforskriftens § 4 pkt. 3

Etter dialog med de berørte kommunene i 2008 foreslår MD at det åpnes for uttransport av felt elg og hjort med lett terrenggående kjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget, og bil/ traktor på eksisterende veier definert i forvaltningsplan. Terrenggående kjøretøy er i denne sammenheng begrenset til beltekjøretøy eller annet kjøretøy som er skånsomt mot markoverflaten og tilstrekkelig lett til at det ikke setter varige spor i terrenget der kjøringen finner sted.

Verneforskriftens § 4 pkt. 4

Etter dialog med de berørte kommunene i 2008 foreslår MD at det i denne vernesaken i verneforskriftens § 4 pkt. 4 kan åpnes for nødvendig motorisert ferdsel på eksisterende veier definert i forvaltningsplan i forbindelse med tilsyn med husdyr på beite, grunneiers tilsyn med bygninger som er knyttet til landbrukseiendom og som i tillegg omfattes av § 4 pkt. 10, og ved utsetting av elgposter.

En åpning for motorferdsel under § 4 også i forbindelse med tilsyn av bygninger som er knyttet til landbrukseiendom og som i tillegg omfattes av § 4 pkt. 10, kan potensielt medføre et stort omfang av motorferdsel, da et betydelig antall bygninger vil omfattes. En slik åpning under § 4 kan også gi utfordringer i forhold til kontroll/ oppsyn. Tilsynsvirksomheten det her er snakk om avgrenses derfor til det tilsyn som utøves av grunneier og som er nødvendig for å kunne utføre tilfredsstillende vedlikehold av bygninger, jf § 4 pkt. 10. Motorferdsel med andre formål som for eksempel persontransport, omfattes ikke av bestemmelsen. Tilsynsvirksomheten forutsettes å skje i nødvendig omfang, dvs begrenset oppad til et fåtall turer pr år, som vil bli nærmere fastsatt i forvaltningsplanen. Det forutsettes videre at forvaltningsplanen klarlegger hvilke av bygningene som er listet opp i henhold til verneforskriftens § 4 pkt 10 som er "bygninger knyttet til landbrukseiendom", samt antall ulike landbrukseiendommer/ grunneiere som er involvert. Forvaltningsplanen vil også etablere nærmere rutiner for at motorferdsel rapporteres i etterkant på grunnlag av ført kjørebok. Kravet til rapportering omfatter ikke motorferdsel i forbindelse med utsetting av elgposter.

Verneforskriftens § 4 pkt. 5

Det er i § 4 pkt. 5 åpnet for nødvendig motorferdsel ved stikking og oppkjøring av skiløyper som er kartfestet i forvaltningsplanen. Med ”stikking” menes her oppsetting av stikker som festes i snøen. Mer permanent merking av stier og løyper omfattes av § 4 pkt. 18 som omtaler bl.a. ”merking” av eksisterende stier og løyper.

Verneforskriftens § 4 pkt. 6

Det er i § 4 pkt. 6 åpnet for at nødvendig motorferdsel i forbindelse med uttransport av syke og skadde bufe skal meldes til forvaltningsmyndigheten når uttransport har funnet sted, og ikke i forkant av slik uttransport.

Verneforskriftens § 4 pkt. 10

MD viser til at § 4 pkt. 10 åpner for vedlikehold av bygninger, veier og anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet og som er definert i forvaltningsplan. MD støtter DNSs tilråding om at det er behov for å dokumentere tilstand og status for eksisterende bygninger i verneområdet. Bl.a. med utgangspunkt i § 4 pkt. 10 vil det i forbindelse med forvaltningsplanarbeidet være nødvendig å dokumentere tilstanden til alle lovlig oppsatte bygninger som er i bruk på fredningstidspunktet. Det samme gjelder for veier og andre anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet.

Verneforskriftens § 4 pkt. 13 og § 5 pkt. 5

Verneforskriftens § 4 pkt. 13 åpner for rydding og stell av eksisterende setervoller som er listet opp og avgrenset på kart i forvaltningsplan, og rydding og stell av hyttetomter inntil 3 dekar.

I forbindelse med utarbeidelse av forvaltningsplan vil det være nødvendig å kartfeste avgrensningen av eksisterende setervoller i området. Dette for å unngå uklarheter om hva som i henhold til verneforskriftens § 4 pkt. 13, og i den videre forvaltningen av området, defineres som eksisterende setervoller.

Setervoller i området har bl.a. forekomster av rødlistearter. Rødlistearter knyttet til setervollene krever, i motsetning til rødlistearter i gammelskogen, i stor grad aktiv skjøtsel for å sikre artenes overlevelse over tid. En plan for skjøtsel og ivaretagelse av setervoller, basert på foreliggende og eventuell supplerende dokumentasjon av setervollenes naturkvaliteter og forekomster av rødlistearter, vil inngå i forvaltningsplanen som skal utarbeides.

Når det gjelder bestemmelsen i § 5 pkt. 5, hvor det åpnes for å vurdere søknader om rydding av nytt beite på gamle setervoller, må det legges til grunn at på arealer hvor det har vært skog i lang tid og hvor det har utviklet seg skogvernverdier, bør det ikke åpnes for rydding av nytt beite.

Verneforskriftens § 4 pkt. 15

MD tilrår, etter dialog med de berørte kommunene, at bestemmelsen om "Gjennomføring av vilt- og fiskestelltiltak i samsvar med godkjent forvaltningsplan" i denne saken kan flyttes fra § 5 til § 4. Det må da legges til grunn at forvaltningsplanen vil fastlegge nødvendige retningslinjer slik at tiltakene ikke kommer i konflikt med verneformålet og verneverdiene i naturreservatet.

Verneforskriftens § 4 pkt. 20

§ 4 pkt. 20 åpner for gjenoppføring av bygninger som omfattes av § 4 pkt. 10 og som er blitt ødelagt ved brann eller naturskade. Med "naturskade" menes her brå og utforutsette skader som for eksempel skyldes vind eller flom. Skader som skyldes gradvis forfall pga. manglende vedlikehold, råteangrep eller liknende, omfattes ikke begrepet "naturskade" i § 4 pkt. 20.

Verneforskriftens § 5 pkt. 3 og § 4 pkt. 18

En sti- og løypeplan vil være en naturlig del av forvaltningsplanen for naturreservatet. I den sammenheng kan det også være aktuelt å vurdere etablering av faste bålplasser. Gjennom lokaliseringen av stier, løyper og eventuelle faste bålplasser, jf. § 5 pkt. 3, bør det vektlegges å kanalisere ferdseilen til egnede arealer slik at man unngår sårbare områder.

I verneforskriftens § 4 pkt. 18 er det åpnet for merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier, løyper, bruer, skilt og lignende, i samsvar med forvaltningsplan. Bestemmelsen gjelder for stier, løyper bruer osv. som er kartfestet i forvaltningsplanen. I forvaltningsplanen bør man også legge opp til en enhetlig merking og skilting av stier og løyper i området.

Verneforskriftens § 5 pkt. 7

Verneforskriftens § 5 pkt. 7 åpner for at man etter søknad kan vurdere uttak av tømmer for restaurering av tømmerbygninger i reservatet. Bestemmelsen gjelder tømmerbygninger som er i bruk på fredningstidspunktet og som er listet opp i forvaltningsplanen, jf. § 4 pkt. 10. Ved vurderingen av søknader om uttak av tømmer skal det først vurderes om det i det enkelte tilfelle vil være en bedre løsning av hensyn til verneverdiene at tømmer til restaurering fraktes inn utenfra, eksempelvis hvis den aktuelle bygningen ligger relativt lett tilgjengelig for transport av

tømmer utenfra. Tømmeruttak kan ikke foretas i registrerte kjerneområder for biologisk mangfold. Treslag som kan hogges er gran, furu og bjørk, samt eventuelle fremmede (ikke-stedegne) treslag. Gamle trær, grove trær og døde trær og særegne trær skal ikke tas ut.

Verneforskriftens § 5 pkt. 8

Verneforskriftens § 5 pkt. 8 åpner for hogst av ved til setre og hytter som ligger i naturreservatet. Bestemmelsen gjelder ved til bruk i bygninger definert i § 4 pkt. 10. MD presiserer at hogst av ved i forbindelse med rydding av setervoller og hyttetomter er tillatt uten søknad når det skjer i samsvar med forvaltningsplan, jf. § 4 pkt. 13, og at vedhogst på disse arealene bør prioriteres først. Vedhogst utenfor setervoller som er kartfestet i henhold til § 4 pkt. 13 vurderes etter søknad. Ved vurderingen av søknader om vedhogst skal det først vurderes om det i det enkelte tilfelle vil være en bedre løsning av hensyn til verneverdiene at veden fraktes inn utenfra, eksempelvis hvis den aktuelle bygningen ligger relativt lett tilgjengelig for transport av ved utenfra. Vedhogst kan ikke foretas i registrerte kjerneområder for biologisk mangfold. Treslag som kan hogges er bjørk og gran, samt eventuelle fremmede (ikke-stedegne) treslag. Gamle trær, grove trær, hule trær, døde trær og andre særegne trær skal spares. Hogsten skal gjennomføres som plukkhogst. Kantsoner mot vann, bekker, myr, stier og veier skal opprettholdes.

Verneforskriftens § 9

Det er ikke hjemmel i naturvernloven for å kunne pålegge kommuner forvaltningsansvaret for verneområder. Av formelle grunner må det derfor i § 9 opprettholdes en formulering om at DN fastsetter hvem som skal ha forvaltningsmyndighet etter denne forskriften. Dette endrer ikke det faktum at kommunene etter at formelt vernevedtak er fattet vil få ansvar for forvaltningen av verneområdet. Dette er i tråd med regjeringens beslutning om Trillemarka-Rollagsfjell som ble offentliggjort 8.1.2008.

Andre endringer som er foretatt på grunnlag av MDs dialog med kommunene i 2008:

- § 3 pkt. 5 er justert slik at ridning ikke er forbudt utenom eksisterende veier og på traseer som er definert i forvaltningsplan, jf. § 8. I den sammenheng viser MD til hvis det på sikt skulle oppstå problemer knytte til dette, kan DN i henhold til verneforskriftens § 8 av hensyn til verneformålet ved forskrift kan forby eller regulere ferdselen i hele eller deler av naturreservatet.
- Verneforskriftens § 4 pkt. 2 er justert slik at det åpnes for motorferdsel på følgende veier: Øytjønnevegen i Rollag, Bufjelltjønnevegen i Rollag, Hasliveien i Sigdal og Trillaseterveien i Sigdal.
- Det er videre tatt inn et nytt pkt. 16 under § 4 hvor det åpnes for utsetting av stedegne fiskeslag, i samsvar med forvaltningsplan.

MD har foretatt mindre tekniske justeringer i verneforskriften, uten at dette har vesentlig betydning for restriksjonsnivået.

For øvrig viser MD til DN's vurderinger og anbefalinger ovenfor i kap. 8 vedrørende verneforskriften, og slutter seg til direktoretet.

9. MILJØVERNDEPARTEMENTETS TILRÅDING

MD viser til vurderingene og anbefalingene over, og tilrår at Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat opprettes i henhold til vedlagt forskrift og kart.

Samtidig tilrås opphevelse av:

- Forskrift 13. desember 2002 nr. 1556 om verneplan for barskog i Øst-Norge, vedlegg 44, fredning av Trillemarka naturreservat i Sigdal, Nore og Uvdal og Rollag kommuner.
- Forskrift 13. desember 2002 nr. 1535 om verneplan for barskog i Øst-Norge, vedlegg 23, fredning av Heimseteråsen naturreservat i Sigdal kommune.

Miljøverndepartementet

tilråd:

Forskrift om fredning av Trillemarka-Rollagsfjell naturreservat fastsettes i samsvar med vedlagte forslag.